www.politikin-zabavnik.co.yu

ПОЛИТИКИН

Superbrands

ISSN 0032-33[illegible]-X 02892

PRINTED IN SERBIA

ЗАБАВНИК

13. 7. 2007. • ИЗЛАЗИ ПЕ[illegible] • ГОДИНА LXIX • [illegible] 99 [illegible]АРА • БРОЈ 2892

BIH	2.40 KM
Македонија	75.00 ДЕН
Slovenija	500.00 SIT (2.09 EUR)
Sverige	28.00 SEK
USA	3.50 USD
Hrvatska	12.00 KN
Црна Гора	1.20 EUR

За сва од 7 до 107!

МА ШТА КАЖЕШ

МИРИСИ СТАРОГ БЕОГРАДА
КОСАНЧИЋЕВ ВЕНАЦ

БРЗИНЕ НИКАД ДОСТА

Ripley

Веровали или не!

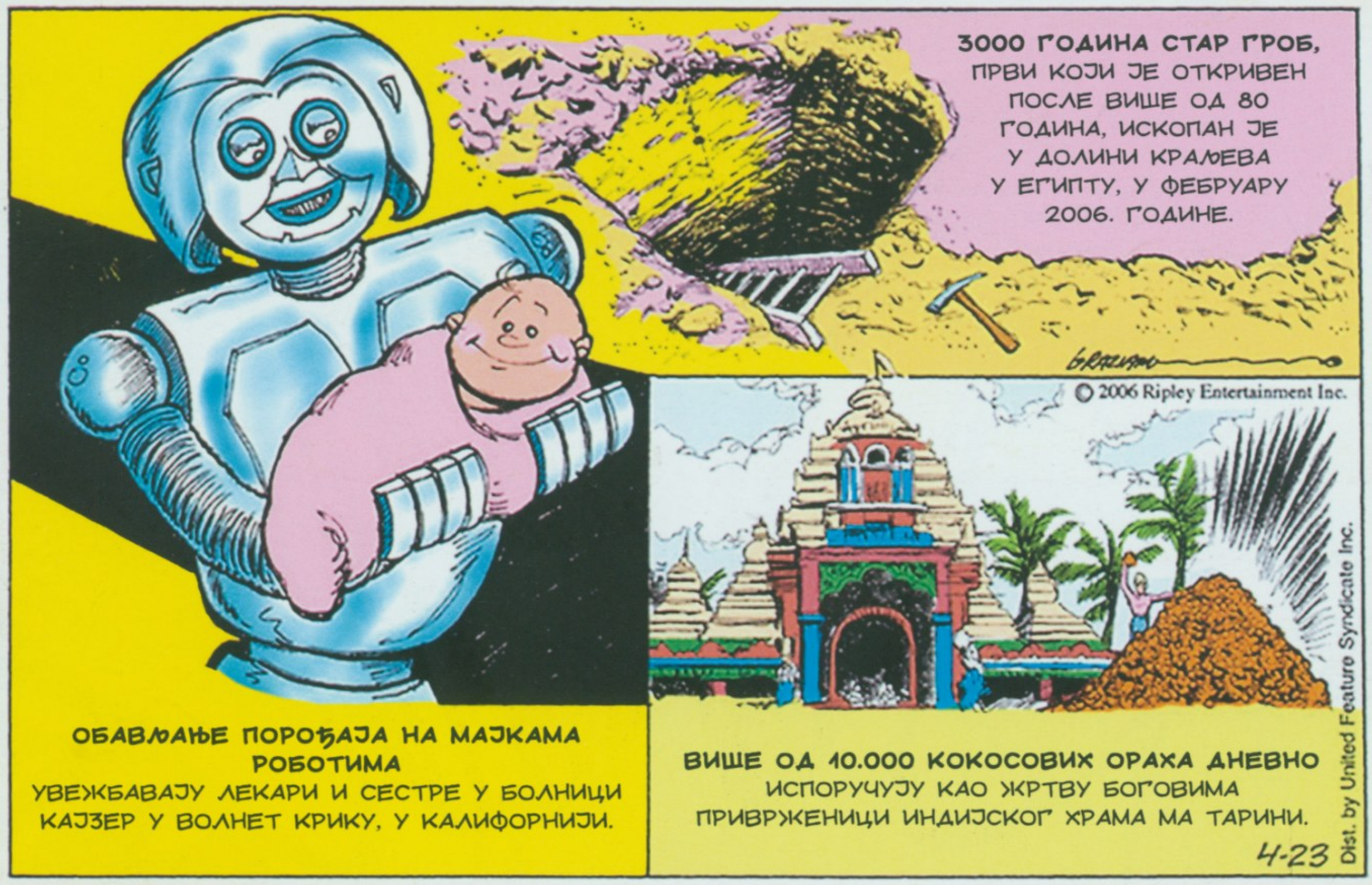

ОБАВЉАЊЕ ПОРОЂАЈА НА МАЈКАМА РОБОТИМА
УВЕЖБАВАЈУ ЛЕКАРИ И СЕСТРЕ У БОЛНИЦИ КАЈЗЕР У ВОЛНЕТ КРИКУ, У КАЛИФОРНИЈИ.

ВИШЕ ОД 10.000 КОКОСОВИХ ОРАХА ДНЕВНО
ИСПОРУЧУЈУ КАО ЖРТВУ БОГОВИМА ПРИВРЖЕНИЦИ ИНДИЈСКОГ ХРАМА МА ТАРИНИ.

4-23

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

••• **у старом Риму,** озлоглашеним особама (turpis personae) сматрани су глумци, проститутке, гладијатори и расипници ■

••• **изнад** индијског храма Тај Махал забрањен је прелет авиона ■

••• **медузе** имају облик отвореног кишобрана и изграђене су од само два слоја ћелија између којих се налази пихтијаста маса, такозвана мезоглеја ■

••• **мушкарци** који једу много млечних производа имају повећан ризик да оболе од Паркинсонове болести, док код жена то није случај ■

••• **планина Леотар, изнад Требиња, по предању добила је то име од грчке речи елефтерија – слобода** ■

••• **више** од 60 одсто мушкараца пљује на јавном месту ■

••• **папирни** тапети пронађени су у Кини убрзо пошто је направљена и сама хартија. У Европу тапети су стигли у 16. веку ■

••• **најтајанственија** књига на свету откривена је 1912. године у Италији. Писмо којим је она написана до данас нико није успео да одгонетне ■

••• **највећом** несрећом у историји рок музике сматра се догађај из 1979. године. Тада је при уласку на стадион „Риверфрант" у Синсинатију, у држави Охајо – где је група „Ху" требало да одржи концерт – маса похрлила на трибине и прегазила 11 особа ■

••• **у Азији** се сваког дана поједе око 1,5 милиона тона пиринча што је, отприлике, гомила шест пута већа од Кеопсове пирамиде ■

••• **у Мексику** живи птица слатководни гњурац која, кад напушта гнездо, своје птиће носи под крилима. Тако поступају и женка и мужјак ■

••• **сваких 40 минута** код сваког човека одумре 40 милиона ћелија коже ■

••• **упркос** телефону и Интернету, поште широм света сваког дана проследе око 1,2 милијарде писама ■

••• **сваки** мушкарац, свакодневно, произведе око 300 милиона полних ћелија ■

DIK BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ДУГО САМ У БРАКУ, ЕДИ...

И ВЕРУЈ МИ...

ТУ ПОСТОЈИ ТАЈНА ПРЕЖИВЉАВАЊА!

ЧЕТИРИ СУ ПРАВИЛА ЗА УСПЕШАН БРАК...

ПРВО: УВЕК ЈЕ ВОЛИ!

©2007 by King Features Syndicate, Inc.

ДРУГО: УВЕК ЈЕ ШТИТИ!

КРЧМА

ТРЕЋЕ: НЕКА УВЕК БУДЕ ОБЕЗБЕЂЕНА!

CHRIS BROWNE 7-15

А ШТА ЈЕ ЧЕТВРТО?

ПЛАТИ НЕКОМЕ ДА ИЗНОСИ ЂУБРЕ!

World rights reserved.

ЗАГОНЕТНИ ЖИВОТОПИС МАКСИМА ДИМИТРИЈЕВИЋА АРЕРА

КОМЕТА НА СРПСКОМ ФИЛОЗОФСКОМ НЕБУ

Иако је био један од најутицајнијих српских филозофа крајем 19. века, мало ко од савременика га је помињао у својим радовима. Није га било ни у фуснотама. Његове колеге ни до данас нису скинуле прашину с његових књига и његовог имена. Ко је био човек који се изненада појавио у Београду, одиграо једну од најзначајнијих (филозофских) улога и потом нестао?

Само неколико детаља о животном путу Максима Арера довољно је да објасни зашто на крају његових дела не стоји његова биографија, већ наслов „Загонетне Арерове биографије". Овај филозоф није рекао у којој је вероисповести крштен, зашто је у 37. години променио презиме у Димитријевић, зашто своју докторску дисертацију није објавио на српском језику, те је писцу поговора остало веома мало (непоузданих) података.

Потребно је много претрага по прашњавим књигама и архивима да би се сложиле коцкице које чине живот овог занимљивог човека. И поред истраживачког рада, Арерова (био)библиографија остаје „tabula rasa" последњих 30 година његовог живота. Губи му се сваки траг у Србији, престаје са службом, нема ниједног потписаног текста ни у страној ни у домаћој штампи, а од 1916. године нико није могао да потврди да је Максим уопште жив. Ипак, ако је веровати званичним документима, најутицајнији српски филозоф умро је крајем 1936. године и сахрањен је у Београду.

Сто двадесет година касније...

„Филозоф Максим Арер изненада се појавио на београдској филозофској сцени 1897, одиграо једну од запаженијих улога наредне 1898. године, да би крајем исте године попут комете ишчезао из нашег града, земље и филозофије. Због поменуте запажене улоге он је незаобилазан када се говори о београдској филозофској сцени с краја 19. века, али због оскудних биографских и библиографских података о овом филозофу он је дуго спадао међу најтајанственије ликове новије историје српске филозофије." Овим речима Илија Марић, професор на београдском Природно-математичком факултету, започиње „Загонетне Арерове биографије", чудећи се што га колеге не помињу ни у једном свом делу. У трагању за било каквим наговештајем Арерове биографије, претражио је чак и фусноте тада најпознатијих филозофа и педагога и остао празних руку. Први рад који је озбиљније посвећен Максиму Арерy објављен је 1994. године – више од 120 година након његовог рођења.

Но, за вео тајновитости добрим делом заслужан је и сам филозоф. У свега неколико реченица о себи, које је навео као прилог својој докторској тези, није написао ни име мајке, ни у којој је вери крштен. Књига рођених сведочи да је Maximilianusa Arrera на свет донела Катарина Арер, рођена Бауман, а да му је отац био чиновник Франц. Поред старијег брата Димитрија Ђорђа, Максим је имао и млађу сестру Аделу која је касније прешла у православље и постала Анђелија. Према књигама из цркве Христа Краља на Врачару, Франц и Катарина били су католици, па је и њихов средњи син с непуне две године вероватно примио исту веру. Књиге даље наводе да је Максим завршио основну школу и гимназију у Београду, али судбина је хтела да му 1888. године умре отац. Од тог тренутка старање о њему преузео је Францов шеф Ђорђе Вајферт, тадашњи гувернер Краљевске српске народне банке. Захваљујући њему, Арер је завршио прву годину студија на Филозофском факултету Велике школе, а потом прешао на Бечки универзитет. Тамо су га одушевила предавања Франца Брентана с доказима о постојању бога, па је одлучио да у Лајпцигу студира филозофију.

После осам семестара, Максим је одбранио докторску дисертацију из експерименталне психологије „О значају конвергентних и акомодационих покрета за опажање дубине". Мада за неупућеног наслов звучи потпуно невероватно (читати – несхватљиво), оглед је у основи веома једноставан. Посматрач седи иза заклона и кроз затамњену цев посматра удаљену равну белу позадину. У видном пољу су две танке црне нити које су спуштају управно на центиметарску скалу. Учесник у огледу најпре посматра први призор, а затим се нити помере и посматрач поново треба да гледа кроз цев и одреди удаљеност. Затим је потребно да упореди удаљености...

Чак и они који су учествовали у овом огледу и касније се бавили науком, забележили су да је ово „студија коју ће они који се буду занимали за ову ствар свакако морати да узму у обзир". Колико је у то време била уважена ова дисертација говори и податак да је, иако обимна, у целини штампана у Вунтовом часопису „Philosophische Studien". Након докторске тезе Љубомира Недића ово је други рад неког српског филозофа који је штампан у тако угледном часопису. Данас важи за „најцитиранији и највише дискутован рад" неког нашег аутора из 19. века.

Без по муке – до науке

Максим се вратио у родни град 1897. године као доктор филозофије. Неколико дана након што је распаковао ствари, почео је да тражи посао као предавач и већ почетком следеће школске године радио је у Другој београдској гимназији. Како се чувени професор Недић у то време разболео, доктор Максим Арер

добио је место предавача, доцента логике на Великој школи. У поређењу са својим колегама, које су се по неколико година бориле за то место, Арер је некако с лакоћом дошао до доцентског кабинета.

Линија живота на длану Максима Арера очигледно је ишла управо оним путем који је сањао. Имао је леп посао који је волео, почео је да сарађује и с филозофима из своје земље и да објављује чланке у новинама на српском језику. Схватио је да би у тадашњој Србији требало радити на унапређењу филозофије, па је с групом истомишљеника основао прво филозофско друштво код Срба под називом „Филозофско–педагошко друштво". Арер је био изабран за председника иако није био Србин. Вести у новинама које су објављене тим поводом наводе да је задатак друштва да „на српском језику развија филозофију и педагогију и прати све друштвене појаве које би биле у вези с педагогијом или филозофијом".

Прелазак у дипломатију

Међутим, невоље су почеле 1898. године кад је донета уредба по којој у гимназији могу да предају само професори, али не и обични предавачи. Како Арер није положио професорски испит, а Просветни савет му није дозволио да га накнадно полаже, доктор филозофије морао је да напусти место гимназијског наставника. Да све буде још грђе, доценти у то време нису имали плату, него су били запослени у гимназији и од тога су живели. Арер је отишао у Будимпешту за писара друге класе Краљевог генералног конзулата. Био је то ударац који је означио разилазак пријатеља окупљених у Филозофско–педагошком друштву.

Максим није хтео да се помири с тим да ће прелазак у дипломатију прекинути његово бављење филозофијом. Зато је две године касније писао Министарству просвете с молбом да му помогну око финансирања превода и издавања „Физиолошке психологије" познатог римског професора Серђија. Министарство је одобрило посао, али документа у архивима и библиотекама ћуте о томе да ли је превод икада завршен.

Арер је напредовао и у дипломатској служби – прешао је у Беч као секретар посланства, потом је радио као конзул, да би завршио као начелник Министарства спољних послова. Кратке одреднице у енциклопедији кажу само још да је 1908. године променио презиме у Димитријевић и да је био ожењен Адом. Јасно је да су Максимове колеге из тог времена љубоморно ћутале о њему јер, док је он с лакоћом добио запослење и градио каријеру, они су по неколико година тапкали у месту. Зашто је најутицајнији српски филозоф оставио толико мало података о свом животу остаје тајна и кад се обрише прашина са свих архивских списа ■

Милица Петровић

Илустровао Драган Максимовић

ПРИЧА О ИНЖЕЊЕРСКОМ СНУ

АТЛАНТРОПА

Пројекат предочен научној јавности двадесетих година прошлог века, којим је предвиђено премошћивање мора бранама и мостовима, стварање језера у пустињи, био је одбачен као сањарија, а један је од највећих подухвата не само градитељства и технике већ и стварања благостања и очувања човечанства

План из 1932. године предвиђао је да се на морском дну, тамо где је плиће, направи 35 километара дугачак насип.

Свака прича има главног јунака, углавном неку стварну или измаштану личност. Јунак ове приче нешто је другачији и необичнији и не да се свести под општа правила. То је сан Хермана Зергела, стварне личности. Био је немачки архитекта и инжењер, експресиониста. Живео је од 1885. до 1952. године. Али, и његов сан је у неку руку стваран. Иако је остао неостварен, преточен је у велики научни пројекат назван „Атлантропа".

Ипак, о том сну, односно великом пројекту, мало се зна. Само ретки стручњаци били су упућени у њега. Године 1927. Херман Зергел изнео је план како да Европу, Африку и Арабијско полуострво градитељском вештином повеже у целину и од ње створи нови моћни континент, земљу будућности под именом Атлантропа.

Оспорен као замисао сањара, како је већина савременика називала Зергела, пројекат „Атлантропа" одбачен је као неостварив и, веровало се, препуштен забораву. Али, на почетку новог миленијума стручњаци поново прелиставају и преиспитују планове и прорачуне чудесног Зергеловог сна

Ново насељено место с много људи, електричне струје у изобиљу и сигуран посао за хиљаде људи – о томе је двадесетих година говорио немачки архитекта Херман Зергел кад је износио замисао о огромном насипу за пут преко Гибралтара.

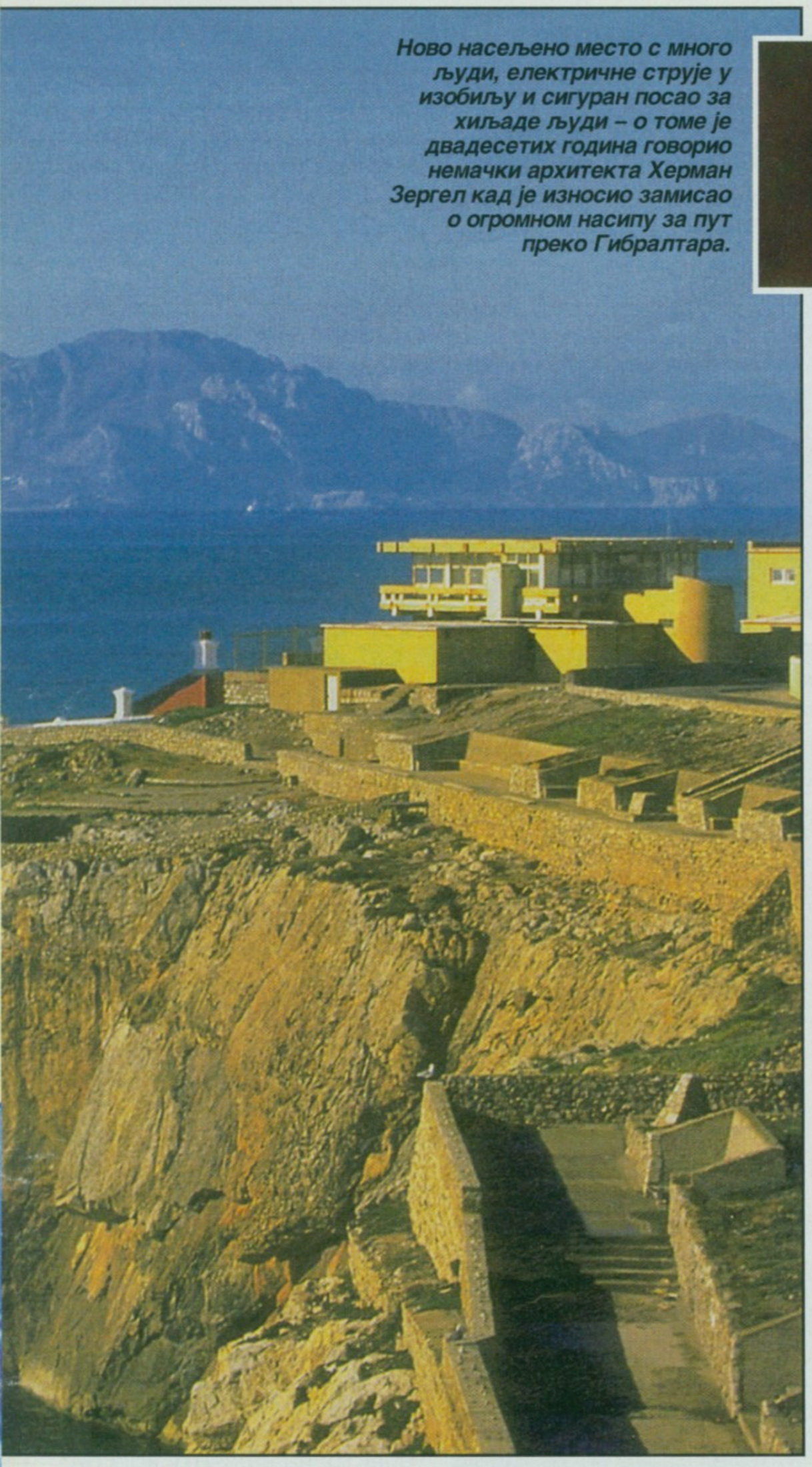

који је можда могао да измени свет у коме живимо.

Земља будућности

Нико са сигурношћу не може да каже када се и како у Зергеловој глави родио сан о градитељском чуду којим је желео да повеже копна преко великих мора. Верује се да је то била неминовност за коју је био предодређен, јер сви су у његовој породици били усмерени ка техничким наукама и непрекидно су расправљали о могућностима које оне пружају. Упућен да спознаје стални напредак научних достигнућа, али и жељан нових знања, Херман Зергел још од детињства све је помно изучавао и маштао о неком великом делу. Кад је двадесетих година прошлог века приказао свој план, иза њега је стајала мала група истомишљеника, али и дуге године рада и припрема.

Најпре назван „Панропа", а потом „Атлантропа", план је био величанствен подухват не само у градитељском и техничком већ и у светском економском и политичком погледу. Наиме, Зергел је планом „Атлантропа" нудио живот у изобиљу до кога би се могло доћи изградњом брана и хидроцентрала као и мостова. Они би се извели на две стране Средоземног мора и повезали би Стари континент с Африком и Арабијским полуострвом. С вештачки створеним насипима – носачима грађевина, ниво Средоземног мора спустио би се за 200 метара, вода зауздала у електричну струју, а обала се проширила за 600.000 квадратних километара обрадиве земље.

На Гибралтару, мореузу између Африке и Шпаније који спаја Атлантски океан и Средоземно море, и који је дугачак око 51,5 километара, била би направљена велика брана дужине 35 километара. Између афричке обале, с тла Туниса, ка Сицилији пружао би се мост са широким саобраћајницама и пругом, а код Галипоља, турског полуострва, хидроцентралом би се премостило Егејско и Мраморно море, баш као и Суецки канал, дугачак око 160 километара, који спаја Средоземно и Црвено море.

Према Зергеловим тврдњама, Атлантропа би постала најмоћнији новостворени континент, земља будућности која би обезбедила невероватне количине електричне струје из морске воде, што би довело до неспутаног развоја индустрије, али и земљорадње чак и у пустињском беспућу јер би се у Сахари направила три вештачка језера, величине мора. Нафта с Блиског истока била би додатни извор енергије, смањила би се незапосленост за наредних стотинак година, а смањила би се и пренасељеност. Уз све то, према прорачунима које је урадио, и клима би постала умеренија за целу северну хемисферу.

Наравно, Зергел је напоменуо да је за извођење свих радова потребно и много времена и много новца, али да се све то исплати. „Остварење моје замисли могло би да буде епохално јер би омогућило инжењерима да се спреме за васионска дела која би развој човечанства довела до неслућених граница."

Надахнуће писцима

Али, план „Атлантропа" и Зергелове речи изазвали су праву буру у научном свету. Све што је предочавао и објашњавао изгледало је неостварив, а при томе је изискивало невероватно велика улагања, па је његова замисао била осуђена на пропаст. Мало ко се тада уздржао да његов план не назове сањаријом, лудоријом. Зергелову Атлантропу, земљу будућности, многи су поистовећивали с утопијом, „земљом која не постоји",

Изворни цртеж Хермана Зергела назван „Нова земља испред јужне Француске" из 1931. године на ком је у грубим цртама објашњено како би изгледало измештање свих лука у Средоземном мору.

Овакав положај и изглед требало би да има нова лука подигнута на насипу. Стара се назире у позадини.

по истоименом научнофантастичном роману енглеског књижевника Томаса Мора (1478–1535), баш као и његову неостварив замисао.

План „Атлантропа" проглашен је за кулу од карата, није добио подршку ни научног ни државничког света тог времена, али ни у годинама после Другог светског рата. Разорени свет требало је обнављати после страхота крвопролића и уништавања а не стварати неки нови, из маште. Касније му је замерано да жели да мења географски изглед Земље, приписиван му је расизам због небриге за културно наслеђе Црног континента и опасно политичко уплитање у светски поредак стварањем супер-силе Атлантропе.

Ипак, иако без званичне подршке, Херман Зергел није се предавао. Одржавао је свој сан. На институту „Атлантропа" који је основао с малобројним истомишљеницима, наставио је да прикупља податке и употпуњује пројекат плановима, мапама и моделима брана и лука на Средоземном мору, сплетом електроводова, индустријских подручја. Више од хиљаду разних научних издања разаслато је из института научним средиштима широм света. Одјека готово да и није било. Зергелов план „Атлантропа", ма како леп, за већину је био само сан.

За Хермана Зергела био је будућност. Веровао је да може да се оствари. Његови сарадници забележили

Преглед радова који би се изводили у Средоземљу, на мору и копну.

Џиновски висећи мост, преко кога би ишли аутопут и пруга, спајао би југозападни врх Сицилије с туниском обалом.

су да је тог убеђења био до смрти у саобраћајној несрећи. Његов институт наставио је да ради све до шездесетих година, а онда се угасио. „Атлантропа" као научни пројекат престао је било кога да занима. Послужио је, заједно с делом „Инжењерски снови" америчког писца Вилија Лија, тек као надахнуће неким писцима научне фантастике попут Џина Роденберија за роман „Стар трек" и можда Артуру Кларку за дело „Рајски водоскоци".

Испред времена

И кад се учинило да су оспоравани сањар и његов сан заувек отишли у заборав, научници нове генерације поново су почели да преиспитују Зергелов рад. Већ након првих истраживања одагнана је сумња да је „Атлантропа" утопија, а

Са остварењем од 50.000 мегавати, била би то највећа електрана на свету која би могла да произведе довољно струје за целу Европу.

Кад би се подигле и друге бране на Средоземном мору, оне би утицале и на очување климатских услова, што је једна од највећих невоља човечанства. Не само да би стабилизовале климу у северној и средњој Европи, већ би одагнале могућност настанка новог леденог доба које прети. Хладне воде Голфска струја враћала би у Атлантски океан и спречила смањење салинитета Средоземног мора које изазивају бране у Асуану.

Планови начињени по Зергеловом пројекту већ су урађени рачунарском симулацијом ■

С. Делибашић

НАМИРНИЦА БЕЗ КОЈЕ СЕ НЕ МОЖЕ

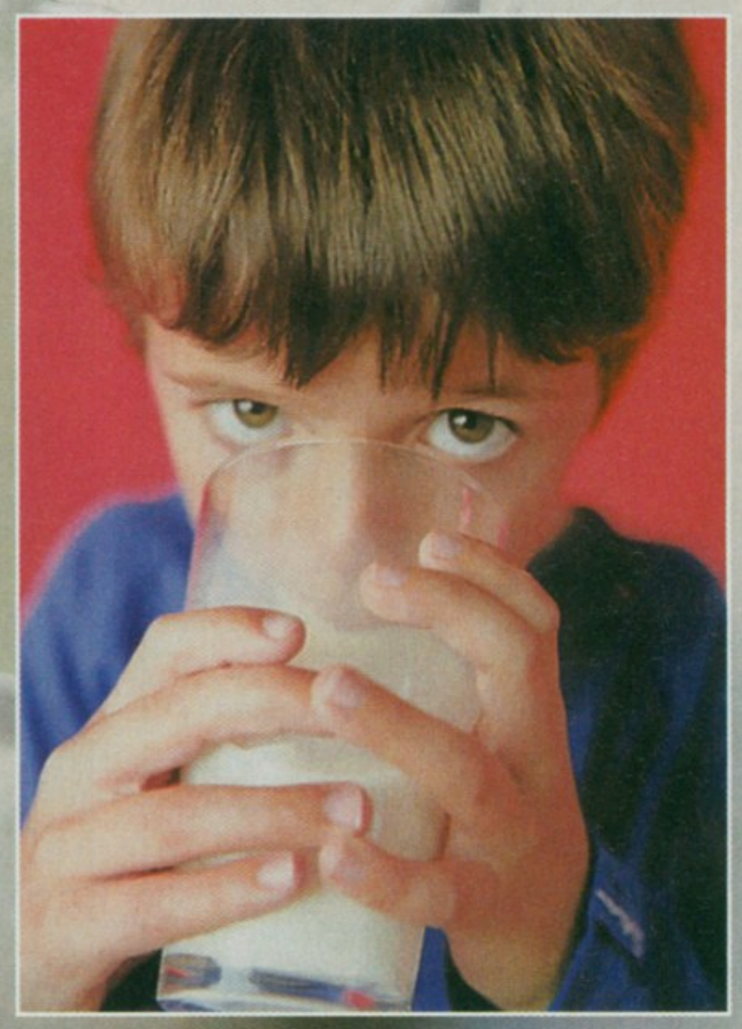

ЦИВИЛИЗАЦИЈА МЛЕКА

То је прва храна коју пробамо у животу и основа будућег здравља. Многе народе спасавало је од глади, али ипак одрасли треба умерено да га пију

За проливеним млеком не треба жалити; купа се у меду и млеку; од птице млеко; још му цури млеко низ уста а прави се важан... разне су изреке сковане на тему прве хране коју познаје човек, као, уосталом, и сви други сисари. Иако се чини да о њему знамо све, и данас, кад је наука толико узнапредовала, постоје разна недоречена питања: на пример, у чему се састоји толика јединственост мајчиног млека, да ли само жене могу да доје, откуд млеко уопште, ко га је „измислио", кад је постало храна и одраслих људи? Неки чак иду дотле да оспоравају његове високе хранљиве вредности.

Но, мајчино млеко свакако је незаменљиво за сваког младунца сисара, било да је реч о малом киту, слепом мишу или људској беби. Наиме, мајчино млеко није само намирница, већ читав биолошки систем: на стотине супстанци које садржи утичу на имунолошки систем, варење, склоности ка развијању алергија и зараза. Осим тога, ово млеко спречава стварање болести као што су гојазност, остеопороза и повишени крвни притисак, да се и не говори о утицају на психички и осећајни живот: кад мајка доји дете или младунца, између њих двоје ствара се снажна веза.

Млеко се лучи захваљујући хормону окситоцину који надражује глатке мишиће где су смештене млечне жлезде. Научни огледи потврдили су да овце и женке пацова којима је вештачки блокирано лучење окситоцина напуштају своје младунце. И супротно: ако се окситоцин убризга женкама пацова које се пре тога никада нису парили, оне почињу мајчински да се понашају према младунцима других женки. Једном речју, нераскидива веза између мајке и потомка настаје преко млека.

Пре педесетак година људи су мислили да је могуће направити мајчино млеко, али се овај задатак показао као неостварљив. Састав, укус, густина, заступљеност разних материја у мајчином млеку мењају се током дојења, па чак и само једног подоја. На пример, ово млеко у једном тренутку садржи S100B, беланчевину која помаже сазревању бебиног мозга. Данас се више нико не усуђује да омаловажава важност дојења бебе мада је седамдесетих година прошлог века то на неко време изашло из моде. Тада је свој подмладак дојило 20-30 одсто мама, а данас то чини 95 одсто.

1000 година без млека

Дојење је једно од главних обележја сисара, једини животиња које имају млечне жлезде. Вероватно да је „проналазач" млека, предак свих сисара, била еомаиа, „античка мајка" (на грчком), једна врста миша који је живео у жбуњу и на гранама, а чији су фосилни остаци нађени у Кини 2002. године. То ситно биће, дугачко свега 14 центиметара, живело је пре 125 милиона

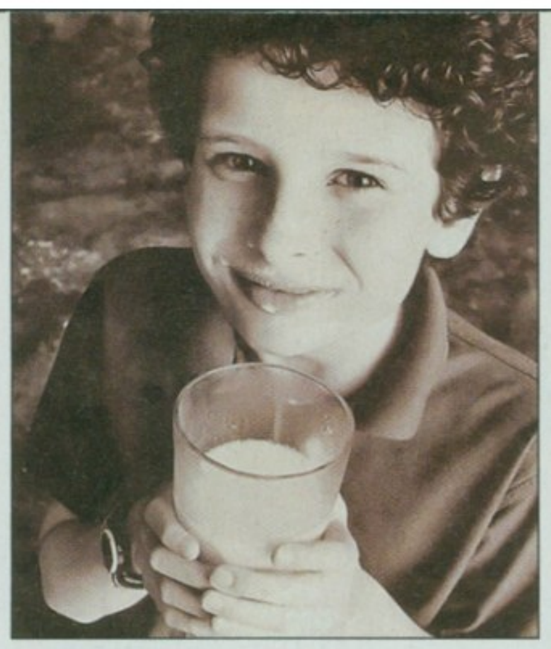

година. Његови потомци, како они који пливају (китови и делфини), тако и они који лете (слепи мишеви) почели су да доје младунце, али састав њиховог млека зависи од врсте животиње и средине у којој живи.

Млеко фоке, на пример, састоји се од 50 одсто масти, док је млеко магарице и кобиле веома посно – само 1,5 одсто масноће. Осим тога, млеко садржи воду, беланчевине (казеине и лактоалбумине), шећер лактозу, ензиме који још незрелим организмима омогућавају да га варе, витамине (B2, B12 и A), минералне соли и многе друге материје које утичу на раст.

Сва новорођенчад могу да варе мајчино млеко. Али кад се дојење заврши, ниједан сисар више не пије млеко. Током већег дела историје ни човек га није пио, што објашњава зашто беба која је престала да сиса престаје да производи лактазу, ензим који јој омогућава да вари лактозу. Без овог ензима, наиме, лактоза иде у танко црево где је варе бактерије, а производ варења су гасови који надимају, изазивају грчеве, чак и пролив.

Касније припитомљавање домаћих животиња изменило је многе ствари. Прво је пре око 11.000 година, почетком каменог доба, припитомљена овца, потом коза, која је била и извор меса. С почетком обрађивања земље, пре око 9000 година, говеда су упрегнута у плуг. Но, млеко је у људску исхрану ушло тек касније и од њега су се, пре свега, правили сиреви.

Хиљадама година човек није био у стању да вари млеко. Научна истражива-

Валапоне, Шри Ланка, 2002. године – пошто је мајка умрла на порођају, две девојчице изборише су се да их као дојиља прихвати тата.

МУШКАРАЦ, А ДОЈИ

Овај човек био је очајан после смрти своје жене. Две тек рођене девојчице одбијале су млеко из бочице и биле су на ивици смрти од глади. Да би умирио њихов плач, отац их је прислонио на своје груди. Ућутале су, а он је наставио тако да ради све док две недеље касније није почео да лучи млеко, што је посведочио Камал Џајасинге, директор болнице у Коломбу, Шри Ланка.

Како је то могуће? Џејред Дајмонд, физиолог на Универзитету Калифорнија у Лос Анђелесу, објашњава: „Дуготрајно надраживање дојке утиче на увећано лучење пролактина, хормона који доводи до стварања млека." Јер, и мушка дојка има млечне жлезде, каналиће и брадавице: она је до пубертета иста као и женска.

У природи постоји још један мужјак који може да доји: дајак, слепи миш с Борнеа који једе воће. У литератури мушке дојиље помињу се у јеврејском Талмуду, „Ани Карењиној" Лава Толстоја, као и у неким медицинским часописима у којима је описано неколико случајева мушкараца који су дојили бебе ■

Мужа биволице на рељефу из једне гробнице у Сакари, у Египту. За Египћане млеко је било лек, али и поклон који су даривали боговима.

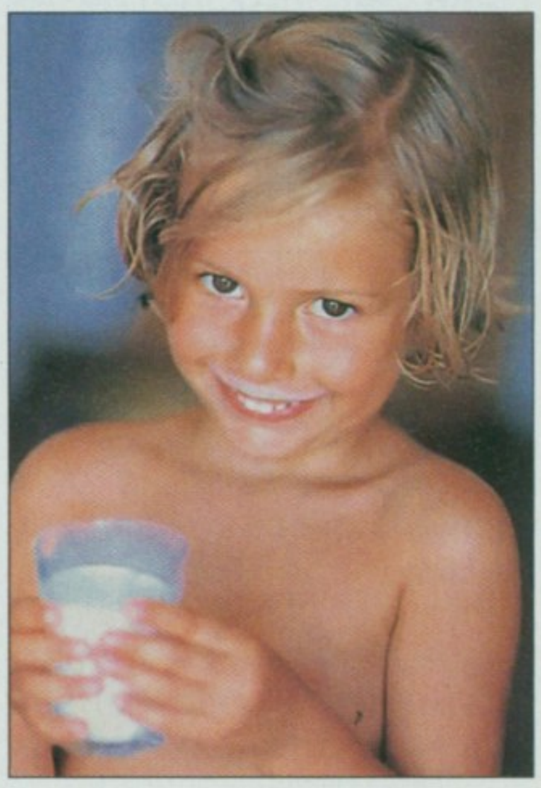

Савремена штала потпуно је компјутеризована. Прошле, 2006, године, у свету је измужено 657 милиона тона млека, што је довољно да се напуни 220.000 олимпијских базена.

5840 и 4000 година, још нису имали ген отпоран на супстанце из млека. Било је потребно још много миленијума и мутација да би га човек створио. Данас, четири хиљаде година касније, готово 90 одсто становника северне и средње Европе вари лактозу, док 80 одсто оних који живе у јужној Европи још имају муке да сваре млечни шећер.

Млечни зуби код деце избијају између осмог и 33. месеца а испадају између 6. и 11. године.

Људи и краве

Зашто је уопште настала цивилизација млека? По мишљењу Марка Томаса, антрополога и генетичара с Универзитетског колеџа у Лондону, у северној и средњој Европи владала је несташица хране. Усеви су због хладноће давали слаб род, па је млеко постало прави божји дар: хранљиво а незагађено паразитима као вода, дакле, много сигурније. Грчеви у стомаку, пролив и сличне муке били су неважни у поређењу с глађу. Онај ко је пио млеко могао је да преживи, па се тако појавила и брзо раширила генетичка мутација која је наводила на производњу ензима лактазе и код одраслих људи.

Ђорђо Барторелe с Биолошког факултета Универзитета у Ферари и други европски генетичари доказали су да су од неолита па наовамо краве и људи северне Европе заједно еволуирали попримајући и једни и други генетичке мутације: краве су измениле гене који састављају „рецепте" беланчевина у млеку, а људи су изменили ген који одређује код (шифру) ензима који учествује у варењу млека.

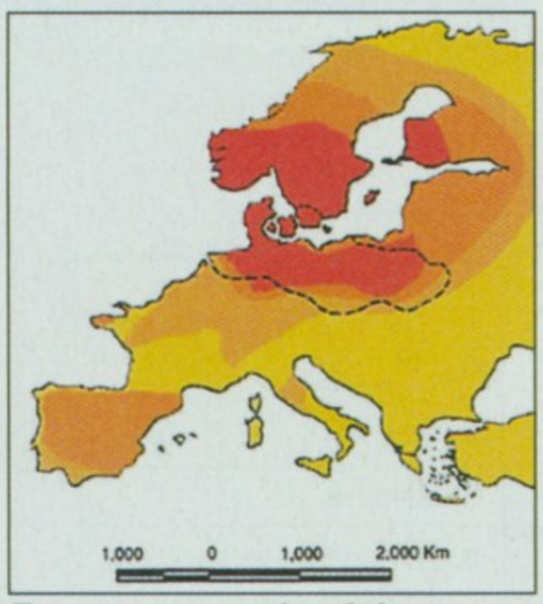

Европа: у тамније обојеним областима становништво лакше вари млеко, док га оно с југа тешко подноси.

А зашто га онда становници јужних предела и даље слабо варе? Стручњаци кажу да је главни разлог виша температура ваздуха: што је топлије, млеко се брже квари. Један милилитар млека за 24 часа на 5 степени Целзијуса развија 2600 бактерија, на 20 степени чак 450.000. После првих масовних тровања млеком, становници јужне Европе схватили су да је боље да пију мало млека, али зато једу много сира јер током сазревања ове намирнице бактерије уклањају лактозу. То објашњава и зашто се преосетљивост на лактозу повећава с померањем ка топлијој клими. Но, једна чаша млека дневно нема неке веће последице чак ни по оне људе који га тешко варе ■

З. М.

НЕ ТРЕБА ПРЕТЕРИВАТИ

Колин Т. Кемпбел, син једног одгајивача крава музара из Вирџиније (САД), пио је својевремено четири литре млека дневно. Данас је стручњак за биохемију исхране при Универзитету Корнел у Итаки и има сасвим другачији став: „Дневно треба пити до једне чаше млека, не више", каже он.

Наиме, једно истраживање које је трајало 12 година на „узорку" од 78.000 болничарки, објављено 1977. године, показало је да од много млека страдају кости које постају склоније преломима. Као што макробиотичари и љубитељи неких других праваца у исхрани одавно тврде, оно што је добро за теле не мора да буде добро и за човека. Кравље млеко садржи хормоне (тестостерон и естрадиол) као и факторе раста (Igf1 или инсулински фактор раста) који су корисни у току развоја. Код одраслог човека, међутим, могу да подстакну раст тумора.

Истраживање из 1989. године доказало је да у Скандинавији и Холандији, две европске области где се пије највише млека, постоји највећа учесталост појаве рака дојке. Мушкарци који пију пуно млека и једу млечне производе увећавају опасност од добијања рака простате за 70 одсто.

А људи пију млеко што због пријатног укуса што због калцијума не би ли управо побољшали стање костију. Но, количина калцијума садржана у једној чаши млека може у истој количини да се добије и из једне шоље пробарених листова репе или радича, или 30 g сардина, 120 g брашна, 120 g бадема, три литре обичне воде или једног литра минералне воде с 300 mg/l калцијума ■

ЗАМЕНА ЗА МЛЕКО

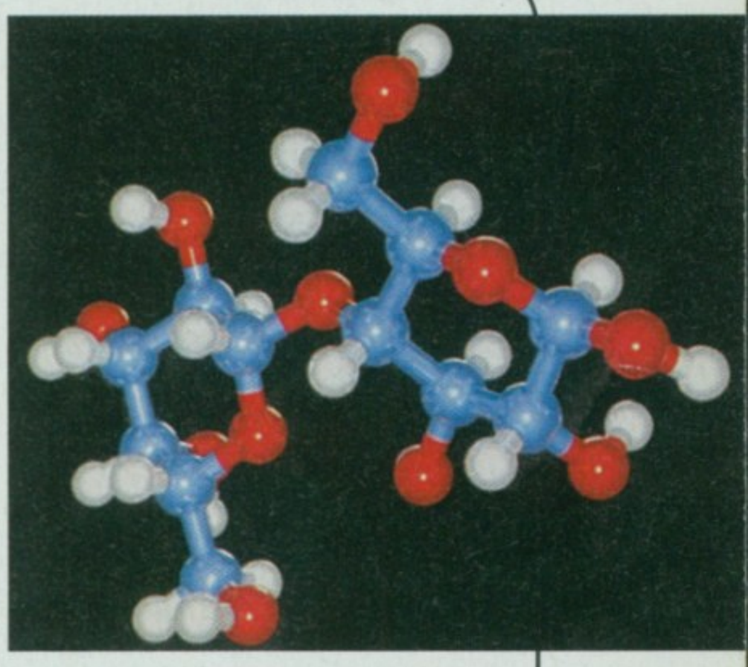

Да би се избегла лактоза, измишљени су многи типови биљног млека који је не садрже, а такође немају ни холестерол нити казеин. Купује се, на пример, сојино млеко. Но, оно се ипак не препоручује деци пре пубертета нити трудним женама, а биљни хормони које садржи, слични естрогену, могу да ометуу сексуални развој мушкараца.

У продаји може да се нађе и млеко од пиринча, које садржи воду, пиринач, уље од сунцокрета, морску со и ароме, па млеко од овса или крупника... Али, обратите пажњу шта купујете и добро ишчитајте етикету јер неки произвођачи додају биљне масноће које су шкодљивије од холестерола из млека ■

КРВАВЕ

ПОЈАВА КОЈУ НИКО ЈОШ НИЈЕ ОБЈАСНИО

Те среде, у 5 часова и 30 минута ујутру, становнике Шанганасерија, града на крајњем југозападу Индије, у држави Керала, пробудила је јака експлозија. У ноћи која је још трајала неки су јасно опазили блесак светлости. Истог дана и на истом месту у 8 сати и 30 минута почела је да пада киша... крвава киша! Бар се тако учинило престрављеним људима кад су видели колико је црвена.

Током наредна два месеца овакве чудне падавине погађале су не само ову, већ и ширу област. На четрнаест великих градова, распоређених на четири угла државе Керала, пале су укупно 124 црвене кише. Последња је пала 23. септембра на град Канур, око 300 километара северно од Шанганасерија.

Појава црвене кише била је тако чудна, толико непозната, да је код становништва изазивала најлуђе претпоставке. У њој су видели и најаву неизбежне катастрофе. По месној штампи почело је да се нагађа да би црвене кише, заједно с уоченим одроњавањем бунара, могле да буду предзнак разорног земљотреса. Уосталом, такви случајеви су забележени. Године 1884. у Енглеској се догодило неколико земљотреса непосредно пошто су пале сличне кише. Само што су тамо биле – црне. Становништво Керале, навикло да користи кишницу, забринуло се да је она можда штетна по здравље. Узнемирење је било толико да је индијска влада одлучила да делује. Наложила је одговарајућој научној установи у Керали, CESS (Centre for earth science studies), да утврди тачну природу ове појаве.

Велики метеор

Први извештај био је донекле умирујући. Откривено је да ове кише не би могле да буду последица хемијског загађења, нити у њима има честица песка, пустињског или вулканског порекла. Али, то је значило да узрок треба тражити негде другде. Разматрајући одакле да почну нову истрагу, пред стручњацима из државне комисије у Керали искрсло је питање: да ли између два догађаја, заглушујуће грмљавине и крваве кише, који су се одиграли на истом месту и скоро у исто време, постоји нека узрочно-последична веза? Ако постоји, онда најпре треба утврдити шта је могло да проузрокује заглушујућу експлозију у зору 25. јула.

Грмљавина, као последица невремена, брзо је одбачена, јер сви испитани сведоци изјавили су да је експлозија тог јутра била много јача. Прозори и зидови њихових кућа дрхтали су, многи су очекивали да ће им кров пасти на главу. Било је такође невероватно да невреме може да траје само током једне експлозије. Шта је онда могло да произведе тако јаку буку? Експлозија сличне јачине догађа

У лето 2001. године индијска штампа очекивала је неизбежну катастрофу. Становништво је видело како пада крвава киша!

Сто двадесет четири црвене кише пале су за два месеца на многа подручја државе Керала. Највише око града Шанганасерија где је пала прва киша после разорне експлозије. Претпоставља се да је укупно 50 тона црвених честица пало на земљу.

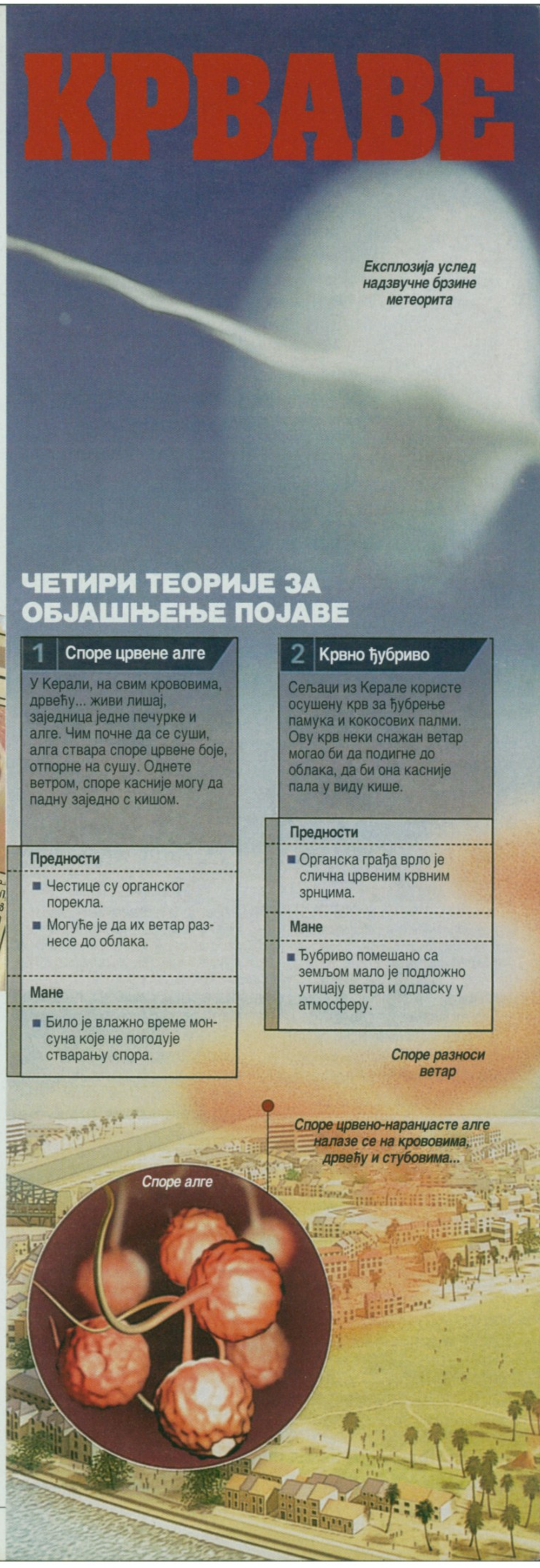

КИШЕ ИНДИЈЕ

Експлозија неуобичајене снаге, чудне црвене кише које су обојиле земљу, кровове и одећу. То је појава која је у лето 2001. године погодила југозапад Индије. Да ли је у питању крављa крв, прашина комете, ћелије ванземаљског порекла...

Метеорит улеће у јато слепих мишева и експлодира. Њихова крв расипа се по ваздуху.

Метеорит се троши

Метеорит експлодира

Црвена прашина меша се с воденом паром у облацима.

Монсунски облак

4 Слепи мишеви

Лет слепих мишева (који су врло распрострањени у Индији) могла је да прекине експлозија метеорита. Њихова крв пала је на земљу.

Предности

- Грађа ћелија приближна је грађи црвених крвних зрнаца.

Мане

- Никакви остаци слепих мишева нису нађени.

3 Метеор

Три сата пре појаве кише зачуо се снажан пуцањ и видео блесак светлости. То би могао да изазове метеорит надзвучне брзине (и црвене боје). На неколико километара висине могао је да се распадне и претвори у прашину која је с кишом пала на земљу.

Предности

- Појава црвене кише и пуцањ добро се слажу.

Мане

- Честице су изгледа органског порекла.

Крв разнесена ветром

Монсунске кише пуне су црвених честица.

Говеђа осушена крв користи се као ђубриво за памук и кокос.

Црвена крвна зрнца осушене крви

Црвена крвна зрнца слепих мишева

се приликом пробијања звучног зида, али, пошто је утврђено да ниједан авион није надлетао град, закључено је да је могао да је изазове само неки... метеор! Ова претпоставка ојачана је запажањем да су црвене кише падале у области која има елиптичан облик, која је 450 километара дугачка и 150 километара широка.

То подсећа на случајеве расипања прашине приликом распадања комете у атмосфери. Такви догађаји нису ретки као што се мисли. Претпоставља се да сваке године око 40.000 тона материјала разних комета падне на Земљу. Тога нисмо свесни јер се највећим делом одиграва изнад океана. Само је велики метеор могао да изазове експлозију у Шанганасерију. Осим тога, астрономима је познато да су неки астероиди из Кајперовог појаса и Ортовог облака, главних извора астероида у Сунчевом систему, црвене боје. Зато су неки стручњаци били спремни да прихвате претпоставку да је један велики метеорит ушао у Земљину атмосферу, где се распао производећи црвену прашину. Она се у додиру с влагом из облака претворила у црвену кишу.

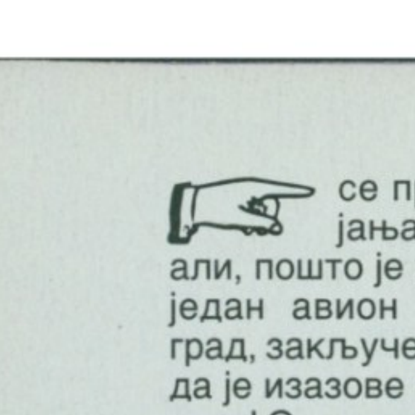

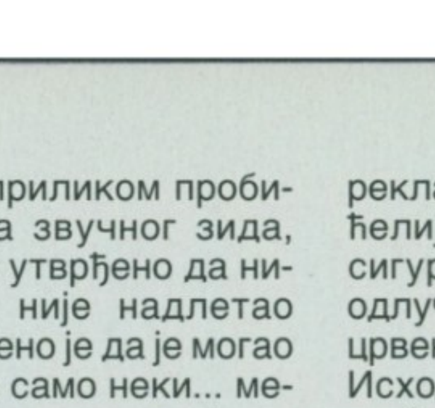

Лишај (десно), заједница печурке и алге, врло је распрострањен у Керали. Алга производи споре црвене боје (лево).

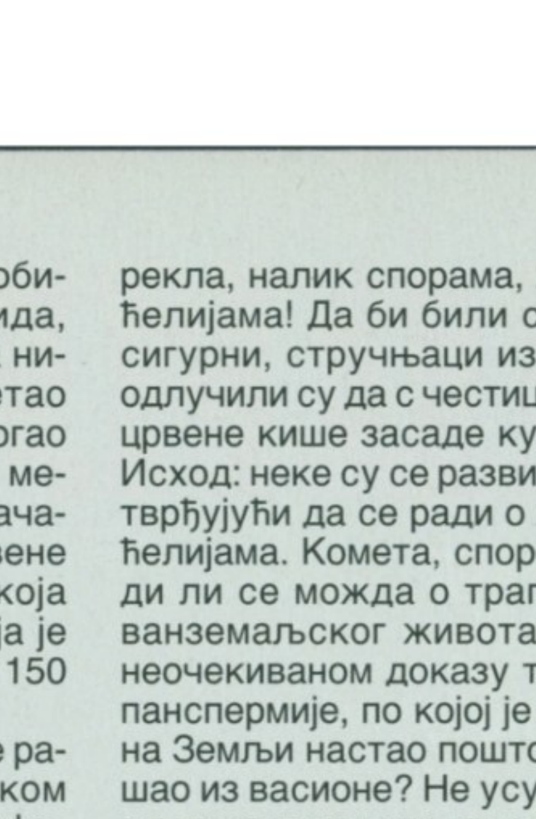

У узорцима црвене кише истраживачи још нису успели да открију трагове ДНК и РНК.

Загонетка је тиме решена? Није. Јер, у то време нису били познати сви резултати хемијског и микроскопског испитивања црвених киша. А кад су објављени, тајна је само постала већа. Оно што је киши давало црвену боју органског је порекла, налик спорама, живим ћелијама! Да би били сасвим сигурни, стручњаци из CESS одлучили су да с честицама из црвене кише засаде културу. Исход: неке су се развиле, потврђујући да се ради о живим ћелијама. Комета, споре... ради ли се можда о траговима ванземаљског живота?! И о неочекиваном доказу теорије панспермије, по којој је живот на Земљи настао пошто је дошао из васионе? Не усуђујући се да оду толико далеко, истраживачи су посумњали да је њихова полазна претпоставка о повезаности два чудна догађаја вероватно погрешна. Јер, заправо ништа не доказује да су били у вези. Снажна експлозија је занемарена и кренуло се у нову потрагу за оним што је обојило кишу у црвено.

Слепи мишеви или краве?

Испитивања културе под микроскопом показала су да би споре могле да потичу од једне наранџасте алге која је врло заступљена у крају око Шанганасерија. Остало је још само да се објасни како су њене споре доспеле до облака. За стручњаке је ово питање лако: ако је време суше и животни услови неповољни, најтежи, поменута алга престаје да се развија и потпуно се посвећује стварању спора. С првим налетима ветра споре могу да крену пут неба. Али, и ова теорија пала је на испиту јер су временске прилике у том раздобљу биле управо супротне. То је време монсуна кад Индија прими и до 80 одсто падавина (посматрано на годишњем нивоу), а држава Керала можда и највише од свих. Само две недеље пре падања прве црвене кише, 1300 села било је погођено поплавама због обилних киша, па је морало да буде евакуисано око 8000 људи. Упркос томе, стручњаци из CESS објавили су у новембру 2001. године коначан извештај по коме је „црвена боја киша последица присуства велике количине спора алге *Trentepohlia*".

Тада на сцену ступа Годфри Луис, индијски физичар с универзитета „Махатма Ганди" у Керали. Он је посумњао у ову, званичну, верзију па је сам кренуо у опсежно истраживање. Кад је тајанствене честице ставио под електронски микроскоп, закључио је да су сличне једноћелијским организмима. Величине од 4 до 10 микрометара, имале су лоптаст, односно елиптичан облик. Дебља црвено обојена опна штитила је нежнију мембранозну унутрашњост у којој није било језгра. Поставило се питање да ли су у питању просте, прокариотске ћелије (бактерије)? Не баш. Јер, упркос напорима, Луис у честицама није успео да открије ни ДНК ни РНК! То је нешто што је изгледало да у потпуности побија и претпоставку о спорама алге, пошто оне морају да их имају. Тако се, по Луису, све вратило на почетак – на причу о метеору. Распадајући се у атмосфери, он је ослободио свој садржај – ванземаљске организме! (О томе смо писали у „Забавнику" број 2863.)

Годфри Луис: „Све указује да се ради о ванземаљским организмима."

Ипак, можда је и овај закључак преурањен. Јер, постоји још једна могућност – да су црвене кише које су становницима Керале личиле на крв... заиста крв! Више научника запазило је да облик ћелија веома подсећа на црвена крвна зрнца. А ова немају ни језгро, ни ДНК. Али, како се крв нашла у атмосфери и коме би могла да припада? Нимало лако за објашњење. Неке претпоставке баш су откачене. На пример, на свом путу кроз атмосферу метеор је налетео на јата слепих мишева који су се селили у друге крајеве. Дошло је до правог покоља несрећних животиња и расипања њихове крви километрима унаоколо! Међутим, где су нестали њихови остаци?

Постоји и објашњење које је једноставније и можда ближе стварности. Неке земље користе крв као ђубриво! Само је она осушена и у виду праха (у дехидрисаном стању). Занимљиво је да су Керала и Западни Бенгал једине индијске државе у којима је дозвољено убијање крава. Сваке године милиони грла говеда пристижу у Кералу из свих крајева Индије. Клањем ових говеда добијају се и велике количине крви, па је Пољопривредни факултет Керале препоручио да се она, због присуства азота, искористи као ђубриво (ова држава је и значајан пољопривредни крај). У овој држави осушена крв користи се као ђубриво на пољима памука и плантажама кокосовог ораха, главним културама подручја. Име Керала значи „Земља кокосових палми". Техника ђубрења састоји се у томе што се пред наилазак монсуна проспе од 20 до 50 литара крвног праха у подножје сваке биљке. Добра боја, одговарајуће физичко-хемијске особине, право време... ова теорија није мање основана од осталих. Једино што се не уклапа је присуство крви у атмосфери. Није убедљиво објашњење да је прах подигао ветар који је дувао између две кише. Јер, влажност ваздуха у Керали била је висока, па је крвни прах сигурно био лепљив. Осим тога, на подизање праха у небо неповољно би утицала богата вегетација овог краја.

Да ли су црвене кише које су пале у Индији осушена крв убијених крава или, можда, слепих мишева? Споре алге *Trentepohlia*? Прашина комете из Киперовог појаса или Ортовог облака? Честице ванземаљског порекла? Шест година није било довољно да се открије тајна шта се тачно догодило 25. јула 2001. године на небу југозападне Индије. Истрага се наставља ■

Г. В.

За присталице панспермије, живот се није родио на Земљи, на њу је стигао из васионе. Кометама, на пример.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК И КЊИГА КОМЕРЦ
објављују

Дејан Цукић

THE ROLLING STONES
Упутство за употребу

На свим киосцима

од среде 11. јула

ПРИЧЕ О ЊИХОВИМ ЖИВОТИМА, МУЗИЦИ, ЉУБАВИМА, ПЕСМАМА...

290 динара

МА

СОЊА, НЕ НАГИЊИ СЕ КРОЗ ПРОЗОР!

Млади Немац, који се враћао с летовања у Корушкој, платио је казну за необичан саобраћајни прекршај. А, ево шта је урадио. На летовање по алпским селима дошао је сам, али убрзо је стекао верног пратиоца, шестомесечну свињу. Животиња га је као пас пратила у стопу, спавала поред његових ногу и умиљавала се, па је млади човек одлучио да купи животињу и поведе је кући. Кад је за свињу, коју је назвао Соња, прибавио сва неопходна документа и потврде ветеринарских установа, убацио је ствари у кола, животињу на седиште поред себе и кренуо кући.

Брзо је стигао до аустријско–немачке границе. Цариници су само летимично погледали возило и пружена документа и руком му показали да настави вожњу. С друге стране граничног прелаза такође су га сачекала службена лица. Један од њих строго га је гледао. Дуго је ишчитавао сва документа, поготово Сољина, а онда му је исписао казну за саобраћајни прекршај.

„На седишту сувозача", писало је у пријави, „противно правилима, налази се малолетник стар тек шест месеци" ■

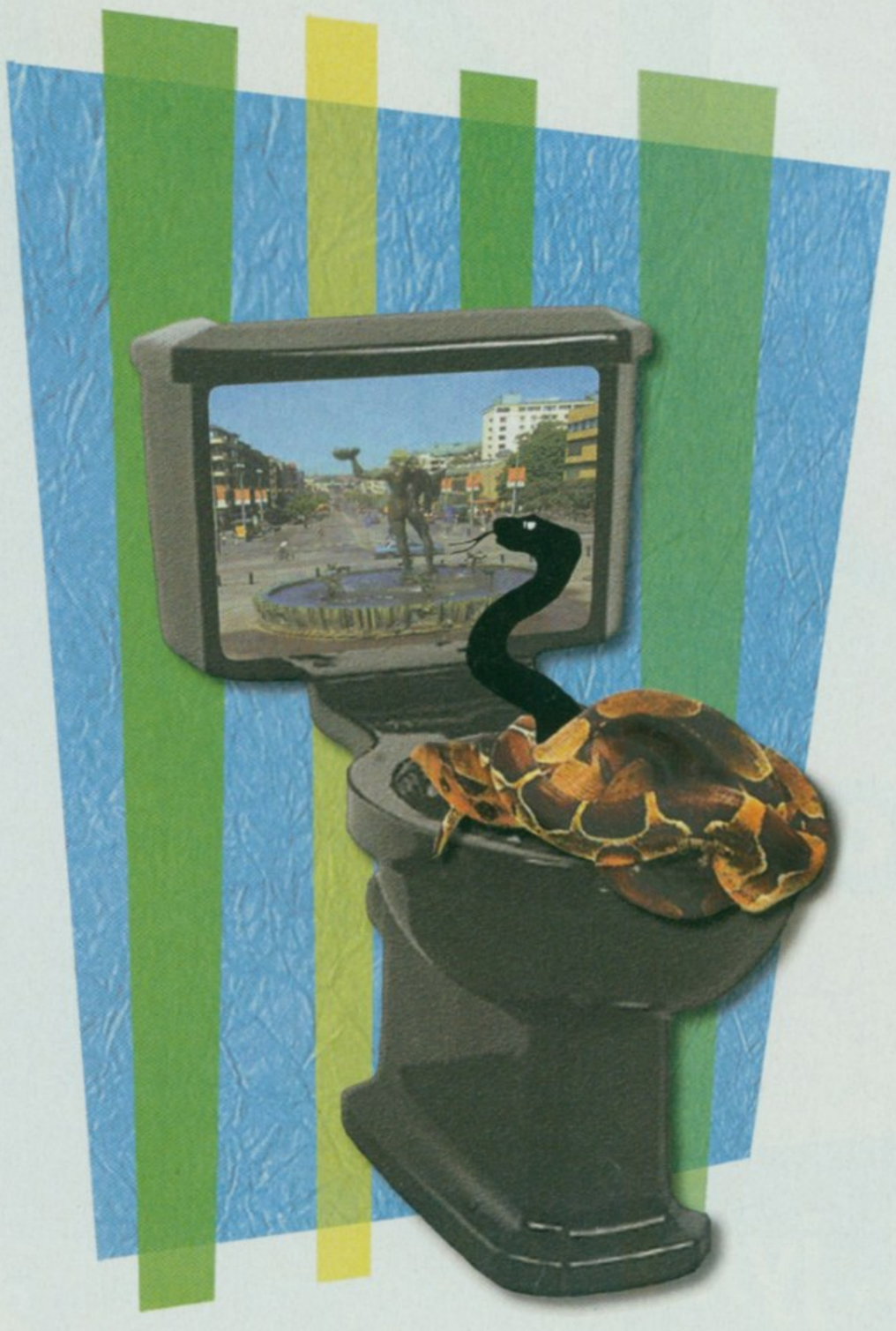

ДОБРО ЈУТРО, КОМШИЈА!

Свакакве пријаве стижу представницима закона свуда у свету. Људи се свакодневно жале и траже заштиту или помоћ суда. Ипак, један судски поступак који се пре неколико година водио у Гетеборгу, у Шведској, надасве је необичан. Тужбу су, један против другог, поднела господа **Герит** и **Ленхарт.**

Господин Герит огласио се први. Он је надугачко описао муку која га је натерала на овакав, како је навео, неминован корак.

Господин Герит живео је као самац, у изнајмљеном стану. Али, годину дана колико је већ ту живео имао је осећај да тај простор с њим дели још неко, тачније, само купатило. Сваки пут кад би ујутро ушао у купатило чинило му се да није сам и да га неко посматра. Често је чуо тихе шумове и лагано пљускање воде, налазио мокре трагове по плочицама, али никада никога није видео.

Кад је у очајању већ помислио да је почео да луди, најзад је на делу ухватио незваног посетиоца. Једног јутра се успавао и кад је, нагло укључивши светло, утрчао у купатило, угледао је велику боу како излази из WC шоље. Изненађен и уплашен, господин Герит је вриснуо, а змија се повукла у дубину канализационе цеви.

Сазнање да је од тренутка кад се доселио у купатилу имао опасног гмизавца било је застрашујуће, па је господин Герит то одмах обзнанио свима у згради наводећи да ће случај пријавити властима.

Међу окупљеним станарима био је и господин Ленхарт који је изјавио да је боа његов кућни љубимац и потпуно безопасна.

Сазнавши то, господин Герит тужио је свог комшију за ометање приватности. Али, убрзо по тужби добио је позив од суда да се јави као окривљени.

Тужио га је господин Ленхарт наводећи да је његов комшија својим вриском толико уплашио сироту животињу, која је била у својој уобичајеној „јутарњој шетњи" кроз заједничку канализациону цев, да се она више није вратила кући.

Како је виновник тужбе и противтужбе нетрагом нестао, судски спор је остао нерешен ■

ЋУТОЛОГ

Већ више од десет година један дечак из **Корновала** у Великој Британији – ћути. Везу с другим људима одржава искључиво путем писама и цедуља. Малом Бену било је само три године кад је рекао мајци: „Уколико ме будете одвели на операцију крајника, у животу више нећу проговорити ни једну једину реч, вама за инат!"
На жалост, управо тако је и било. Родитељи су повели Бена у болницу и он више никада није проговорио. И родитељи и лекари све су покушали да га натерају да проговори, али се дечак држи свог завета. Лекарска дијагноза гласи: селективни мутизам, односно – ћутање. Овај поремећај јавља се ретко, код особа које нису у стању да говоре уколико немају потпуно поверење у оне којима се обраћају ■

Илустровала
Светлана
Кнежевић

У СУПРОТНОМ СМЕРУ

Једна **тридесетогодишња пијана дама** из Милана возила је педесет километара аутопутем, али у супротном смеру! Пијаног бог чува, каже изрека која се потврдила и у овој прилици. Јер, пијаној госпођи ништа се није догодило! Сви су на време некако успели да јој се склоне с пута. Подразумева се да она није ни приметила шта се заправо догађа. Један од пренеражених возача коме је својом „пандом" хрлила у сусрет пријавио је догађај полицији. Они су је сачекали у близини Парме. Сместа су је одвели у тамошњи завод за душевне болести ■

БУЦЕ У РЕСТОРАНУ

Мирела Олива из Пескаре дошла је у ресторан и стала на вагу која је показала да Мирела има 116 килограма и 500 грама. Кад је после доброг залогаја изашла из кафане, имала је четири килограма и 900 грама више, односно 121 килограм и 400 грама. Енрико Елевеци угојио се још више те вечери у истом ресторану: ушао је са 154 килограма и 700 грама, а изашао са 159 килограма и 800 грама. У ствари, Мирела и Енрико победници су такмичења под називом „Вечера за стокилаше" које се одржава у једном ресторану у Болоњи. На такмичењу ко ће више појести сваке године учествује између тридесет и педесет стокилаша ■

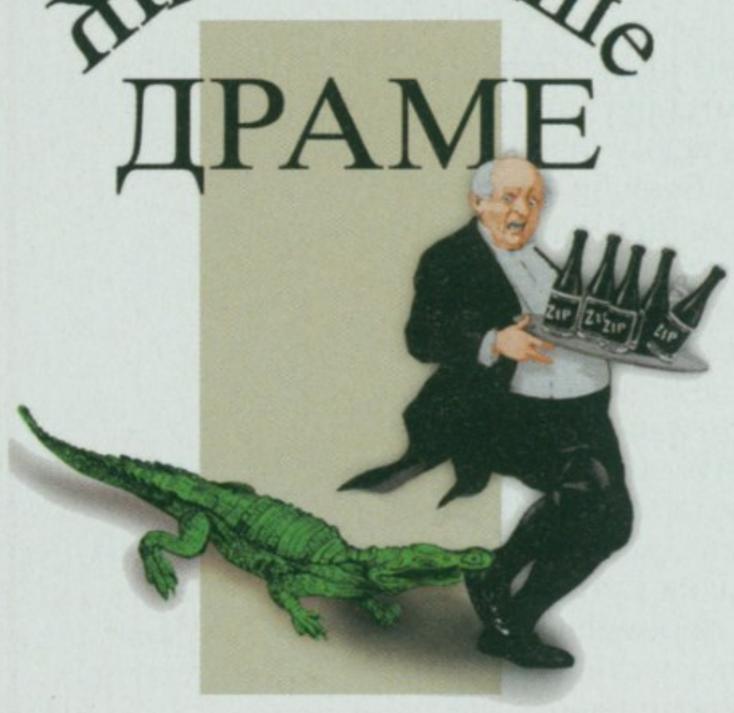

ВЕЛИКА ТАЈНА

Мој деда није био црнац!, тврдио је светлопути Џон Меки из болесничког кревета у коме се опорављао од бубрежног напада. Било је пролеће 1948. године, време кад никоме није падало на памет да црнце зове Афроамериканцима.
Шездесетосмогодишњи Теофилус Џон Меки бавио се 40 година адвокатуром у Вол стриту. Оба сина уписао је на веома цењене школе за богате – универзитет Јејл и колеџ Тринити у држави Конектикату. Његови најбољи пријатељи били су најутицајнији људи свог времена, политичари, адвокати и судије.
А човек у болничкој соби упорно га је испитивао постављајући му једно те исто питање: „Да ли сте црнац или нисте?" Меки је погледао кроз прозор болнице у Њујорку. Зар није целог века водио частан живот? Зар није довољно пропатио пре много година кад је морао да донесе једну од најтежих одлука? „Да ли сте црнац?", по ко зна који пут поновљено му је исто питање. Џон Меки најзад је проговорио: „То нећу ни да потврдим ни да порекнем!" А размишљао је: „Како могу да одговорим поштено?" Јер, Џон Меки пуних 45 година издавао се за белца!

Тако је хтела судбина

То му, по спољашњем изгледу, није било тешко. Имао је маслинасту кожу, црте лица као код белаца, а црну косу шишао је на кратко и, мада није била баш црначки коврџава, исправљао је врућим чешљем. Много теже пала му је туга. Године 1902. био је двадесетдвогодишњак, морао је да саопшти свом најбољем црном другу Роску Брусу, сину америчког сенатора, како с њим више не може ни да се виђа ни да се дружи.
А много га је волео. Били су најбољи пријатељи пуних пет година и делили су све, чак и понижење што им у школском интернату није било дозвољено да спавају у собама с белом децом. Али, ко одлучи да се издаје за неког ко није, мора да раскрсти с ранијим животом и, пре свега, с људима из њега. Тако је, ваљда, хтела судбина младога Мекија.
Априла 1902. године Мекију – тада Теофилусу Џону Сифаксу, за другове Сију – умро је богати деда, отац његове мајке. И брзо је сазнао да није наследио готово ништа. А у Сједињеним Америчким Државама, четири деценије након Грађанског рата после кога је укинуто ропство, још је владала, и владаће до пред крај 20. века, а понегде и дан-данас, расна дискриминација од које се тешко дише. Џон Меки знао је да, без дединог новца, неће догурати даље од лифтбоја или станичног носача без обзира на то што је завршио један од најбољих

Еби Меки, Џонова мајка, била је кћи пуковника Џона Мекија, црног јунака Грађанског рата и једног од првих америчких црнаца милионера. Богатство је стекао пред крај 19. века крупним пословима некретнинама и угоститељством. Пуковник Џон Меки написао је 1902. године тестамент на имовину вредну око милион долара. Од тога више од пола било је у готовини, а остало земља и куће. Кад је умро, априла те године, више од 200.000 долара отишло је разним рођацима, а Сифаксови су наследили незнатну своту.

Тајно виђање с браћом

Одлучивши да се издаје за белца, Теофил Џон Сифакс прикључио се братству белаца у колеџу Тринити. Почео је да излази с белим девојкама.

Човек, црнац из Сједињених Америчких Држава где ни сада није лако бити „обојен", морао је, да би добио велико наследство као једини живи унук свога деде по мајци, да открије оно што је крио пуних 45 година

факултета на свету. Као црнац неће имати приступа већини продавница, позоришта, ресторана... И тада се и због тога одлучио да се издаје за белца.

Изненадни милиони

И тога дана 1948. године у болници Меки је знао да ће, уколико призна своје право порекло, изгубити све што је у животу изградио за себе и своју децу. И са шездесет осам година страховао је да ће га његова црна родбина, другу није ни имао, увређена због његове животне одлуке, одбацити.
Упркос свом положају, Џон Меки није био богат, што је у овом часу било од пресудног значаја: изненада му се, после толико деценија, указала прилика да наследи остатак од више милиона долара вредне имовине свога деде.
Мекијеви родитељи Даглас Сифакс и Еби Меки Сифакс потицали су из веома угледних црначких породица које су поштовали људи обе расе. Даглас Сифакс био је један од веома ретких црних водника у Грађанском рату, члан чувене, велике породице из Вирџиније, која је имала много јутара земље у Арлингтону, касније дате за Национално гробље Сједињених Америчких Држава где ће бити сахрањен и председник Џон Фицџералд Кенеди.

Тражио је од своје породице, која је знала за његову одлуку, да престане да га посећује. Школски другови радо су га прихватили јер је био одличан фудбалер, кошаркаш, атлетичар и играч бејзбола.
Кад је матурирао, уписао се на богословски факултет у Конектикату, али се с њега повукао чим га је један од свештеника препознао као члана црначке породице Сифакс из Филаделфије. Јуна 1904. године званично је променио име. Као белац, Џон Меки примљен је 1905. године на Правни факултет Универзитета Колумбија у Њујорку. Следећих 40 година виђао је, с времена на време, неког од своје четворице браће, али кришом, где нико од познатих није могао да их сретне. Дипломирао је права и почео да ради као адвокат у чувеном Вол стриту. Оженио се Аном Лоис Диксон, белкињом из државе Њујорк. Настанили су се у граду Њујорку и добили два сина: Џона Мекија Џуниора, 1910, и Дагласа Диксона Мекија, 1911. године. Сам Џон постао је члан најексклузивнијих тениских и јахт-клубова, као и важна личност у католичкој цркви Сент Марк.

Овде је „тајанствени" младић: седамнаестогодишњи Џон Сифакс на групној слици свог одељења обележен је црвеним кругом.

Избегао мајчин погреб

После извесног времена брак је почео да му се клима. Његова жена је, немајући појма о правом пореклу

ЏОНА МЕКИЈА

супруга и оца своје деце, само приметила да он сувише времена посвећује фризури. После рођења другог сина, почео је да посећује новог клијента у Харлему, црначком делу града где белци готово никада нису залазили. Он се, у ствари, тамо састајао с једним од своје браће.
Кад су се Џон Меки и његова жена Ана развели, остао је на Менхетну, а она се вратила у родни град. Његова мајка Еби Меки Сифакс умрла је и сахрањена 1923. године на Националном гробљу Арлингтон, што је у то време била ретка почаст за црнца или црнкињу.
Џон је избегао да дође на мајчин погреб као и, касније, на сахране своје четворице браће које је надживео. Брижљиво се клонио и свог блиског рођака из Филаделфије који је основао прву болницу за црнце у том граду. Избегавао је и своју угледну најближу родбину у Вашингтону и Вирџинији, која је поклонила земљу влади кад је председник САД Френклин Делано Рузвелт пожелео да прошири Арлингтонско национално гробље.

Последњи члан династије

Џон Меки упорно се држао свог начина живота белца из више средње класе који је током деценија створио. И по други пут се оженио, поново белом женом по имену Еме Бенет. Ни она није ништа знала о пореклу човека за кога се удала. Њих двоје живели су у великом стану на њујоршкој Источној страни. Године 1946. умро је доктор Хенри Меки Минтон, најближи живи крвни сродник Џона Мекија. То је значило да је Џон остао последњи живи члан династије Сифакс-Меки из Филаделфије и једне од првих црначких у САД.
Две године касније дошло је до великог и важног обрта. Два месеца пре одласка у болницу због оболелих бубрега, Џон Меки сазнао је да имовина његовог богатог деде по мајци није целокупна отишла другим наследницима. Римокатоличка надбискупска дијацеза Филаделфије објавила је обавештење наводећи да је од имовине пуковника Мекија преостала сума од 800 хиљада долара – садашња 3,2 милиона – која ће отићи у добротворне сврхе уколико нема ниједног живог унука великог црног јунака Грађанског рата пуковника Џона Мекија!
Недељама се „белац" Џон Меки борио сам са собом: да ли да ћути и одрекне се тог огромног наследства или да се појави и прихвати га у ком случају би био принуђен да призна како је готово цео његов живот био велика лаж, бар што се тиче расе и порекла. И донео је одлуку.

Велики скандал 1948. године

„Да ли сте ви, дакле, црнац или белац?", поново га је у болничкој соби питао истражитељ послат из Филаделфијског суда. И, истина је, најзад, изишла на видело. Успешни адвокат с Вол стрита с беспрекорним препорукама и угледним пријатељима признао је да је црнац, црно дете црних родитеља. Била је то најсензационалнија друштвена вест у САД 1948. године и велики скандал.
Мекијева друга жена Еме толико је тешко примила ову вест да је одбила да посети мужа у болници. Нису се појавили ни његови синови из првог брака шокирани непријатном новошћу да су полуцрнци што је, у ствари, значило „обојени". Мекијеви пословни партнери, пријатељи и суседи изјавили су новинарима како нису ни сањали да је он црнац који се само представљао као белац. Свет, нарочито у САД, уме да буде веома окрутно место!
Новац. Али, извршилац тестамента, филаделфијски надбискуп, а ни суд, нису прихватили Мекијево признање здраво за готово и уручили му наследство. Тражили су доказе. „Људи ће причати свашта кад је у питању велики новац!", рекао је

један увређени црни рођак Џона Мекија који је из болнице водио битку за своје наследство. Као сведоке позвао је неке од рођака којих се још сећао. Одбили су га. Најзад је Камила Џонсон, сестра од тетке његове мајке, пристала да му помогне, а убедио је и једног белца, школског друга из колеџа Тринити, да посведочи да је, после матуре, званично променио име и презиме. Приложили су и документ о тој промени.

Рођени унук црног јунака!

Суд је именовао комисију да испита оба сведока, једног који је познавао „црнца Сифакса" и другог који је знао „белца Мекија". Први, рођака Камила Џонсон, изјавила је да је црнац Сифакс прекинуо сваку везу с њом и доктором Хенријем Мекијем Минтоном још док је похађао колеџ Тринити. Други, школски друг Едгар Дибл, рекао је да ни он ни остали ђаци нису знали које је расе Меки, али су претпостављали да је белац. О томе никада нису ни разговарали.

На дан 25. марта 1948. године лист „Њујорк пост" објавио је како је судска комисија „установила изван сваке сумње" да је угледни адвокат Џон Меки, мада се 45 година издавао за белца и као такав био прихваћен, у ствари црнац и рођени унук црног јунака Америчког грађанског рата пуковника Џона Мекија. То је било то. Сифакс-Меки рођаци из Филаделфије и Вашингтона уложили су жалбе тврдећи да сви они, мада нису унуци пуковника Мекија, заслужују преостало наследство много више него човек који се лажно представљао као белац и прекинуо све своје црначке везе. Осим њих, десет школа и добротворних установа тражило је да поделе имовину.

За дечаке без очева

Уверен да ће кроз који месец добити новац свога деде, Џон Меки није ни покушавао да било с ким од њих успостави везу и објасни се. Он је, лагано се опорављајући од болести, већ славио победу. А онда је у овом случају дошло до последњег обрта. Док се суд ближио одлуци о томе ко треба да наследи новац, здравље Џона Мекија погоршало се и он је 4. августа 1948. године умро од срчаног удара.

Неколико следећих година црни рођаци Џона Мекија борили су се око наслеђа с његовом женом и синовима из првог брака. Новац је, на крају, додељен католичкој надбискупској дијацези Филаделфије. Од 1956. године богатство се плоди и користи за школовање дечака свих раса који немају очеве, најбољих ђака колеџа и студената универзитета из Филаделфије. Априла 2006. додељена је 50. таква школарина из Фонда за стипендирање Џон Меки.

Фонд није назван по Џону Мекију који је 45 година живео издајући се за белца, већ по његовом славном деди, јунаку Америчког грађанског рата ■

ЗАШТО? КАКО?

ДЕСЕТ ДУБИНСКИХ РЕКОРДА

10 52,5 метара

Најдубља вожња бицикла
Виторио Иноченте возио је бицикл на дубини од 52,5 метара по морском дну код Ђенове, Италија, 23. јула 2002. године.

9 202 метра

Најдубље зарањање птице која лети
Птица гњурац држи дубински рекорд за птице које лете (пингвини, који спадају у птице које не лете, зарањају још дубље – видети место број 7).

8 307,8 метара

Најдубље зарањање рониоца
Џон Бенет из Велике Британије спустио се на 307,8 метара дубине код Пуерто Галера, на Филипинима, 6. новембра 2001.

7 534 метра

Најдубље зарањање птице
Забележено је да је мужјак царског пингвина *(Aptenodytes forsteri)* заронио до дубине од 534 метра на Антарктику.

6 1230 метара

Најдубље зарањање гмизавца
Врста корњаче *Dermochelys coriacea* држи дубински рекорд на незамисливих 1230 метара.

5 1529 метара

Најдубље зарањање перајара
Забележено је да је одрасли мужјак морског слона *(Mirounga angustirostris)* заронио до дубине од 1529 метара.

4 2000 метара

Најдубље зарањање сисара
Мужјак кита главата уљешура *(Physeter macrocephalus)* држи рекорд од 2000 метара у близини Доминиканске Републике у Карипском мору.

3 6526 метара

Најдубље зарањање подморнице која још ради. Јапански „шинкаи 6500" подморница је која је најдубље заронила, а да је још у употреби. Достигла је 6526 метара 11. августа 1989. године.

2 8370 метара

Риба на највећој дубини
Највећа дубина на којој је откривена нека риба је 8370 метара. Код Порториканског јарка на тој дубини откривена је врста рибе *Abyssobrotula galatheae.*

1 10.911 метара

Најдубље зарањање подморнице
Доналд Волш и Жак Пикар спустили су се подморницом америчке ратне морнарице „Трст" на дубину од 10.911 метара, 23. јануара 1960. године ■

КАКО СЕ ХЕМИЈСКИ ЧИСТИ ОДЕЋА?

Француски бојаџија Жан Батист Жоли 1855. године приметио је да му је столњак постао знатно чистији након што је служавка претурила лампу с керозином који се просуо по њему. Керозин раствара

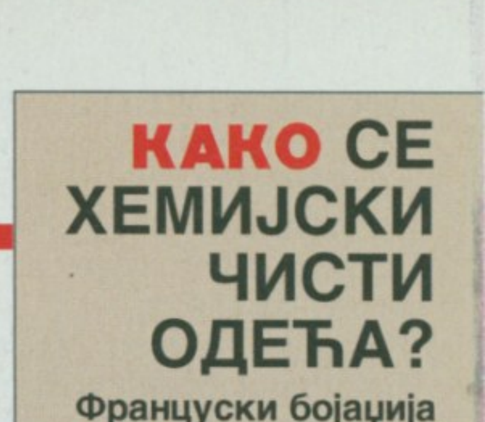

КАД ПОЧИЊЕ ДА КУЦА БЕБИНО СРЦЕ?

масноћу, а већина мрља је масна.

Хемијско чишћење заснива се на уклањању мрља помоћу раствора за масноћу. У првим данима за то су коришћени угљеник тетрахлорид и трихлороетилен. Данас се за оба зна да изазивају рак. Зато се користе безбеднија средства као што је прехлоретилен. Поступак се назива и „суво прање" јер раствори брзо испаравају и материјали остају суви ■

ДА ЛИ ЋЕ СЕ ВОДА СМРЗНУТИ ИАКО НЕМА ПРОСТОРА ЗА ШИРЕЊЕ?

Вода ће се свакако смрзнути на ниској температури, само ће распоред молекула у унутрашњој грађи бити другачији него код „нормалног" леда. Под уобичајеним околностима вода се шири кад се смрзава. Ако нема довољно простора за ширење, ствара се приличан притисак док се вода хлади испод 4 степена Целзијуса. Притисак је довољан да размрска стакло пивске флаше стављене у замрзивач и заборављене тамо. Ако се не разлети спремиште у коме се налази, вода има решење и за то: прерасподели своје молекуле тако да се више згусну. Енергија за овај поступак долази од повећаног притиска. Крајњи резултат је лед другачије грађе. Штавише, постоји најмање 11 врста леда другачије грађе (зависно од температуре и притиска), углавном веће густине од течне воде ■

ИМАЈУ ЛИ РИБЕ ЈЕЗИК?

Већина риба има нешто што би могло да се назове језиком, али је знатно различит од нашег. Уместо да буде мишић, рибљи језик настаје од набора у доњем делу уста. Већина риба не може да исплази језик. Међутим, змијуљице, односно пакларе (на слици) представљају изузетак – оне језиком стружу месо са свог плена ■

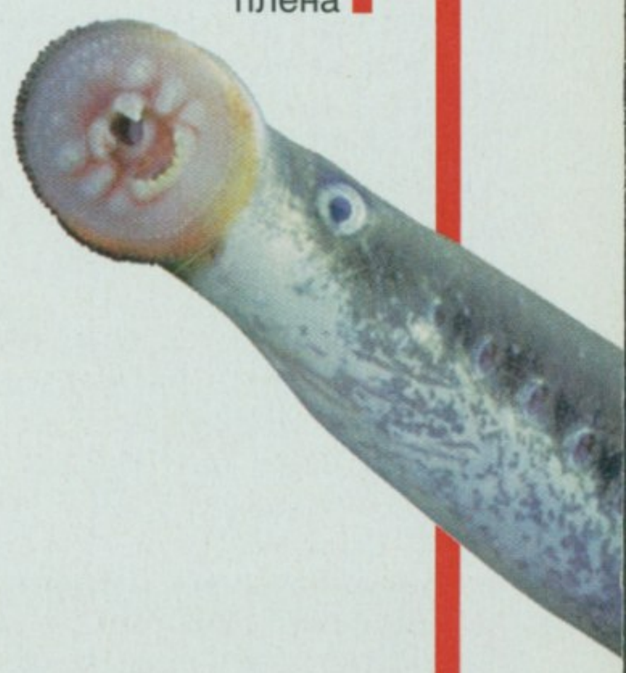

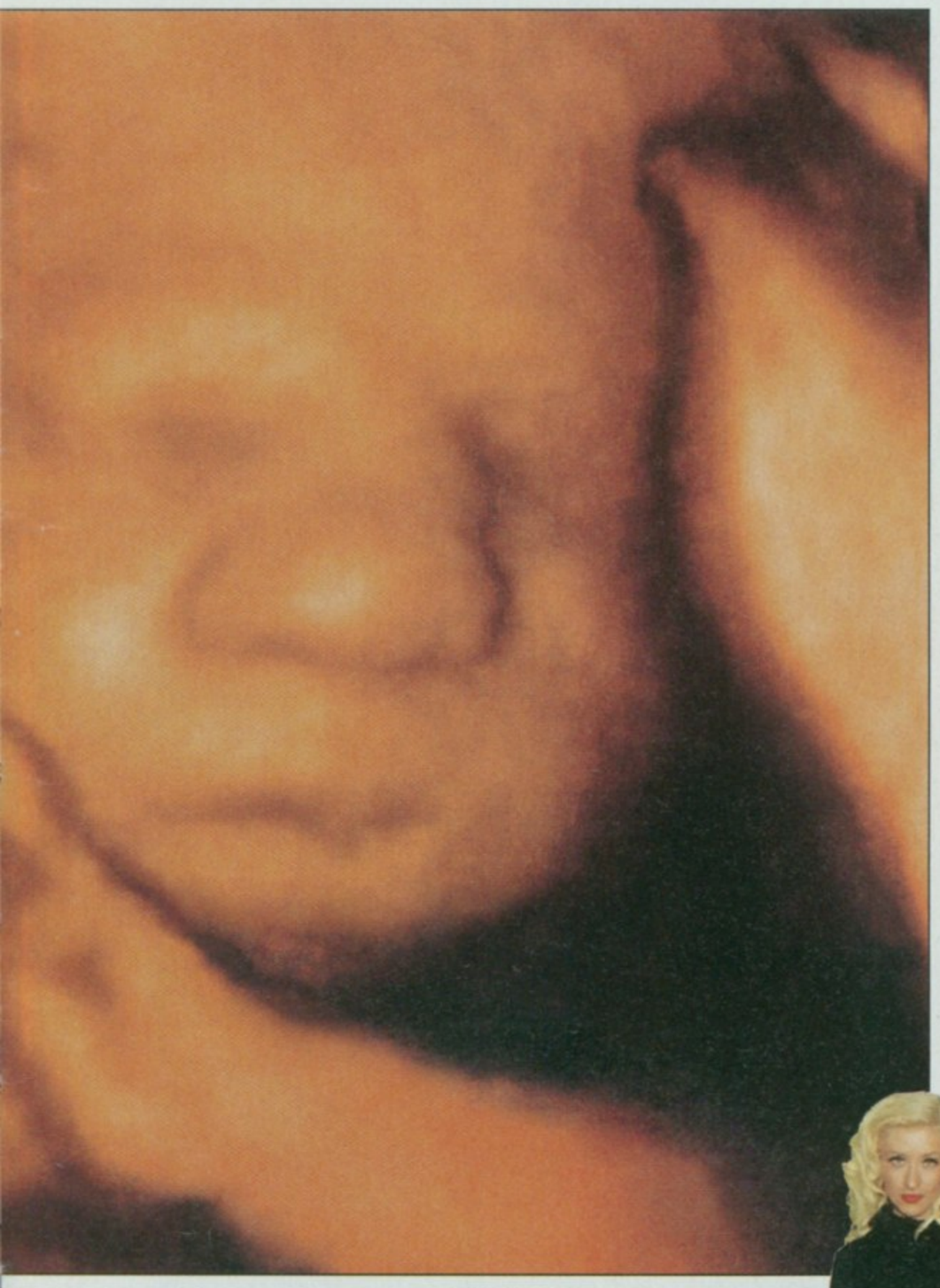

ЗАШТО СВИ ЉУДИ НИСУ ЛЕПИ?

Грубо гледано, више нам се допадају лепо грађена тела, чиста кожа и симетрична лица. Кад људи бирају партнера, траже некога с таквим особинама. Међутим, својства која су нам привлачна изгледају најбоље кад су у равнотежи између две крајности. Тако, одређена количина тестостерона у женином крвотоку учиниће је привлачнијом јер ће јој трепавице бити дуже. Међутим, превише тестостерона довешће до тога да она има „бркове". Еволуција се брине о јединкама с премало или превише хормона, али увек постоје неке природне генетске варијације ■

ДА ЛИ КИЈАЊЕ ШТЕТИ ГЛАВИ?

Не. Кијање може бити силовито али, сем ако не ударите главом о сто, није шкодљиво за главу. Дона Грифитс кијала је 977 дана од јануара 1981. до септембра 1983. године на сваких неколико минута и никаква штетна промена није забележена кад је ово мучење престало ■

Људски ембрион има приметне откуцаје срца 21 дан након зачећа. У том раном стадијуму срце је само проста цевчица повезана с осталим цевчицама. Нема још срчаних комора нити осталих делова. Почињу грчења у мишићном зиду срца, у почетку истим ритмом као и мајчино срце. Потом долази до убрзавања чији је врхунац 165–185 откуцаја у минуту у деветој недељи трудноће, да би се затим у наредном раздобљу откуцаји полако успорили на постојаних 145 откуцаја у минуту ■

GENI I DNK

U vašem telu postoji do 100 triliona ćelija. Skoro svaka pojedina ćelija sadrži set instrukcija koje joj „govore“ kako da raste i šta da radi. Ove instrukcije se zovu geni.

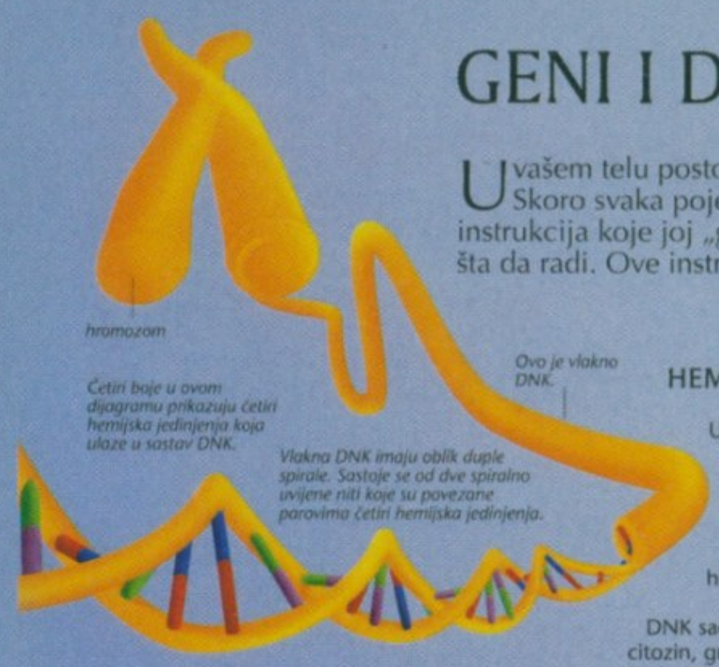

HEMIJSKE ŠIFRE

U sastav gena ulazi DNK (dezoksiribonukleinska kiselina). Ona je uskladištena u svakoj ćeliji, u oblasti zvanoj jedro (nukleus). DNK formira duga tanka vlakna koja su često umotana u kratke debele strukture oblika „X“, koji se zovu hromozomi.

DNK sadrži četiri hemijska jedinjenja: adenin, citozin, guanin i timin (ili skraćeno A, C, G i T). Redosled ovih jedinjenja u vlaknu DNK funkcioniše kao šifra. Ćelije slede instrukcije gena čitajući ove šifre.

PORODIČNE OSOBINE

Kompletan set gena sačinjen je od 46 hromozoma. Kod ljudi se 23 hromozoma nasleđuju od majke i 23 od oca. Zbog toga deca često liče na oba roditelja. Osim izgleda, od roditelja možemo naslediti sposobnosti, bolesti pa čak i deo ličnosti. Sve ono što se prenosi s jedne na drugu generaciju putem gena, nazivamo genetičkim osobinama.

GOTOVO UVEK RAZLIČITI

Svaki spermatozoid i svaka jajna ćelija imaju jedinstvenu garnituru od po pola genskog seta svakog roditelja. To znači, ukoliko isti roditelji imaju više od jednog deteta, da će se njihovi geni razlikovati. To je razlog zašto braća i sestre mogu biti među sobom veoma različiti.

Istovetne gene imaju samo identični (jednojajčani) blizanci. Ukoliko se jajna ćelija podeli posle oplođenja, nastaju identični blizanci. Odvojeni delovi razvijaju se u dve bebe sa potpuno istom DNK.

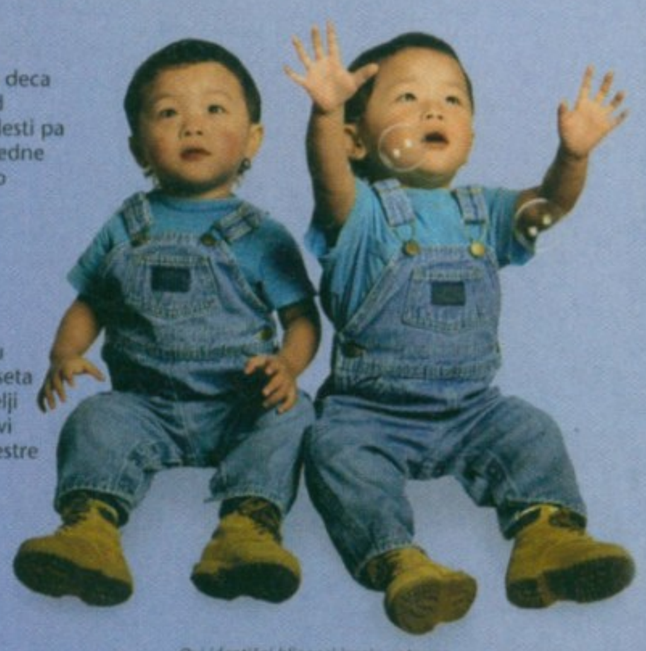

Ovi identični blizanci imaju potpuno iste DNK.

DEVOJČICA ILI DEČAK?

Hromozomi koji određuju hoće li se beba razviti kao muško ili žensko nazivaju se polni hromozomi. Postoje dve vrste polnih hromozoma: X i Y hromozomi.

Jajne ćelije i spermatozoidi imaju po jedan polni hromozom. Sve jajne ćelije imaju X hromozom, dok jedna polovina spermatozoida ima X, a druga polovina Y hromozom.

Ako se spermatozoid sa X hromozomom spoji sa jajnom ćelijom, beba će biti devojčica. Ako se sa jajnom ćelijom spoji spermatozoid sa Y hromozomom, beba će biti dečak.

Na ovom dijagramu prikazano je kako polni hromozom u spermatozoidu određuje hoće li beba biti dečak ili devojčica.

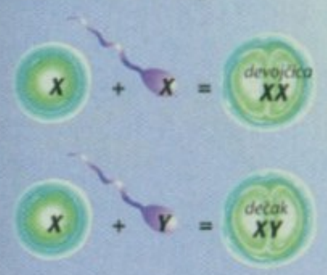

DOMINANTNI GENI

Nemoguće je da dete razvije sve osobine koje nasleđuje od oba roditelja, jer neki geni nadvlađuju druge. Gen koji nadvlada drugog naziva se dominantan gen. Slabiji se naziva recesivan gen.

Ako, na primer, jedan roditelj ima pege, a drugi nema, sva deca će imati pege. To je zato što je gen za pege dominantan, dok je onaj „nepegavi“ recesivan.

Recesivni geni će ispoljiti svoje osobine samo ako ih osoba nasledi od oba roditelja. Ako, na primer, ni jedan roditelj nema pege, njihova deca ih takođe neće imati.

Ova beba je nasledila mnoge crte od svojih roditelja, kao što su plave oči i bleda koža.

PRIRODA ILI ODGOJ?

Geni su važni, ali nisu jedini koji vas čine takvim kakvi ste. Na ljude utiču i faktori sredine, kao što su okruženje i ishrana.

Svako, na primer, ima genetički određenu visinu, ali je neće dostići ako se ne hrani pravilno. Smatra se da ljudi nasleđuju gene koji ih obdaruju za sviranje muzičkih instrumenata, ali oni ipak moraju da nauče kako da sviraju. Mnoge osobine, kao što je ova, smeša su „prirode“ (gena) i „odgoja“ (obrazovanja i vaspitanja).

Veze na Internetu

Da biste uspostavili vezu s Web lokacijama na kojima možete interaktivno istražiti uvod u gene i DNK, idite na **www.usborne-quicklinks.com**.

50 godina
са вама

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
БЕОГРАД

БЕОГРАД
Обилићев венац 5, тел/факс: 2638 405
Косовска 45, тел/факс: 3224 708
Kralja Milana 19, тел. 3235-409
Вукасовићева 50, тел/факс: 3594 835

НИШ Трг краља Александра 3
Тел. 018 511 428

НОВИ САД Сремска 7
Продаја: 021 616 310
Књижара: 021 624 433

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
Владе Ћетковића 1
Тел. 028 421 609

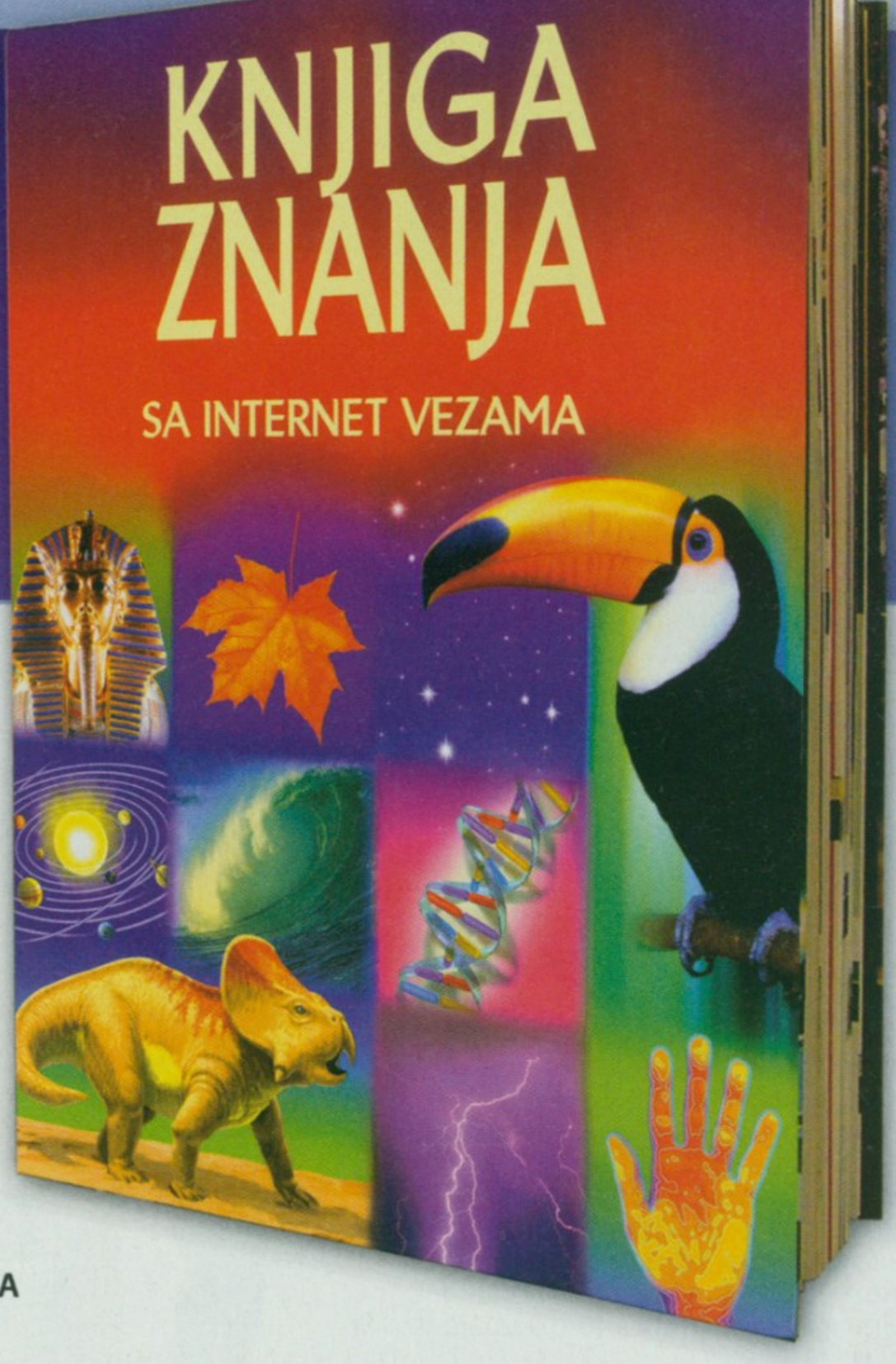

www.zavod.co.yu

111930

ПОСЛЕДЊА ДУЖДЕВИЦА ЛЕПИХ УМЕТНОСТИ

Кад је почетком 20. века већина људи с подсмехом, презиром или мржњом гледала на модерну уметност, у њену одбрану стала је млада, богата Американка. Током година, док је подстицала и помагала уметнике купујући бројне слике и скулптуре, сакупила је велику збирку а затим отворила галерију и музеј

КО ЈЕ БИЛА ПЕГИ ГУГЕНХАЈМ

Пеги Гугенхајм рођена је у пребогатој породици, у раскошној кући на чијем улазу је писало: „Никад није превише". Пошто је имала кућне учитеље и до петнаесте године није ишла у школу, одрастала је као усамљена и тужна девојчица, без другова и другарица. Време је проводила играјући се прекрасним играчкама, најчешће кућицом за лутке опремљеном малим намештајем од сребра и слоноваче, крзненим теписима и кристалним лустерима. Из свог „златног кавеза" излазила је једино кад су ишли у шетњу у Централ парк и то кочијом на електрични погон или малим аутомобилом с педалама. После трагедије, кад јој се отац утопио у бродолому „Титаника" 1912. године, наследила је огромно богатство, али од губитка оца није се никада опоравила.

Чим је постала пунолетна, Пеги је кренула на пут око света и, очарана културом разних земаља, определила се да студира историју уметности. Тада се посебно везала за Венецију, чаробан град „између неба и мора", и сликарство италијанске ренесансе. Модерна уметност била јој је потпуно страна и с њом је почела да се упознаје тек десетак година касније, преко боемског друштва свог мужа. Са обилазака музеја прешла је на посете атељеима уметника, а кад се први пут срела с апстрактном, беспредметном сликом, неколико минута је окретала у рукама јер није знала с које стране треба да је посматра. Ипак, уз помоћ сликара Марсела Дишана (који се осмелио да чувеној Мона Лизи нацрта браду и бркове) брзо је упознала свет модерне уметности и почела да сакупља „слике и људе".

„Забрањено је забрањено!"

Године 1938. на другом спрату зграде у улици Корк у Лондону, Пеги је отворила галерију „Гугенхајм". Прве изложбе изазвале су скандал: незадовољни посетиоци су се тукли, палили „одвратне" каталоге, говорили да су слике ружне и да их сликају „морони"... Модерни уметници, посебно надреалисти, одушевили су се реакцијом јер су ионако желели да шокирају и збуне људе како би променили свет око себе.

Бурни догађаји нису обесхрабрили Пеги. Након излагања женских и дечијих радова (где је учествовала и њена кћерка Пегин, будућа сликарка) одлучила је да направи велику изложбу савремене скулптуре. Међутим, пошто је директор чувене „Тејт" галерије проценио да дела која чекају на граници нису

Палацо Венијер деи Леони, дворац у коме је Пеги Гугенхајм живела у Венецији, после њене смрти претворен је у Музеј савремене уметности.

уметност, морала је да их увезе у земљу као обичне комаде метала, мермера и дрвета. Случај је дошао до суда, али је, захваљујући ликовним критичарима који су стали на страну модерне уметности, решен у корист галерије „Гугенхајм". После тога све новине су писале о изложби а галерија је преко ноћи ушла у моду и постала место окупљања авангардног света. Сви су од Пеги очекивали добру забаву, а једне вечери код ње је свратио чак и 66-годишњи сликар Пијет Мондријан у потрази за добрим местом где целе ноћи може да се игра!

У међувремену, Пеги је од свих уметника који су излагали откупљивала по једно дело и збирка се неосетно увећавала. Али, без обзира на то што су је чинили радови познатих сликара (Пикаса, Кандинског, Далија...) и скулптора (Хенрија Мура, Арпа, Бранкусија...) није била довољно велика да попуни музеј, о чијем отварању је Пеги годинама сањала. Свесна да с дотадашњим улагањем од 10.000 долара годишње неће остварити свој сан, предложила је уметницима да јој позајме радове или да бораве у ликовној колонији и заузврат оставе поклон. Преговори с већином уметника текли су добро, осим са скулптором Бранкусијем који јој је задавао главобоље. Пријатељи су је у шали наговарали да се уда за њега јер је то једини начин да дође у посед чудесне „Птице у простору", ремек-дела које је љубоморно чувао. На крају, пошто су се договорили око цене од 4000 долара, сва срећна паковала је скулптуру, док је он плакао као да се растаје од најдражег пријатеља.

Међутим, Други светски рат који се неумитно приближавао прекинуо је све планове и једино је постало важно ставити слике на сигурно место. У музеју „Лувр" одбили су да чувају збирку јер је „исувише модерна", па је слике и скулптуре умотала у чаршаве и ћебад, ставила у сандуке и пренела у амбар дворца своје пријатељице у близини Вишија. Док је у кафеу пила шампањац и посматрала колоне избеглица, бројала је дане кад ће им се и сама придружити.

Од Њујорка до Венеције

Године 1941. Пеги Гугенхајм је заједно са својом збирком модерне уметности дошла у Њујорк. Уметници и писци, који су као и она побегли из зараћене Европе, учинили су да тај град постане ново културно средиште. Онима који су остали у нацистичкој Немачкој забрањен је рад и, осим што су због „изопачености" изврнути руглу, дела су им горела на ломачи у Берлину.

Кад је куповином и заменом стекла довољан број експоната, Пеги је коначно у Њујорку 20. октобра 1942. године отворила музеј под именом „Уметност овог века" и издала истоимени каталог с биографијама уметника. На отварању музеја слике без оквира висиле су на канапима или су штрчале из зидова на палицама за бејзбол, док су се светла непрестано палила и гасила. Чули су се коментари да простор изгледа претеће, „као да би посматрач на крају могао да буде окачен на зид". Стална поставка деловала је пријатније: слике су се налазиле на покретном точку који би почео да се окреће кад би се посетилац приближио. Грађани су музеј прозвали забавним парком, а најчешће питање које су постављали гласило је: „Зашто на сликама нема ниједног човека?" Пеги је имала спреман одговор: „Изађите на улицу, тамо их има на претек!"

Први сликар од кога је направила звезду био је Џексон Полок, њен штићеник који је по уговору добијао плату а музеју предавао радове. Овај необични уметник можда није „завитлао лонац с бојом људима у лице", али је нешто слично урадио са сликарским платном. Пошто је желео да „уђе у слику", платно је скидао са штафелаја, разапињао га по поду, а затим шетао по њему носећи у рукама лимене кутије из којих се цедила боја. Пошто је све радио у заносу и ритму игре, која се некад претварала у борбу, постизао је изузетне, до тада невиђене ефекте.

Захтеван рад у музеју, који је подразумевао целодневна дежурства, почео је полако да замара Пеги. Све чешће је изјављивала да се осећа попут роба јер, чим би изашла на ручак, обавезно би звао неки директор музеја и прекорно говорио: „Госпођа Гугенхајм никад није ту!" После једног одмора у Европи одлучила је да се заувек пресели у град који је обожавала од младости – Венецију. Наравно, са собом је носила збирку савремене уметности, али је пре одласка направила опроштајну, путујућу изложбу у Америци.

По доласку у Венецију упознала се с модерним италијанским уметницима који су се окупљали у ресторану „Сант' Анђело" на Тргу светог Марка. С чуђењем је гледала колико слика има на зидовима ресторана, док јој нису објаснили да их газда прима у замену за ручак. Убрзо је сазнала да почиње XXIV бијенале (међународна изложба савремене уметности), па се пријавила да учествује с целом збирком. Осим захтева да се, због свештеника који долазе у посету, голи делови статуа прекрију, њена изложба је била једна од најпосећенијих.

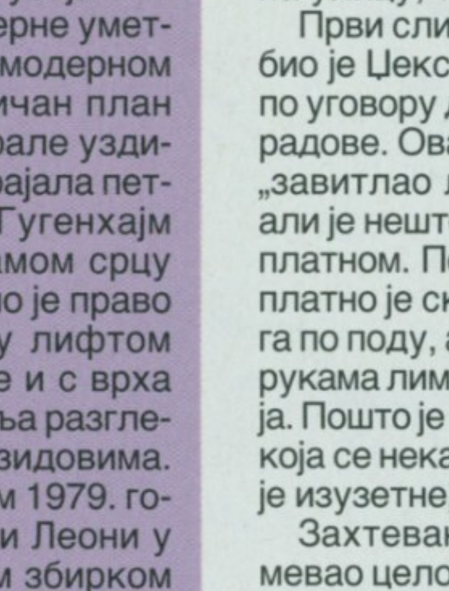

Соломон Гугенхајм сакупљао је дела модерне уметности исто као и његова нећака Пеги.

ДВА ГУГЕНХАЈМА

Амерички милијардер Соломон Гугенхајм (1861–1949) сакупљао је дела модерне уметности с подједнаком страшћу као и његова нећака Пеги. У колекционарском раду и у оснивању Фондације Гугенхајм највише му је помагала немачка племкиња Хила Ребај, која се поред теорије уметности бавила и апстрактним сликарством.

Трагајући за одговарајућим простором у коме ће изложити богату збирку слика и скулптура, обратили су се чувеном архитекти Френку Лојду Рајту са захтевом да направи зграду музеја. Пошто су веровали да дела модерне уметности треба да буду чувана у модерном здању, прихватили су необичан план грађевине која се у виду спирале уздиже према небу. Изградња је трајала петнаест година и први Музеј Гугенхајм отворен је 1959. године у самом срцу Њујорка, у Петој авенији, а био је право светско чудо. Посетиоци су лифтом стизали на пети спрат зграде и с врха спирале „клизили" до приземља разгледајући слике постављене на зидовима.

После смрти Пеги Гугенхајм 1979. године њен дворац Венијер деи Леони у Венецији, опремљен вредном збирком слика и скулптура, претворен је у Музеј савремене уметности, а управу је преузела Фондација Соломон Гугенхајм из Њујорка.

Трећи музеј, али први по величини, који је одмах прозван „драгуљем Фондације Гугенхајм" отворен је 1997. године у Билбау, престоници Баскије у Шпанији. Архитекта Франк Гери из Калифорније направио је чудесну зграду од титанијума у облику џиновског цвета са затвореним латицама, и својим делом стекао светску славу.

После отварања мањих музеја у Берлину, Сохоу, Лас Вегасу, Фондација Гугенхајм преузела је велики посао: изградњу музеја у Абу Дабију, површине 30.000 квадратних метара, опет по нацрту архитекте Франка Герија. Према плану, пројекат ће бити завршен 2011. године а тада ће читав свет с правом причати о појави званој Гугенхајм ■

Френк Лојд Рајт показује макету новог музеја Соломону Гугенхајму и немачкој племкињи Хили Ребај.

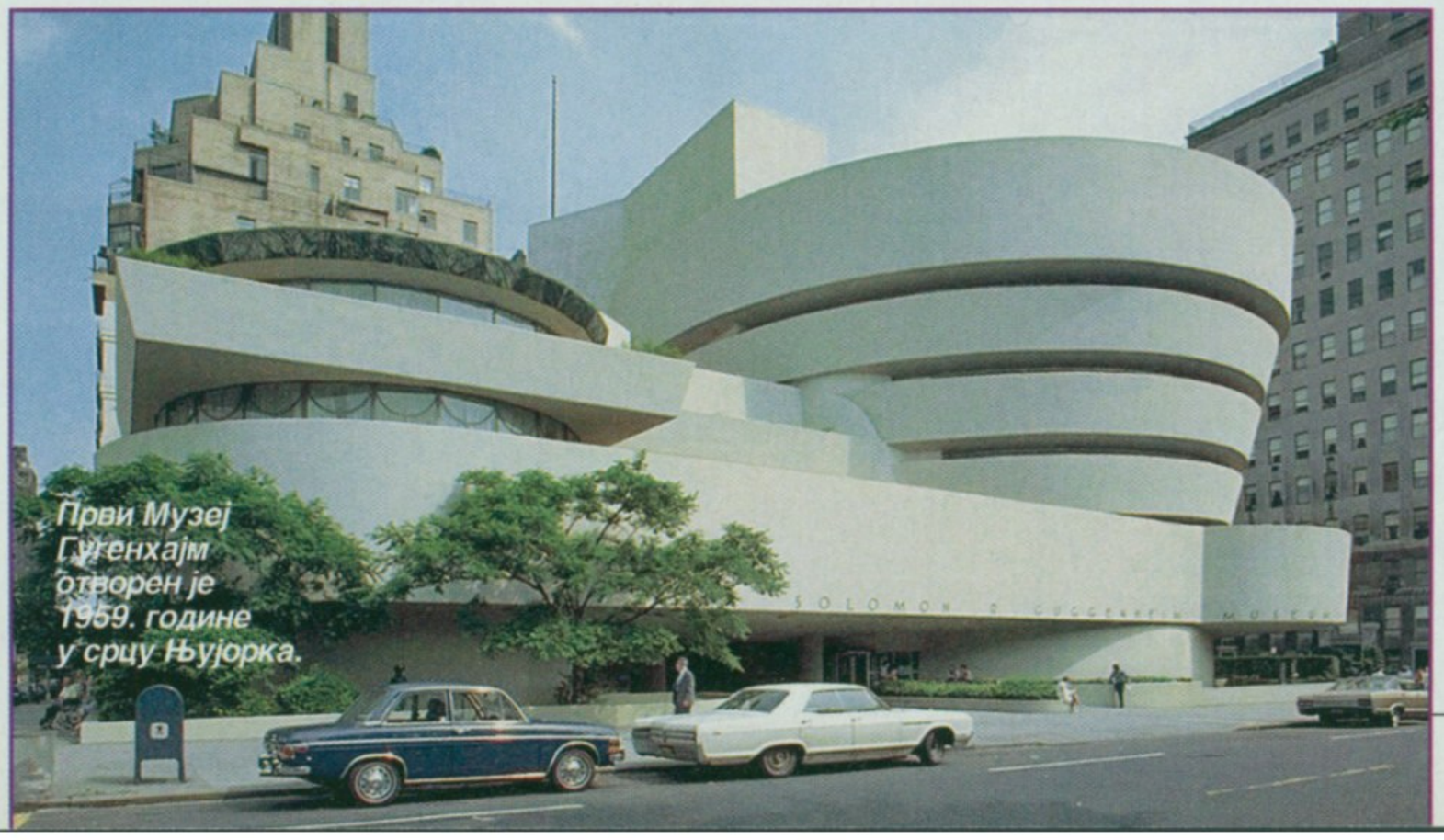

Први Музеј Гугенхајм отворен је 1959. године у срцу Њујорка.

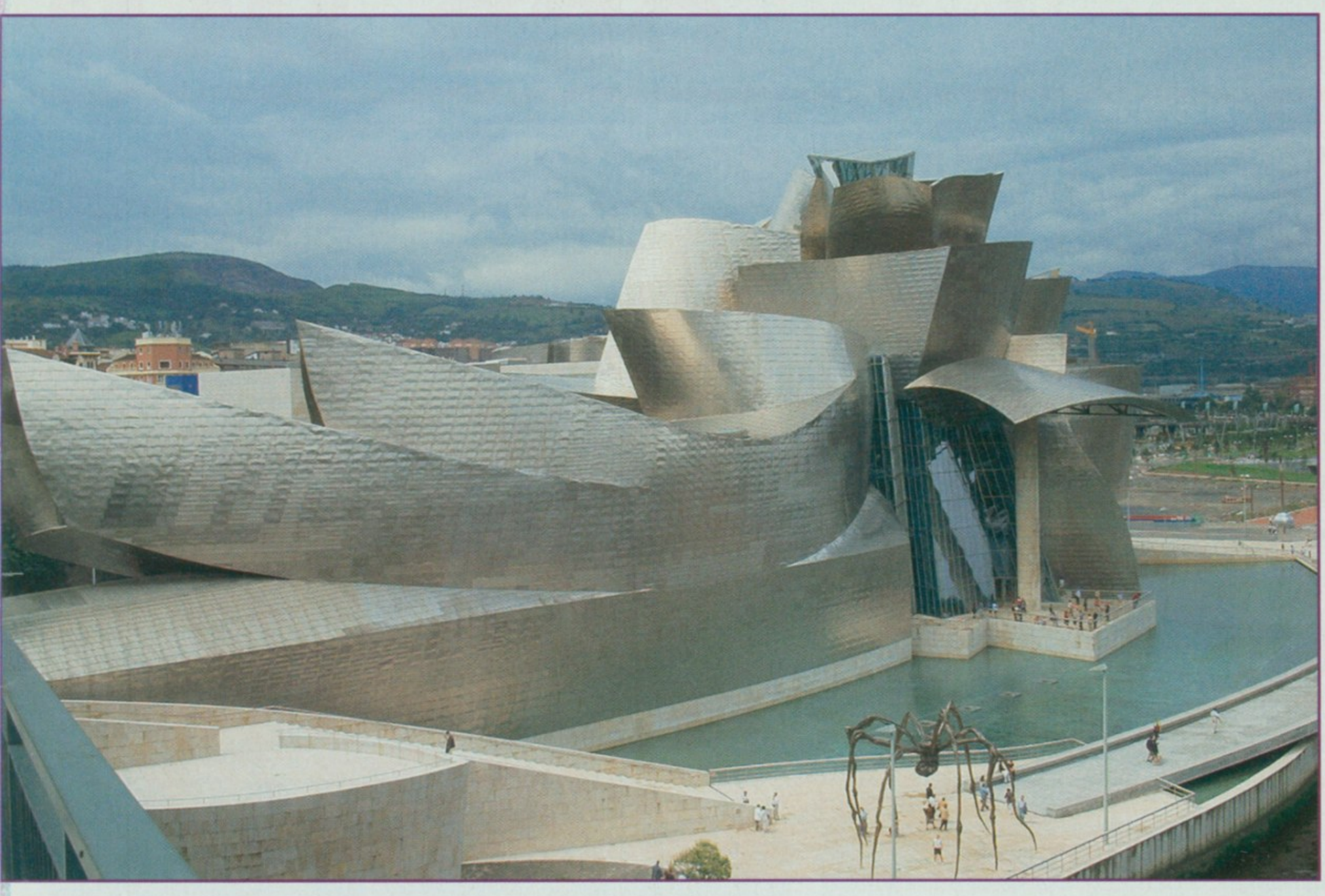

Музеј у Билбау прозван је „драгуљем фондације Гугенхајм".

зе у павиљон, уклоне еротски цртежи и ненамерног покушаја радника да Калдерову скулптуру „мобили" баце у старо гвожђе, све је протекло у реду. Пеги је приметила да се боравку у Павиљону посебно радују њени пси љубимци – теријери којима је прибавила племићке титуле. Међутим, никако није могла да одгонетне шта их је то привлачило на једној Пикасовој слици, па су упорно стајали испред ње.

Лавови на фасади

Од 1948. године дивна кућа на Каналу Гранде постала је њено власништво. Тај стари дворац, из 1748. године, зидала је угледна венецијанска породица која је дала два дужда, чиме је стекла право да у дворишту држи лавове (заштитни знак светог Марка и Венеције). Без обзира на то што је добила надимак „последња дуждевица", није следила стари обичај, већ се задовољила тиме што ће на фасади зграде гледати украс од осамнаест камених лављих глава.

Унутрашњост је уредила по свом укусу: поред стилског намештаја унела је много крзнених тепиха, направила завесе од индијског сарија, зидове обојила у тиркизно и на њих ставила стотине минђуша донетих из разних земаља света... У тај необични амбијент, налик великој „кућици за лутке", сместила је своју уметничку збирку.

Кад је кућу отворила за посетиоце, није се надала да ће људи упадати ненајављени и да ће је понекад затицати у пиџами. Због тога је одредила да посетиоци могу да долазе у одређено време или с препоруком. Док су је једни наговарали „да грозне слике баци у Канал Гранде јер би онда имала најлепшу кућу у Венецији", други су се чудили како је нашла времена да уради све те слике?! Ипак, из дана у дан све више особа желело је да научи нешто о савременој уметности, па су је тако и заволели. Рецимо, изложбу Џексона Полока, 1950. године, у Наполеоновој сали музеја „Корер", преко пута катедрале Светог Марка, видело је неколико хиљада људи, што је значило велику победу и подстрек за младе уметнике.

После дугих путовања по свету, посебно по егзотичним земљама, Пеги Гугенхајм вратила се у Њујорк, из кога је одсуствовала пуних дванаест година. У граду је затекла невероватну промену. Модерно сликарство преузели су инвеститори, снобови који су улагали новац у слике које претходно нису ни видели. Док су чекали скок цена, дела су чували у складиштима, одбијајући да их продају чак и музејима. То је сазнала од свог ујака Соломона Гугенхајма, који је у међувремену такође отворио музеј. Слике које су раније на тржишту вределе 600 долара, већ су достигле цену од 12.000, а скулптуре чак 45.000 долара. Пеги је тада променила предмет занимања, окренула се ка претколумбовској и примитивној уметности и куповала је маске и скулптуре из Нове Гвинеје, Перуа, Бразила, Мексика, Конга...

Сликарима које је открила за време рата, а које је у шали називала својим „ратним бебама", замерала је што су отишли у комерцијалу и „продали се" вештим трговцима. Међутим, они су јој одговарали: „Ти си се зауставила, ми идемо даље!" Суочена с неразумевањем и оптужбама да је прво подстакла стварање модерне уметности, а да је сада критикује, почела је да преиспитује свој рад. Сетила се вредних слика које је пропустила да купи или их је грешком продала, слика које су јој украли... Ипак, није могла да заборави колико је времена, новца, љубави и страсти уложила у сакупљање уметничких дела и колико пута је повлачила храбре потезе и предвидела ствари.

Кад је после дугог размишљања погледала своју збирку с делима Пикаса, Клеа, Кандинског, Брака, Полока, Мура и многих других, изненада је схватила да пред собом види читав 20. век! У том

Пеги Гугенхајм снимљена са омиљеним љубимцима – псима којима је прибављала племићке титуле.

веку свет се мењао, а с њим и лице уметности. Није случајно после открића дељивости атома настало беспредметно сликарство, после Првог светског рата бунтовна „антиуметност", као отпор материјалистичком свету колажи од одбачених предмета „поетика канте за ђубре", као одраз брзине живота акционо сликарство...

Сведок свих тих догађаја, Пеги Гугенхајм изборила се за вредновање модерне уметности, да би на крају своју вредну збирку поклонила народу. Колико јој је уметност значила најбоље се види по називу њене аутобиографије који гласи: „Мој живот – уметност 20. века" ■

Весна Живковић

Забавникове ЛОГ

ТРИ ПРИЈАТЕЉА

1

Миле, Гиле и Жиле раде у школи као учитељ, наставник и професор. Ако је Жиле наставник, Гиле је професор. Ако је Миле учитељ, Жиле је професор. Ако је Жиле професор, Гиле је учитељ. Ко је ко од пријатеља? ■

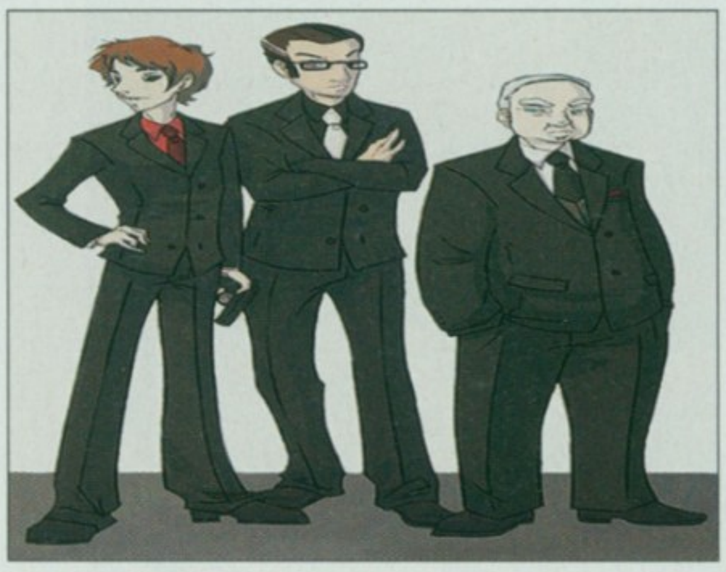

ОДНОС ПОВРШИНА

2

Како се односе површина осенченог дела квадрата према површини целог квадрата? ■

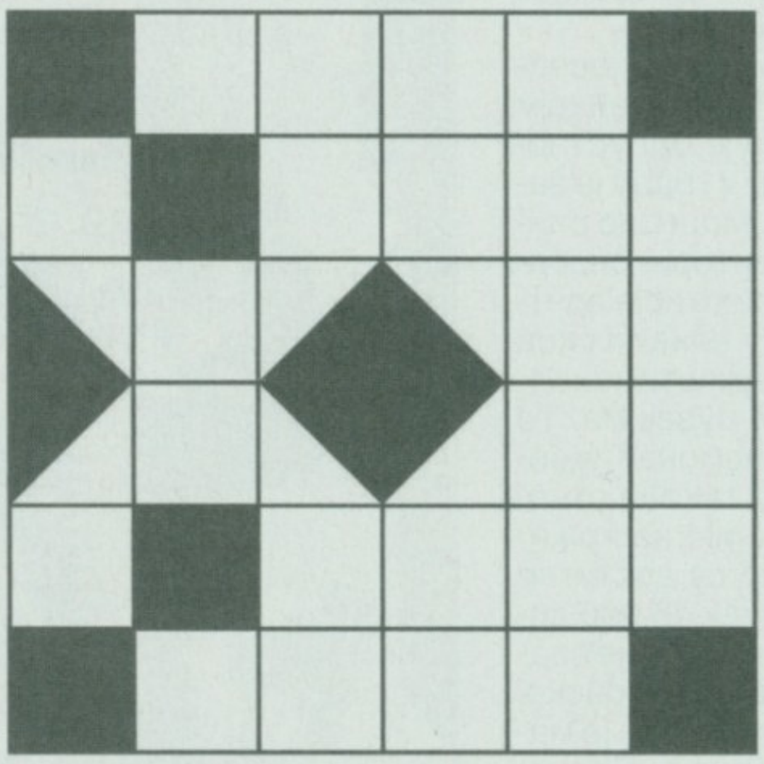

ИГРАЛИШТЕ

3

Правоугаоно спортско игралиште повећано је тако што му је дужина повећана за 20 одсто, а ширина за 30 одсто. За колико је процената повећана површина игралишта? ■

МИША И ФОТОАПАРАТ

4

Миша хоће да купи фотоапарат. Он има уштеђевину од само 52 евра. Остали новац дали су му отац и два брата. Отац му је дао 50 одсто суме скупљене без њега, један брат је дао 25 одсто суме скупљене без њега, а други брат 33 1/3 одсто суме скупљене без њега. Колико је евра коштао фотоапарат? ■

ПОРОДИЦА ПЕТРОВИЋ

5

Породица Петровић, коју чине отац (80 kg), мајка (55 kg), син (65 kg) и кћи (40 kg), треба да се превезе преко реке малим чамцем носивости 100 kg. Како ће они то даураде? ■

БРОНЗАНИ ДЕЛФИН

6

На бронзаној статуи делфина у фонтани на тргу стајао је натпис: Ја могу да избацујем воду кроз очи, кроз ноздрве и на уста. Ако отворим само очи, базен ће се напунити за 12/5 сати, ако отворим само ноздрве, базен ће се напунити за 15/4 сати, а ако отворим само уста, базен ће се напунити за 9/2 сати. Ако истовремено отворим очи, ноздрве и уста, реци, посматрачу, за колико сати ће се напунити базен? ■

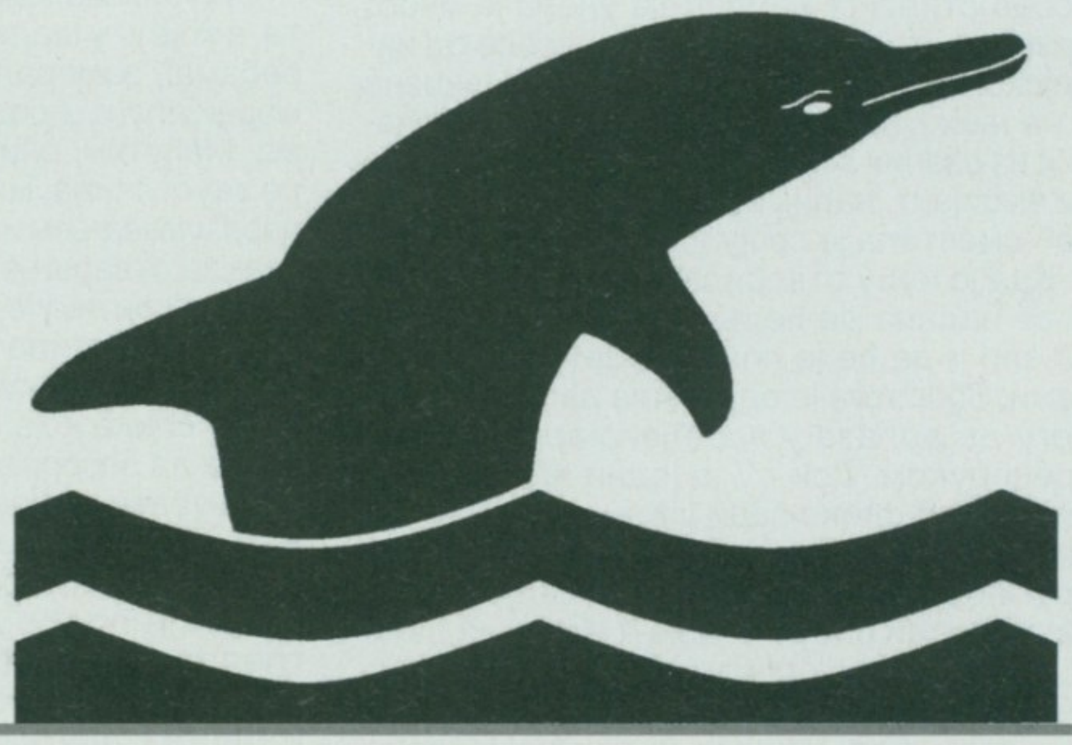

ИЧКЕ загонетке

УПИШИТЕ БРОЈЕВЕ!

7 Распоредите бројеве у слободна поља тако да се у редовима, односно колонама, добију тачне једнакости (водите рачуна о приоритетима извођења операција) ■

2	x		+		=	12
+		+		x		x
	–		x		=	
:		–		–		:
	–		:		=	
=		=		=		=
6	+		+		=	8

БРОЈ СТАНА

8 Милица живи у стану број 67 петоспратне зграде која има неколико улаза. У сваком улазу на сваком спрату налазе се три стана: у поретку раста бројева први је лево, други у средини и трећи десно. У ком улазу, на ком спрату и у ком стану живи Милица? ■

ТРИ КУГЛИЦЕ

9 Од три куглице (означимо их са A, B, C) једна је плава, једна бела и једна црвена. Одговорите које боје имају ове куглице, ако је само једно од три тврђења тачно: „A је црвена”, „B није црвена”, „C није плава” ■

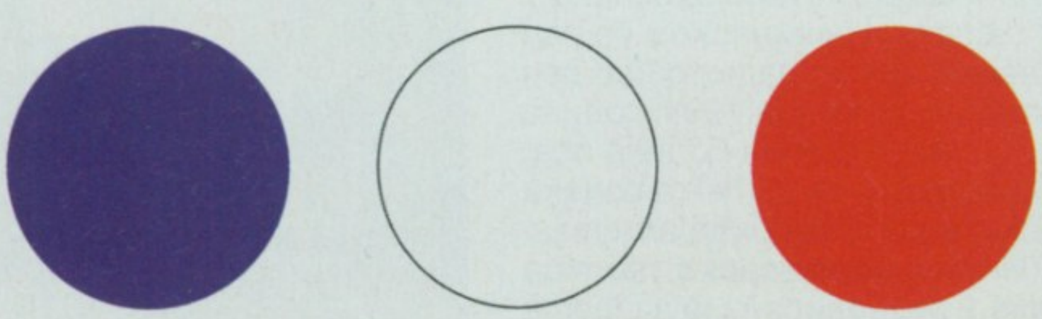

КОШАРКАШКА ЛОПТА

10 У три радње кошаркашка лопта продавала се по истој цени. У првој радњи лопта је прво поскупела за 20 одсто, а затим појефтинила 20 одсто. У другој радњи прво је појефтинила 20 одсто, а затим поскупела за 20 одсто. У трећој је цена остала иста. Где је сада лопта најскупља? ■

КАКО ДОБИТИ НУЛУ?

11 Следеће бројеве повежите знацима + (плус) и – (минус) тако да вредност израза буде 0 ■

780		119		245		124		364		656	=	0

ЗБИРКА КАСЕТА

12 Душан има збирку касета од којих су 20 одсто празне, а тачно 1/7 је рок музика. Ако се зна да укупан број његових касета није мањи од 50, а није већи од 100, колико Душан има касета? ■

Припрема Радивоје Грбовић

Решења на страни 65

EA MOBILE
I G R I C E

Najbolje svetske Java igrice od sada i u Srbiji - EA Mobile igre stigle su na Mondo portal! Izaberite najpopularnije igre sa vrhunskom pričom i savršenom grafikom i budite najbolji na svom telefonu!
Postanite heroj Drugog svetskog rata u Medal of Honor™, sabotirajući proizvodnju razornih V2 raketa. Kreirajte svog Sim-a, a zatim istražujte i menjajte njihov svet u mobilnoj verziji najprodavanije PC igre: The Sims™ 2. Otkrijte tri načina da zadovoljite svoju strast za rešavanjem slagalica sa Tetris® Mania, najpopularnijom igrom svih vremena. Postanite gospodar ulica u Need for Speed Carbon i budite prvi trkač u gradu. Povedite svoj omiljeni fudbalski tim do pobede u EA SPORTS™ FIFA 07!I jos mnogo toga
...samo na portalu Mondo.

Sa mobilnim telefonom poseti Mondo na adresi **http://wap.mts064.telekom.yu**
Za bliže informacije poseti **www.mtsmondo.com** Ili pozovi naš korisnički servis **064\789**

mt:s *imate prijatelje!* Telekom Srbija

© 2006 Electronic Arts Inc. Electronic Arts, EA, EA logo, EA SPORTS, EA SPORTS logo, Need for Speed, Medal of Honor, The Sims, Maxis i Maxis logo su žigovi, odnosno registrovani žigovi Electronic Arts Inc. u SAD i ostalim zemljama. Sva prava zadržana. Zvanični proizvod sa FIFA licencom. FIFA LOGO © 1977 TM. Proizvedeno sa dozvolom u Electronic Arts Inc. Imena igrača, kao i sličnost sa istima, korišćeni su uz dozvolu Međunarodnog udruženja profesionalnih fudbalera "(FIFPro)", nacionalnih timova, klubova i/ili liga. Mitsubishi Lancer Evolution IX MR - Mitsubishi i Lancer Evolution imena, amblemi i dizajn su žigovi i/ili intelektualna svojina MITSUBISHI MOTORS CORPORATION i uz dozvolu korišćeni u Electronic Arts Inc. Dodge Challenger Concept, Dodge HEMI i njihovi modeli korišćeni su, uz dozvolu u Electronic Arts. Proizvedeno u EU. Svi proizvodi, nazivi kompanija, brendirana imena, žigovi i logoi svojina su odgovarajućih vlasnika. EA™, EA SPORTS™ i Maxis™ su brendovi Electronic Arts™. Tetris Mania ® & © 1985-2006 Tetris Holding LLC. Odobreno za The Tetris Company. Dizajn igara - Alexey Pajitnov. Dizajn loga - Roger Dean. Sva prava zadržana. Ovlašćeni partner - Electronic Arts Inc. Tehnologija igara © 2006 Electronic Arts Inc. Sva prava zadržana.
108928

ОВО МОЖДА НИСТЕ ЗНАЛИ

● Председник Сједињених Америчких Држава Абрахам Линколн 1862. године позвао је италијанског револуционара **Ђузепа Гарибалдија** да дође у Америку и командује северњачком војском. Међутим, пошто је био идеалиста, Гарибалди је позив учтиво одбио јер у том тренутку Линколн још није био јасно и беспоговорно опредељен за ослобађање црних робова ■

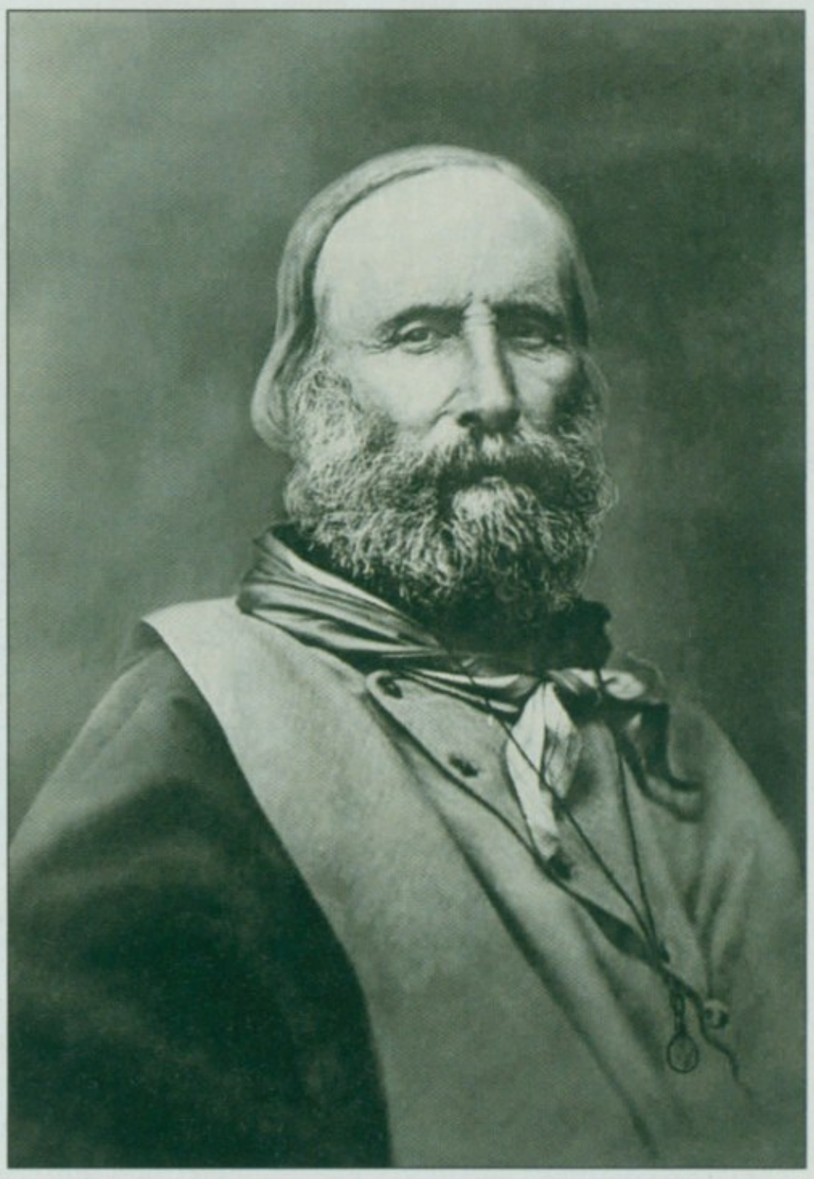

● Према угледној „Енциклопедији Британика", Мохандас Махатма Ганди био је изразито **непослушно дете** које је стварало велике невоље родитељима. Доба његовог младалачког бунтовништва обележио је прикривени атеизам, џепарење, недозвољено пушење и слично ■

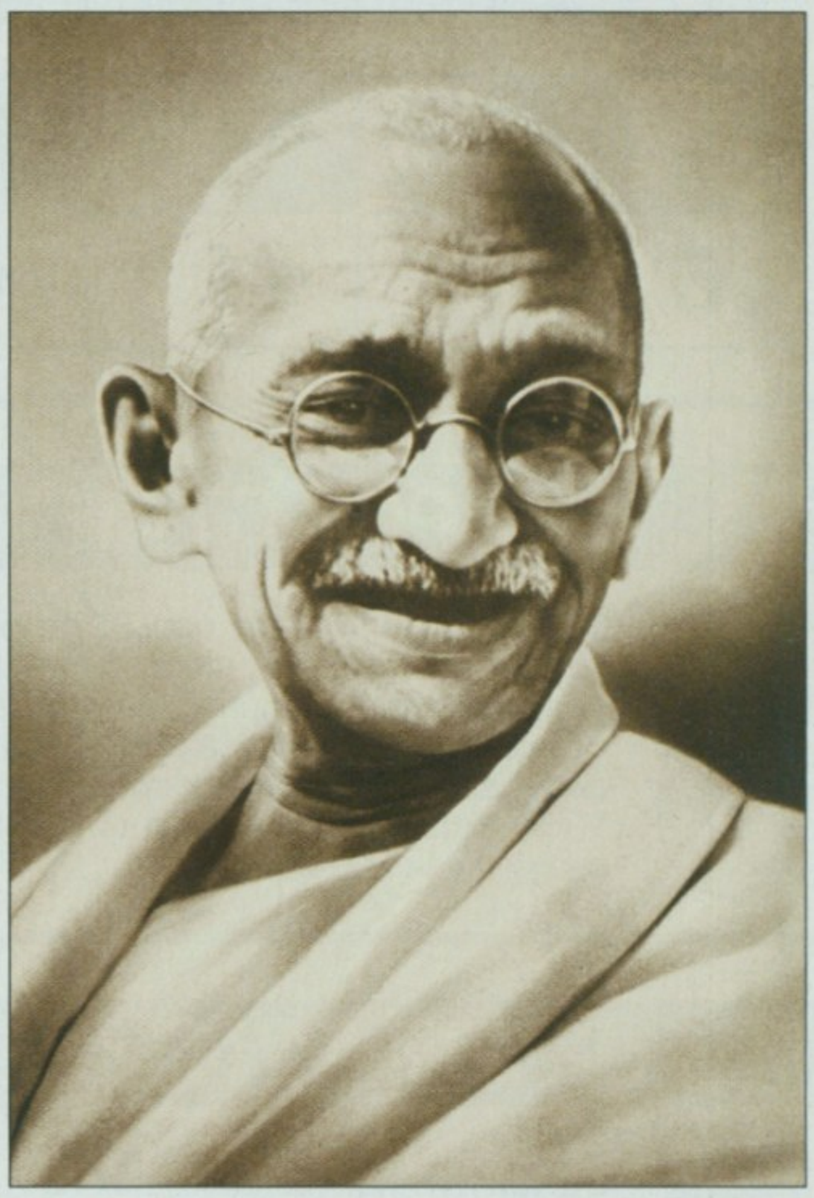

● На једној лицитацији 1994. године у Хонгконгу продата је аутомобилска регистарска таблица с бројем 9 за 1,1 милион фунти. То је најскупље плаћена регистарска ознака у свету. На кинеском се реч „девет" изговара исто као реч „пас", а, пошто је 1994. година била кинеска Година пса, сматрало се да ће та ознака служити власнику као амајлија. (Иначе, **регистарска таблица број 1** резервисана је за шефа полиције, док су све остале подложне продаји) ■

Превела
Оља Петронић
(III део)

Плаше и оиньаци
ЛОВЦИ НА ХИМЕРЕ

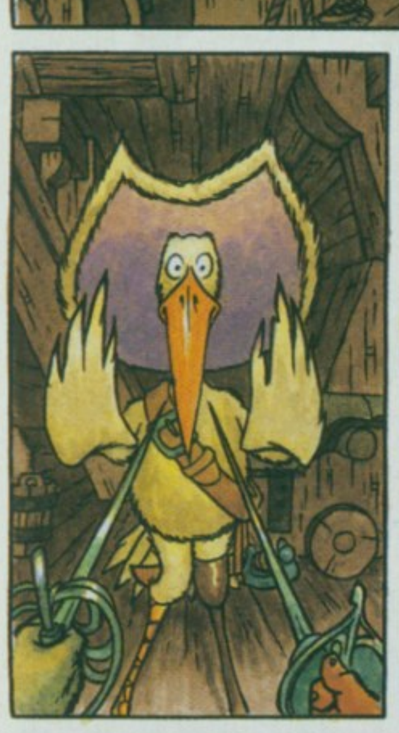

25

КРРАК

ХРАБРО, МОМЦИ! СВИ НА МЕСТА!

ЗЛАТНИЦИ!

КРРАК

ВАТРА СВЕТОГ ЕЛМА!*

ВАТРА СВЕТОГ ЕЛМА ИЗНАД ГЛАВНОГ ЈАРБОЛА!

ПОСТАВИТЕ ФАРАДЕЈЕВЕ КАВЕЗЕ!

ГОСПОДИНЕ ДЕ РОДИЈАК!

КАКВА ЈЕ ОНО ЛИНИЈА НА ХОРИЗОНТУ?

КИШНА ЗАВЕСА, СЕР!

ТЕРМИНАТОР!

ОБОД МЕСЕЦА! А С ОНЕ СТРАНЕ...

...ДРУГИ СВЕТ!

*БЛЕСАК НА ВРХУ ЈАРБОЛА ПРИ СНАЖНОМ НЕВРЕМЕНУ

БРРРРРРРММММММ!
ДИНГ! ДИНГ!
ДИНГ!
ДИНГ!
ЗАХВАЛНА САМ ВАМ НА УСЛУЖНОСТИ, РАИСЕ КАДЕРУ...
...АЛИ МОРАТЕ ЛИ ДА МЕ ПРАТИТЕ КУД ГОД ДА ИДЕМ?
ОБЕЋАО САМ ДА ЋУ ТЕ ЧУВАТИ, И СВЕ ДОК ГРАД НЕ СТИГНЕ НА БЕЗБЕДНО МЕСТО, МОЈИ ЋЕ КОРАЦИ БИТИ ПРИКОВАНИ ЗА ТВОЈЕ!
ЗНАЈТЕ, ГОСПОДИНЕ ЈАНИЧАРУ, ДА САМ ДОВОЉНО ОДРАСЛА ДА...
ОБЕЋАО?! КОМЕ СТЕ ТО ОБЕЋАЛИ?
НЕ МОЖЕШ ДА СЕ ДОСЕТИШ?
ЛОПЕ?
ЗНАЧИ, МАЛО МУ ЈЕ СТАЛО ДО МЕНЕ?
ЈЕ ЛИ МУ СТАЛО ДО ТЕБЕ?! ОХ, ИМА ТА ЖИВОТИЊА ВРЕЛУ КРВ, ТВРДУ ГЛАВУ И ДЕБЕЛУ КОЖУ...
...АЛИ, ЗАР МИСЛИШ ДА ИМА И КАМЕНО СРЦЕ?
КРАЈЊА ОСЕТЉИВОСТ...
...ОВОГ...
...МАТЕРИЈАЛА...
...НА...
...ВИТРИОЛ...
ФШШШШ!
БРРРР! УИИИИ!
...ДАЈЕ НАМ НАЧИН ДА СПРЕЧИМО БЕГ ПРЕСТОНИЦЕ!
НЕПОКРЕТАН НА ОТВОРЕНОМ ПРОСТОРУ, КАЛИКИНИТОПОЛИС ЋЕ БИТИ ЛАК ПЛЕН ЗА ВАШУ МОЋНУ ВОЈСКУ, О СВЕМИРСКИ АЛЕКСАНДРЕ!
МИСЛИО САМ, СВЕМОЋУЋА ВИСОСТИ, ДА ИМАТЕ СВОЈУ УХОДУ НА ЛИЦУ МЕСТА...
УИСТИНУ, ПУКОВНИЧЕ, ЈЕДНУ ОД НАЈБОЉИХ КРТИЦА!
САДА...
...КРАЉЕВСТВУ СУ ОДБРОЈАНИ ДАНИ!

ООО...

...РУК!

КОГ СМО ЂАВОЛА ТРАЖИЛИ НА ОВОМ ЗАДАТКУ?

ОВАЈ БЛАТЊАВИ ТЕРМИНАТОР ВРАЋА НАС У... УУХ! ЛЕПЕ ДАНЕ НА ГАЛИЈИ!

КАД СМО КОД ТОГА, COMPADRE, ЈОШ НИСМО СТИГЛИ ДА ПИТАМО... УУФ! ЕУЗЕБИЈА ЗБОГ ЧЕГА ЈЕ...

ТАМО! ГЛЕДАЈТЕ!

ЧУДНО МОРЕ!

ХИЉАДУ МИ КЉУЧЊАЧА!

ВОДА!

ПРАВО МОРЕ!

ТАЛАСИ! ТАЛАСИ!

ДАКЛЕ, ЕВО ТАМНЕ СТРАНЕ МЕСЕЦА!

МИСЛИТЕ ЛИ ДА ЈЕ ОВАЈ ОКЕАН ПОТПУНО ПРЕКРИВА?

МАЈСТОР-СТОЛАРУ! НА ПОСАО!

ЗЛАТНИЦИ!

НАША СЕ ЛАЂА ПРЕВИШЕ КОТРЉАЛА!

28

ЈЕДНО ПИТАЊЕ МЕ МУЧИ, ГОСПОДИНЕ ДЕ РОДИЈАК...

КОЈЕ ПИТАЊЕ, ГОСПОДИНЕ ДЕ МОПЕРТИ?

ШТА ЈЕ НАВЕЛО ОСОБУ ВАШЕГ РАНГА ДА СЕ ПРИДРУЖИ ОВОЈ БРАТИЈИ?

НЕКИ СУДБИНСКИ ПРЕОКРЕТ? СЛОМЉЕНО СРЦЕ?

ОХ НЕ, БОГАМУ, НЕ! НИШТА ОД ТОГА!

ЗНАТЕ, ДУГО САМ ТРАЖИО СВОЈ ПУТ: БОГОСЛОВИЈА... МАНАСТИР ПОР-РОАЈАЛ...

АЛИ, НА КРАЈУ, НАШАО САМ ГА МЕЂУ ОВИМ ГРУБИМ ПОМОРЦИМА!

А ОДАБРАО САМ ДА ЛУТАМ СА ОВИМ ДО СРЖИ ПОКВАРЕНИМ РАЗБОЈНИЦИМА ЗБОГ...

...СВЕГА ОВОГА!

ЗБОГ СОЛИ!

ЗБОГ ВЕТРА!

ЗБОГ...

...ИДЕАЛА!

ЧУЈЕМ САМО ЈЕДРА, ШКРИПУ УЖАДИ, И НЕУМОРНЕ ТАЛАСЕ КАКО ЗАПЉУСКУЈУ БРОД...

...ЗЛОКОБНЕ ТУЖБАЛИЦЕ НОШЕНЕ ВЕТРОМ...

ДОН АРМАНДО, ЈЕСТЕ ЛИ ЧУЛИ ОВАЈ ПРОДОРНИ КРИК?

БИЛО ЈЕ ЈОШ НЕШТО: ПОПУТ ТУЖБАЛИЦЕ...

РЕЦИТЕ, ГОСПОДО МОЈИ ГЛУМЦИ...

...ХОЋЕ ЛИ ВАШ КОМАД БИТИ СПРЕМАН НА ВРЕМЕ?

ПА ОВАЈ, ЗНАТЕ... КАКО ДА...

О, ДА, СИРЕ!

ДА, ДА, ДА!

ТО МИ ЈЕ ВЕОМА ДРАГО! А НАКОН ПРЕДСТАВЕ ИМАЋЕТЕ - АКО ВАС КРИТИКА ПОШТЕДИ - ОГРОМНУ ПОВЛАСТИЦУ ДА СЕ ДАТЕ НА ПОСТАВЉАЊЕ **МОЈЕ** ТРАГЕДИЈЕ!

ИДЕМО! НЕКА СЕ ДВОР ПОВУЧЕ!

ПОРУКА ОД ГОСПОДИНА ОД ТРИ КРАТЕРА, ВАША ВИСОСТИ!

АЛИ, ОВО ПИЛЕ НЕ ПРОГОВАРА!

АВАЈ, СИРЕ, ИЗГЛЕДА ДА МУ ЈЕ НЕПОГОДА ПОКВАРИЛА МЕХАНИЗАМ!

ЗАГЛАВИО СЕ!

НЕКА ГА ПОПРАВЕ, И ТО ОДМАХ! ГОРИМ ОД ЖЕЉЕ ДА САЗНАМ ШТА ТО МУВА ТАЈ МАРКИЗ...

СЕЊОР РОДИЈАК!

КАПЕТАН БИ ХТЕО ДА ГА ЗАМЕНИТЕ ЗА КОРМИЛОМ!

ЈА... СТИЖЕМ!

30

НЕМАМ НИМАЛО ПОВЕРЕЊА У ОВУ ПТИЦУ, АМИГО...

ХАЈДЕ, АКО ХОЋЕТЕ, ДА БАЦИМО ПОГЛЕД У ПОТПАЛУБЉЕ...

АКО СЕ ДОЛЕ КУЈЕ НЕКА ЗАВЕРА, БРЗО ЋЕМО СЕ У ТО УВЕРИТИ!

ВИДИ, ВИДИ!

ЗАШТО БИ НЕКО ЗАБРАВИО ОСТАВУ?

ДА БИ ПРЕСЕКАО ГЛАСИНЕ!

БОЦМАН, МАЛОЊАНИН, ЈЕДНООКИ, ЗАЉУБЉИВИ И ДРВЕНКО КУНУ СЕ ДА СУ ТАМО ЧУЛИ КОРАКЕ...

КЕНТЕРБЕРИЈСКИ НАДБИСКУП ЧАК ЈЕ ПРИМЕТИО НЕКАКВУ УТВАРУ!

БРИЖЉИВО САМ ПРОЧЕШЉАО ЧИТАВО МЕЂУПАЛУБЉЕ: ОСИМ НЕКОЛИКО ПАЦОВА, НИ ЖИВЕ ДУШЕ, НИШТА!

ЉУДИ ГОВОРКАЈУ... ПРИЧЕ СЕ НАДУВАВАЈУ... НЕКИ ПОЧИЊУ ДА ТВРДЕ...

...ДА ЈЕ ЛАЂА УКЛЕТА!

СЛЕПИ ПУТНИК?

ДА БИ СЕ САКРИО, МОРАО БИ ИМАТИ САУЧЕСНИКА МЕЂУ ПОСАДОМ!

А СЕЊОР РОДИЈАК... ШТА ОН МИСЛИ О СВЕМУ ТОМЕ?

НЕ БИ ТРЕБАЛО...

ШТА ВАМ ЈЕ, РОДИЈАК? ИЗГЛЕДА ДА ВАМ НИСУ СВЕ КОЗЕ НА БРОЈУ...

ТО... НИЈЕ НИШТА, КАПЕТАНЕ... ОВАЈ, МИЛОРДЕ!

ОВАЈ... КАПЕТАНЕ!

МОРА ДА ЈЕ ОД ПУТА... ОВО КРЕТАЊЕ КА НИКУДА ИЗАЗИВА У МЕНИ МЕТАФИЗИЧКУ ВРТОГЛАВИЦУ...

НЕБО БОЈЕ АБОНОСА, МОРЕ БОЈЕ ЋИЛИБАРА...

ОВА ТИШИНА...

ПЛАШИ МЕ ОВАЈ БЕСКРАЈНИ ПРОСТОР!

ДОНГ!

ДОНГ!

РАЗМИШЉАО САМ О НАШЕМ ТАЈАНСТВЕНОМ СЛЕПОМ ПУТНИКУ...

ДА ТО МОЖДА НИЈЕ...

...ПОДЈЕДНАКО ТАЈАНСТВЕНИ МАРКИЗ ОД ТРИ КРАТЕРА?

ПУСТИТЕ МЕ ДА БАРИМ КРМЕЉИВОГ ДУГОНОШЦА! ТРУДИМ СЕ ДА ДОБИЈЕМ СВЕ...

УАААААА

¡POR DIOS! ЈЕСТЕ ЛИ САД ЧУЛИ?

ААААААА!

ДА ТО НИЈЕ ПЕСМА НЕКОГ МЕСЕЧЕВОГ КИТА У АГОНИЈИ?

НЕ, АМИГО, НЕ! СЕТИТЕ СЕ БАРТОЛОЂОВИХ ОПИСА...

...ОВА ЗЛОКОБНА ТУЖБАЛИЦА, ОВАЈ ЛЕДЕНИ ДАХ...

УАААААА!

...ТО ХИМЕРЕ КРУЖЕ ОКО НАС!

ААА!

ТАКО МИ ЛУЦИФЕРОВИХ БЕДРЕЊАЧА...

КОПНО! КОПНО НА ВИДИКУ!

ГОСПОДО, СТИГЛИ СМО ДО КРАЈА НАШЕ ПЛОВИДБЕ!

ЗНАЧИ, ОВА ИЗГУБЉЕНА СТЕНА ЈЕ...

ОГРОМНО ОСТРВО ОКСИМОРОН!

ПРИСТАНИМО ШТО БРЖЕ!

НЕ ТАКО БРЗО! ГУСАРСТВО ИМА СВОЈЕ ЗАКОНЕ, И ПРЕ НЕГО ШТО БАЦИМО СИДРО, МОРАМО НЕИЗОСТАВНО...

...ДА НАЧНЕМО БАЧВУ РУМА!

ПОЖУРИТЕ, ГОСПОДИНЕ АПОЛОНЕ!

СТРПЉИВОСТ НИЈЕ ГЛАВНА ОСОБИНА ПРИНЧЕВА!

ЈОШ ТРЕНУТАК, ВАША ВИСОСТИ... САМО ШТО НИСАМ!

ГОТОВО!

ЗЛАТНИЦИ!

♫ ХАЈ-ХО ЛОБАЊА И ДВЕ КОСТИ ♪

♫ НЕЋЕМО ИМАТИ МИЛОСТИ ♪

ЗА КАПЕТАНА БУНА, МОДЕРНОГ ЈАСОНА, И ЗА ЊЕГОВЕ НЕУСТРАШИВЕ АРГОНАУТЕ, БЕЗ КОЈИХ НИКАДА НЕ БИСМО СТИГЛИ У ОВУ СВЕМИРСКУ КОЛХИДУ!

ЧУДЕСНА ВАМ ЈЕ РАКИЈА, КАПЕТАНЕ!

ТО ЈЕ ПОСЕБНА БАЧВА, КОЈУ ЧУВАМ ЗА ВАЖНЕ ГОСТЕ!

♫ БЕЗДУШНЕ СРЕЋА ПРАТИ ♫

РИМА?

♫ МИ СМО ВЕСЕЛИ... ♪

РИМА!

ПИРАТИ!!

ОВАЈ... РУМ...

ХУ! ХУ! ХУ!

ЏАНГРР!

ХУ! ХУ! ХУ! ХЕ! ХА!

ХУ! ХУ! ХУ! ХЕ! ХА! ХА!

33

БРРРММММ!

ПА ШТА! САМО САМ РЕКАО: „РАДО БИХ ЈЕ УТЕШИО"...

...ШТА ЈЕ ЛОШЕ У ТОМЕ?

КАД ИЗАЂУ ИЗ ТВОЈИХ УСТА, ЕМИРУ ОД ШЕРЕТЛУКА, И НАЈБЕЗАЗЛЕНИЈЕ РЕЧИ ПОСТАНУ БЕСРАМНЕ!

СТО МУ КОМЕТА! ЈЕСТЕ ЛИ ЈОЈ ОТАЦ КАД ЈЕ ТАКО ЧУВАТЕ?

ХЕРМИНА ЈЕ ДРАГАНА МОГ ПРИЈАТЕЉА...

ТАКО ДА ЋЕШ ДОБРО УЧИНИТИ, КОЛИНЕ СЛАТКОРЕЧИВИ, АКО СЕ БУДЕШ ЧУВАО И МАЧА ИЗ ТОЛЕДА И МОГ ЈАТАГАНА!

ЗАБОРАВИО САМ ДА ЗЕМЉАНИ ПРАВЕ ДРАМУ И ОД НАЈОБИЧНИЈИХ СТВАРИ...

ЕТО! КОЛИКО ГОД ДА САМ РАТОБОРАН, НЕ БИХ СЕ УПУСТИО У БЕСМИСЛЕНИ ДВОБОЈ ДО СМРТИ С ВАМА ИЛИ С ГОСПОДИНОМ ДЕ ВИЉАЛОБОСОМ!

ДВОБОЈ!

КАКАВ ДВОБОЈ?

ЛОПЕ И ЈА ИМАМО НЕДОВРШЕНОГ ПОСЛА...

ОКО ЧЕГА СТЕ СЕ ПОСВАЂАЛИ?

ВИШЕ НЕ ЗНАМ...

ПИТАЊА ЧАСТИ!

БРММ!

БРММ!

ТУП! ТУП! ТУП!

БРРММ!

ПШШШШ!

БРРРУУУ

ИИИИИ!

ОВО ЈЕ КРАЉЕВСКИ ПЕЧАТ!
ХУ! ХУ! ХУ! ХЕ! ХА! ЗАХВАЉУЈУЋИ ОВОМ КОВЕРТУ, МОЋИ ЋЕМО ДА ПРИЈЕМО ГОСПОДАРУ ОРУЖЈА А ДА НЕ ИЗАЗОВЕМО ЊЕГОВО ПОДОЗРЕЊЕ...
...А ОНДА ДА ГА ОДСТРАНИМО!
АХ, ИЗДАЈНИЧЕ! АХ, ЛОПОВЕ! ЗНАЧИ, ТО СТЕ БИЛИ ВИ...
КАПЕТАН БУН!
Ц-Ц-Ц!
ЛОРД БУН!
ПЛАЋЕНИК ЊЕГОВОГ ПРЕФИЊЕНОГ ВИСОЧАНСТВА...
...ПРИНЦА ЈОВАНА!
ЈАДНИЧЕ! СЛИЗАЛИ СТЕ СЕ СА ТИМ ТИРАНИНОМ!
НЕМОЈТЕ КУДИТИ ТОГ ПРАВЕДНОГ И ШИРОКОГРУДОГ МОНАРХА!
МАРКИЗ ОД ТРИ КРАТЕРА!
ОН МЕ ЈЕ ПРОИЗВЕО У МАРКИЗА И ПРОИЗВЕШЋЕ МЕ, У ЗАМЕНУ ЗА МОЈЕ СКРОМНЕ УСЛУГЕ.
...У ЛОРДА АДМИРАЛА МЕСЕЧЕВЕ ФЛОТЕ!
ЈЕДНА ЦИГАНКА МИ ЈЕ ТО ПРЕДВИДЕЛА!
ПИФ! ААРРГХ! ПАФ! БОНК!
СТО МУ...
БОЖЕ БЛАГИ!
ШТА КАЖЕТЕ, ДОН ЛОПЕ, ДА ДАМО ОВИМ ПЛАЋЕНИЦИМА...
ГУСАРИМА?
НИТКОВИМА!
...ЛЕКЦИЈУ КАКВУ ЗАСЛУЖУЈУ?
35

¡ADELANTE!

ИДЕ МОПЕРТИ, ПЛАШЕ Г'А СЕ СВИ!

МОЈ ПОВЕЗ! ИЗБУЉЕН САМ!

МОЈА ДРВЕНА НОГА! ОДСЕЧЕН САМ!

МОЈ ПАТРЉАК! ЗАКУКУЉЕН САМ!

ЗАБОГА! ДА БИСМО ПОБЕДИЛИ ОВОЛИКО РУКУ...

...МОРАМО ЦИЉАТИ ГЛАВУ!

ЗАПОСЛИЋУ ПОСАДУ...

ПОБРИНУЋУ СЕ ЗА КАПЕТАНА!

¡CARNE Y SANGRE!

ХРАБРО, БАЧВЕ РУМА! РАСПОРИТЕ ТЕ СМРДЉИВЕ ПСЕ!

АХМ! WELL...

ПОЛЕТНО, ДРАГИ МОЈИ! ПОТЕРАЈТЕ ТЕ РАЗБОЈНИКЕ!

ОВАМО, МАРКИЖЕ!

...ДВЕ РЕЧИ!

ЧЕБЕБЕП!

АН ГАРД!

У РЕДУ!

ДА ТО РЕШИМО КАО ДВА ПЛЕМИЋА!

КРАЈ У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

Moraš da probaš!

MINAQUA

fructo

Pametni mehurići

Jod je neophodan svima, naročito deci, trudnicama i starijim osobama. Nedostatak joda umanjuje koeficijent inteligencije i do 15%. Jedna čaša Fructa obezbeđuje organizmu potrebnu dnevnu količinu JODA.

107540

ЕНИГМАТИКА

ИЛУСТРОВАНА ИСПУЊАЉКА

Називе пет животиња са фотографија упишите водоравно како бисте у дијагонали добили појам са шесте слике ■

МУЗИЧКИ АНАГРАМ

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

■	1	2	3	4	5	6	7	8	■	9	10	11	12	13
14	Ф	С	Т	В	А	Ф	Е	Н	И	С	Н	О	В	И
15	Г	Т	Р	У	Г	А	Т	И	16	Т	Е	Н	О	Р
17	Т	А	Н	К	18	В	А	Н	Д	О	Л	И	Н	А
19	И	В	О	20	В	Е	Т	А	Р	21	А	Л	А	Н
■	Н	22	В	Н	О	Л	А	23	А	М	■	■	■	■
■	24	П	О	Т	Р	К	25	О	М	И	■	■	■	■
26	Л	Р	27	А	Д	Р	Е	С	А	Р	■	■	■	■
28	И	С	А	К	29	О	К	Е	■	К	■	■	■	■
30	З	А	Р	А	Т	У	С	Т	Р	А	■	■	■	■

ВОДОРАВНО: 14. Филм глумца са слике, 15. Стругањем равнати, **16.** Мушки певачки глас, **17.** Цистерна, **18.** Врста чамца, **19.** Име писца Андрића, **20.** Мужјак дивље свиње, **21.** Име стрип јунака Форда, **22.** Гудачки инструмент, **23.** Симбол америцијума, **24.** Врста птице, дропља, **25.** Јединице електричног отпора, **26.** Иницијали глумца Ристовског, **27.** Књига с пописом адреса, **28.** Име физичара Њутна, **29.** Стара мера за тежину (мн.), **30.** Пророк древне Персије ■

УСПРАВНО: 1. Главни град Тексаса, **2.** Поза, **3.** Градић код Сарајева, **4.** Курјак, **5.** Иницијали глумице Гарднер, **6. Име и презиме глумца са слике, 7.** Део пута, **8.** Име певачице Хаген, **9.** Троцифрени број, **10.** Име глумице Ержишник, **11.** Амерички глумац, Рајан, **12.** Новац у Северној Кореји, **13.** Азијска држава, **16.** Књижевно сценско дело, **18.** Глумица Рејчел, **20.** Одисејево острво, **21.** Име глумице Васиљевић, **22.** Груди, **23.** Припадник народа на Кавказу, **24.** Надимак глумице Елизабет Тејлор, **25.** Испијање до дна, наискап, **27.** Земљишна мера ■

КРИПТОГРАМ

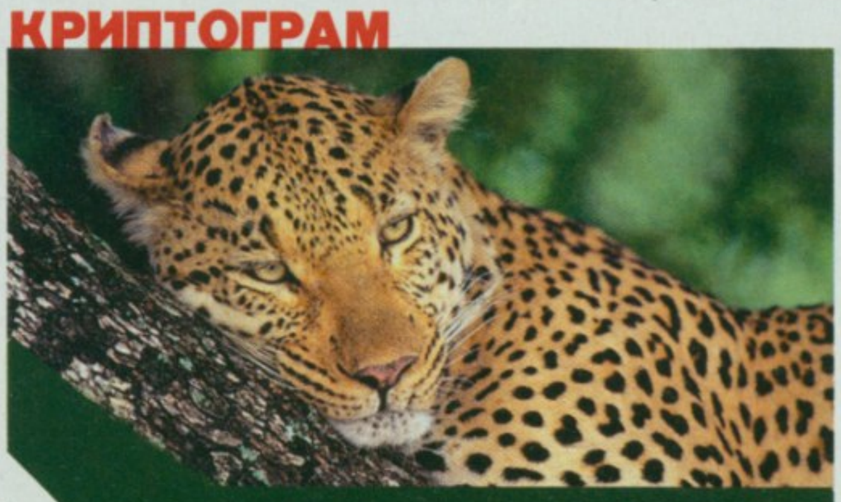

ЈЕЛЕН
ТЕТРЕБ
КОКА
ЛЕПЕЗАН
МАМБА
МРМОТ
ВОДОМАР

Дечије одељење „Чика Јова Змај"
Хиландарска 7
11000 Београд
тел: 32 38 631
e-mail: zmaj@bgb.org.yu

Дечије одељење Библиотеке града Београда свим читаоцима „Политикиног Забавника" који са собом понесу купон даје попуст приликом уписа од 33 одсто.
Дођите, дружите се с нама, учите, забавите се, радујте се, откривајте светове који су вам мало знани а који вас могу одвести незнано куда...

БИБЛИОТЕКА ГРАДА БЕОГРАДА
33%

КОМБИНОВАНА УКРШТЕНИЦА

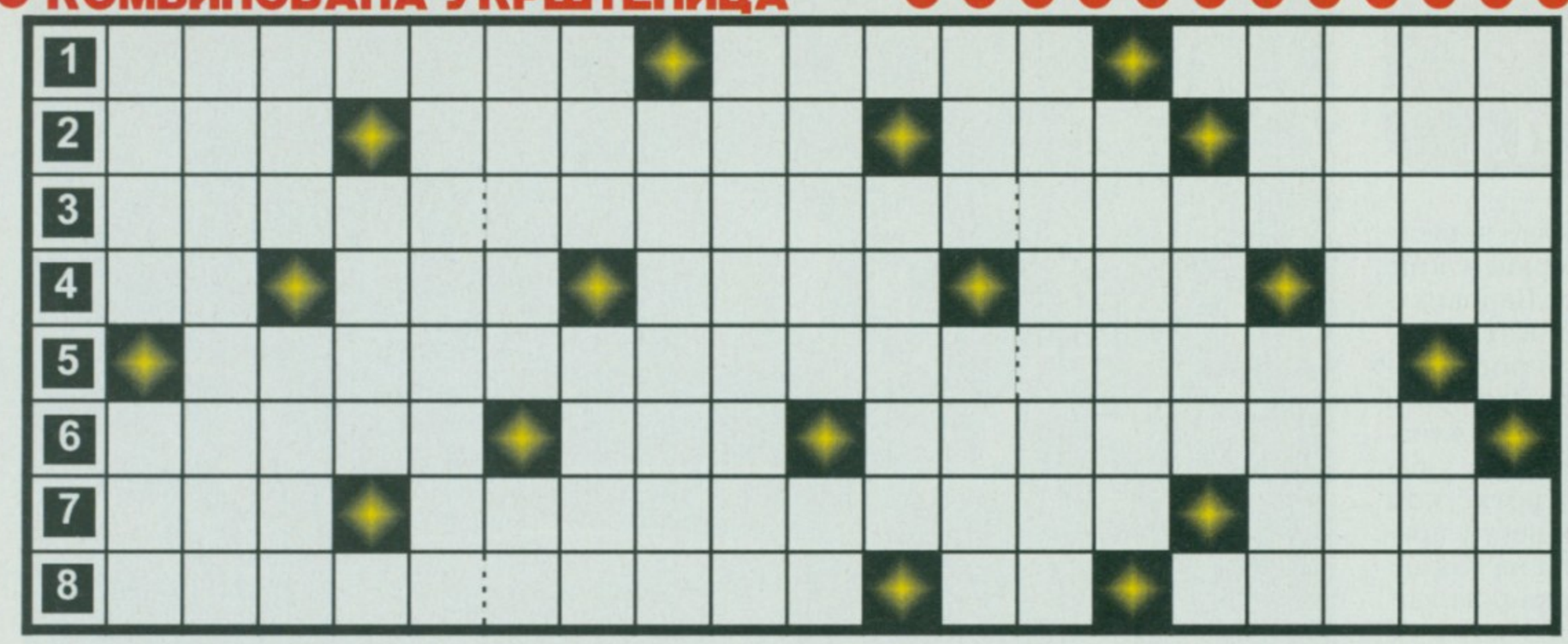

Ову укрштеницу водоравно решавајте као класичну а усправно као мозаичку.

ВОДОРАВНО: 1. Возар на сплаву – Маслац – Острвска држава у Средоземљу, **2.** Шарени папагај – Нова Гвинеја – Део тела животиња – Изумрла птица с Маурицијуса, **3. Комедиограф са слике, 4.** Шампион, првак – Зимски спорт – Страно женско име, Ријана – Неман – Временски термин, **5. Комедија писца са слике** – Ознака за обим, **6.** Који је без косе – Узвик одобравања – Све потрошити, све појести и попити, **7.** Јапанско острво – Житељи градића у јужној Србији – Притока Дунава, **8.** Олимпијски спорт – Иста слова – Отпуштање с посла ■

УСПРАВНО: АДИО, АЗ, АЛВА, АРСИН, АСКА, ВИНКОВЦИ, ВИСТ, ДАНЕ, ЕРА, ИВА, ИДО, ЈАНСА, ЈЕРИХОН, ЛАВ, ОЛИО, ПАКТ, ПАРИРАТИ, ПОВРАТАК, ПОЛИСИ, ПРОСПЕКТ, РЕПАТИЦА, РИТ, РОЂКО, РС, РТ, САЈА, ЋОС, УНИЈЕ ■

УКРШТЕНИЦА

■	1	2	3	4	5	6	7	8
1	V	E	Љ	E	C	Ć	J	A
2	B	R	E	D	■	R	E	P
3	■	G	O	Љ	D	O	L	A
4	V	E	D	A	R	■	Ć	R
5	U	L	Ć	■	V	Ć	K	A
6	K	A	M	Ć	O	Љ	E	T

ВОДОРАВНО: 1. Град са слике, 2. Име глумца Пита – Део тела неких животиња, **3. Чамац у граду са слике**, **4.** Весео, радостан – Симбол иридијума, **5.** Име некадашњег фудбалера Хенеса – Галама, **6.** Мањи камион ■

УСПРАВНО: 1. Треће и друго слово азбуке – Курјак, **2.** Узгајалиште коња, **3.** Врста метала, **4.** Име књижевнице О'Брајан – Везник, **5.** Ознака за целзијус – Чврсто гориво, **6.** Просјак из „Одисеје" – Река у Аустрији, **7.** Четинарско дрво, јела (мн.), **8.** Справа ■

ИСПУЊАЉКА

1	C	R	T	A	Љ	K	A
2	K	V	E	Љ	T	Ć	Љ
3	P	A	Љ	Ć	Č	A	R
4							
5							
6							

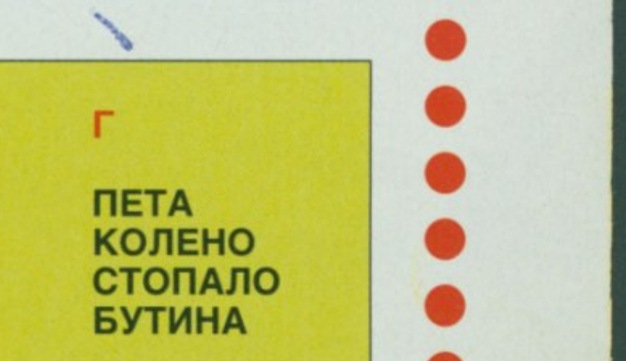

БАЈН, ГРЕ, ДИ, ~~КА~~, ~~КВЕН~~, ЛИ, КОМ, НИ, ПА, ПЕ, ПО, ~~ТАН~~, ~~ТИН~~, ФЕМ, ~~ЦР~~, ЧАР

Од наведених слогова склопите тражене речи и упишите их водоравно. У означеним пољима добићете назив биљке са слике.

1. Свеска за цртање, **2.** Име редитеља Тарантина, **3.** Човек склон безразложном страху, **4.** Пољопривредна машина, **5.** Родовник (посебно расних животиња), **6.** Киклоп из грчког мита ■

АСОЦИЈАЦИЈЕ

А	Б	В	Г
КОРЕН	МОРЕ	НОТЕ	ПЕТА
СТАБЛО	РЕКА	МУЗИКА	КОЛЕНО
БУКВА	КАРАШ	БАХ	СТОПАЛО
ТРАВА	АЈКУЛА	СМЕТАНА	БУТИНА

ИНДИРЕКТ

КРим (3, 5, 1)

Ова врста загонетке решава се уз помоћ асоцијација. У загради је дат број слова у речима из поставке индиректа ■

Решења на страни 65

МИРИСИ СТАРОГ БЕОГРАДА

Донедавно је у улици важило неписано правило – једине кафане у које се одлази су „?” и бифе „Варош капија”. Није згодно написати због безбедности становника овог „прошловековног острва усред Београда”, али врата на овдашњим кућама махом се не закључавају јер комшије посећују једни друге у разна доба дана (и ноћи). Као у ретко ком крају града, овде стари житељи негују привржености према „кревету у кући на Косанчићевом венцу на ком их је мајка родила”. И не би се преселили одатле... Јер, кажу, не би умели да живе у неком другом свету.

У улици је (тврде староседеоци) још сачуван мирис прве апотеке, отворене пре 150 година, помешан с мирисом гара библиотеке. Неки станари тврде да ноћу чују звук старе штампарије које одавно нема. Другима је још у ушима писак локомотиве „Жаклине”, који сада невешто замењује звоњава трамваја. Али, свима, без изузетка, пред очима непрестано стоји слика улива Саве у Дунав.

Историја улице почиње 1804. године кад је српски народ на овом месту дочекао устанике ослободиоце. Овај део града, познат као Варош капија, добио је име по томе што се кроз њу улазило у Савску варош, односно српски део града који је настао после пада Београда под турску власт 1521. године. Улица је 1872. године добила име

КОСАНЧИЋЕВ ВЕНАЦ

Ово је крај који живи у времену у ком је настао – пре две стотине година. Уобичајен призор на овом месту године 2007. изгледа овако: сликари мешају боје на платоу испред куће Мике Аласа док са звоника Саборне цркве, две улице изнад, звони за вечерње

На овом месту до 6. априла 1941. године стајала је Народна библиотека. Тог дана нестао је у бомбардовању најдрагоценији део књига, јер су Немци имали задатак најпре да бомбардују средишта културе и вере да „Срби не би имали око чега да се окупљају”.

по Ивану Косанчићу, косовском јунаку, побратиму Милоша Обилића и Милана Топлице, и од тада га није мењала. Три побратима, која су заједно погинула, имају улице једну поред друге – Косанчићев, Топличин и Обилићев венац.

Од значајних здања на овом подручју остали су дом Мике Аласа, Саборна црква, Конак кнегиње Љубице, сликарска кућа, зграда с бистом Косанчић Ивана, и кафана „?”. И једна кућа која нема звучно име као остале, али власници воле да јој тепају, попут малог детета, иако је најстарија у крају.

За шетњу овим крајем неопходан је осмех, мало заљубљености у очима, понешто од боемског поимања живота и – нека рука за ослонац. Али, у шетњу Косанчићевим венцем нипошто не треба кренути у штиклама – мало поштовања према калдрми старијој од најстаријих Београђана није на одмет.

1. КЊИГЕ У ПЛАМЕНУ
Косанчићев венац број 12–16

На адреси која се води под именом Косанчићев венац 12–16 већ више од пола века не стоји зграда, већ зјапи згариште Народне библиотеке. Кад су бомбе пале на ово здање, 6. априла 1941. године, нестало је 300.000 штампаних књига, 1500 рукописа из средњег века, збирке турских рукописа и старих штампаних књига од 15. до 17. века, збирке мапа, гравира, слика и новина. Тог дана сагореле су и целе библиотеке Вука Караџића, Ђуре Даничића, Лукијана Мушицког и Павела Јозефа Шафарика. У библиотеци су се до тог погубног датума чувале и све књиге штампане у Србији и околним земљама од 1832. године. Све до једне доживеле су исту судбину. Да несрећа буде већа, већина књига које је „однело бомбардовање” није била проучена.

Само три дана пре него што су се зачуле сирене над главним градом, најдрагоценији део библиотеке био је упакован и спреман за евакуацију. Премештај књига отказан је јер камиони нису стигли на време. То кашњење скупо је коштало нашу баштину. Књиге су данима горели, а ако је ишта избегло ватри, кажу становници, то су давно однели људи под окриљем ноћи.

Кад се рат завршио, генерал Лер, одговоран за бомбардовање Београда, признао је да је наређење било да се прво бомбардују средишта културе и вере, јер „Срби онда неће имати око чега да се окупљају". Међутим, према причи, неке књиге које су биле у подруму, биле су упаковане у лимене сандуке, и тако добро обезбеђене да библиотекари нису веровали да су и оне изгореле. Кад су стручњаци Завода за заштиту споменика града Београда истраживали ово подручје, нашли су отиске у подруму библиотеке – црне трагове сандука који су можда измакли ватри. Трагови на поду воде до излаза из рушевина и одатле им се губи сваки траг. Многи становници оближњих зграда сматрају да су „преживеле" књиге украдене, али ко их је однео остаје отворено питање.

Кад је, 1832. године, кнез Милош Обреновић основао Народну библиотеку као прву установу културе у Кнежевини Србији, донео је наредбу по којој су сви издавачи били дужни да библиотеци шаљу одређен број примерака штампаних књига. Многе угледне личности даровале су своје библиотеке, али је ова установа у прошлости често мењала адресе. Тек двадесетих година 20. века држава је откупила кућу Милије Марковића Распопа за потребе библиотеке. Бројни стручњаци ову кућу називају раскошним дворцем у коме је 1860. године Стева Тодоровић основао прву сликарску школу. Осамдесетих година у Распоповој кући налазило се француско посланство, а 1895. године у истим просторијама Кирило Кутлик отворио је сликарску школу. Пред почетак Првог светског рата кућа је постала власништво Милана Вапе који је касније продао држави и тако је српска библиотека добила свој злосрећни дом.

2. КУЋА КОСОВСКОГ ЈУНАКА
Косанчићев венац број 13

Цела улица Косанчићев венац добила је име по кући трговца Трајковића. Саграђена је крајем 19. века, а у средишњем делу налази се заобљена ниша у коју је 1895. године постављено попрсје Ивана Косанчића с кацигом на глави и у витешком оклопу. Статуу је израдио Петар Убавкић, први вајар обновљене Србије. У овој кући сада живи породица чији преци већ три генерације бораве на Косанчићевом венцу, а домаћини кажу да не би мењали свој дом ни за кућу у Паризу.

Са супротне стране бисте, кућа има поглед на Бранкову улицу, мост и реку. Степеницама које воде поред ове куће силази се до стубова који су некада чинили потпору Мосту краља Александра. Пошто је овај мост порушен у току бомбардовања 1941. године, при новој изградњи моста искоришћени су носећи стубови старог.

3. ЉУДИ, ВРЕМЕ, ЖИВОТ
Косанчићев венац бб

На Косанчићевом венцу подједнако су живи и они који то јесу данас, и они који то одавно нису. Тако, на пример, у броју 7 живе јунаци Селенићевог романа „Пријатељи". Ту кућу је, према предању, подигао Милић, човек задужен за најпрљавије послове за свога господара Милоша Обреновића. Прича каже да је међу тим пословима било и убиство Карађорђа.

Кућа је, према роману, саграђена почетком 19. века, и у то доба била је мања само од Милошевог и кнегињиног конака. Међутим, као да је била уклета, њени становници никада нису били срећни. Почевши од самог Милића који није дочекао да се усели у свој дом јер је био убијен, па до његових потомака који су се свађали око наслеђене куће. Једна од наследница била је и краљица Драга, чија су браћа убијена у овој улици.

Још један књижевни јунак живи на Косанчићевом венцу, у броју 17. Арсеније Његован, чије је ходочашће описао Бориславе Пекић, 23 године није изашао из куће, а своју страст и љубав према кућама изједначавао је са оном коју је осећао према женама.

Крајем 19. века, власник куће у данашњем броју 13 поставио је у нишу свог дома попрсје Ивана Косанчића. Тако је цела улица добила име овог косовског јунака.

4. КУЋА С ПЕДИГРЕОМ
Косанчићев венац број 18

Недалеко од (остатака) библиотеке стоји (једва) најстарија кућа у улици. И она живи у прошлости. Остала је тачно онаква каква је била у време турске владавине. Садашњи станари једног дела куће често помињу покојну госпа Ану, некадашњу власницу од које су слушали свакакве приче. Често је говорила како је с мужем кофама воде гасила ватру кад је погођена Народна библиотека, а из њених прича остао је надимак куће Дом с педигреом. Легенда коју становници Венца воле да причају каже да је овде био и харем. Али, ако се само присетимо да је Косанчићев венац био чисто српски део града, легенда губи своју потпору. Илузија о огромном женском одељку с купатилом руши се још на прагу куће. Све мирише на устајало или – на прошлост, како каже девојка из куће преко пута. Звоно није потребно, шкрипа врата најављује госте; кључаоница је појам који припада неком другом свету, овде се врата затварају резом. Зид с уличне стране потпуно је накривљен, као да се сама кућа нагиње преко улице да боље види реку испод себе.

5. УТОЧИШТЕ СЛИКАРА
Косанчићев венац број 19

Преко пута куће с педигреом стоји (сасвим чврсто) сликарска кућа. Од времена до којих сежу сећања најстаријих Београђана па до данас, ово је био уметнички дом. Сада се у њој налази 21 атеље и продајна галерија слика.

Нико са сигурношћу не може да каже кад је ова зграда саграђена, али се неки житељи Косанчићевог венца сећају да је на њој изнад улаза дуго стајала бројка 1911, што је означавало годину завршетка градње. Стручњаци Завода за заштиту споменика културе града претпостављају да је зграда настала двадесетих година прошлог века.

У најмању руку „чудну" атмосферу ове зграде забележио је и Момо Капор, у сећањима на времена кад је тамо посећивао свог професора сликања: „Читав тај крај с џомбастом калдрмом и зградама с почетка века са чијих се зидова љуштио малтер, старинске капије од кованог гвожђа, бршљан који се пео све до димњака и попрсје Косанчић Ивана у ниши на кући покрај степеница што су водиле доле на реку, деловали су на мене потпуно зачарано. Кућа број 19 била је пуна таме и промаје. У њој су живели београдски сликари. Срицао сам њихова имена у полутами дугог ходника провлачећи се кроз шуму прашњавих скулптура изливених у гипсу и џиновских платна прислоњених уза зид. Неки од станара имали су таблице на својим вратима, док су други своја имена исписивали уљем и дебелом четком, као увеличани потпис на слици. Неки су само залепили цедуљицу, један је исписао чак и стихове из Дантеовог „Пакла"(„Ви који улазите, оставите сваку наду..."), неку су имали крављу клепетушу а други звекире."

У годинама између два светска рата у овој згради била је Државна штампарија чија се главна зграда налазила у Поп-Лукиној улици број 14. По завршетку Другог „великог" рата, Бранко Шотра успео је да издејствује да се зграда поклони Удружењу ликовних уметника Србије. Кад је кућа обновљена, у њу су се уселили први сликари, међу којима су и звучна имена попут Зуке Џумхура, Јована Бјелића и Николе Граовца. Њих су наследили исто тако познати

Према легенди која кружи градом, најстарија кућа на Косанчићевом венцу била је харем (у време кад је саграђена). Како је ово био део града насељен искључиво Србима, легенда остаје само на нивоу занимљивости.

сликари Оља Ивањицки, Душко Ристић, Коста Брадић. Тако се у овој кући за нешто више од пола века измењао 51 уметник. Једни су ту започињали, други завршавали радни век, а некима је то била само успутна станица. Међу становницима ове куће било је и песника и писаца, теоретичара уметности, колекционара и спортиста, али и лепотица, заводника и мангупа. Сви су живели као једна породица, а њихови атељеи личили су на отворене студије у које се свраћало у свако време и без најаве. Туда су пролазили и амбасадори, дипломате, књижевници и глумци, а атељеи су се по потреби претварали у шах клубове или

Конак кнегиње Љубице грађен је као званична резиденција кнеза Милоша. Кнез је мало времена проводио у њему јер је био сувише близу турској посади, па су у њему живели кнегиња и њено четворо деце.

позоришта. Колико је чудан био живот у овој кући, толико се чудно и напуштао. Никога не би изненадило ако би комшија отпутовао без повратка а да се не јави никоме, јер у овој згради верују да се живот напушта вољом судбине.

6. ДОМ РИБАРА И МАТЕМАТИЧАРА
Косанчићев венац број 22

У броју 22 Косанчићевог венца живео је, радио и умро Михајло Петровић Алас. Ово је, кажу комшије, кућа с најлепшим погледом. Из некадашње радне собе славног математичара пружа се величанствен поглед на Ушће. Тако је човек који је готово подједнако волео математику и риболов могао да обједини своје две највеће љубави. Стварајући за радним столом, непрекидно је пред очима имао реку. Кад је умро, ри-

бари су од куће до Новог гробља на својим жуљевитим рукама однели ковчег с његовим телом, одајући на тај начин последњу почаст човеку који је имао разумевања за њихов живот.

7. ХРАМ МУЗИКЕ
Косанчићев венац број 32

У кући број 32 Консанчићевог венца смештена је најстарија музичка установа код Срба – Прво београдско певачко друштво, основано 1853. године. Друштво је још од оснивања имало одсеке за виолончело, виолину, клавир и певање, што је било необично за тадашњу Србију. Биле су то педесете године деветнаестог века кад су се у Београду осврtали за онима који су носили виолину или учили музику, и називали их Циганима.

У истој згради у којој Прво београдско певачко друштво одржава пробе налазе се и Патријаршијска библиотека и Музеј. Ове две установе повезане су степеницама, мада их још од пре 150 година па до данас вежу много јаче

Унутар Саборне цркве налазе се гробови Милоша и Михаила Обреновића, а у дворишту, „метар и по на запад" од надгробне плоче, почивају Вук Караџић и Доситеј Обрадовић.

Кафана „?" добила је име на необичан начин, а остала је упамћена по првом читалишту српских новина.

везе. Српска православна црква и српски патријарх одувек су покровитељи Друштва и чланови овог хора за свако црвено слово у календару певају у Саборној цркви.

Илустровала Силва Вујовић

Какав је углед Певачко друштво имало у прошлости показује и то да су почасни чланови били и црногорски књаз Никола I и књегиње Милена и Даринка. То није ништа необично јер су владарске династије биле благонаклоне према Друштву, а оно је заузврат учествовало на свим крунисањима и венчањима владара породица Обреновића, Карађорђевића, Петровића – Његоша. Кра-

Основна школа „Краљ Петар I" подигнута је на месту где се раније налазила школа у којој је предавао Вук Караџић. Школа је позната по првој кошаркашкој утакмици у Београду и гимнастичком друштву које је у њој основао сликар Стева Тодоровић.

Многи романописци одлучили су своје јунаке да сместе у неку од кућа на Косанчићевом венцу. У броју 7 живе јунаци Селенићевог романа „Пријатељи", а у броју 17 Пекићев Арсеније Његован.

ном венчању с краљем Александром, Драга Обреновић даровала је Друштву сат из 18. века који више не броји сате и минуте, али зато откуцава тактове на пробама хора.

Осим домаћих династија, и многе стране владарске породице одлучиле су да угосте ово певачко друштво. Чланови хора певали су пред највећим владарима Европе – руским царем Николајем II, аустроугарским Фрањом Јосифом, бугарским Фердинандом, немачким кајзером Вилхелмом.

У просторијама Друштва на Косанчићевом венцу налазе се многе фотографије, али и предмети који су обележили нашу историју. Стеван Мокрањац био је члан и композитор овог друштва и сви оригинали његових дела овде се чувају као светиња.

Познаваоци Косанчићевог венца кажу да је најлепши поглед на реку управо с балкона куће Мике Аласа.

љица Марија Карађорђевић била је чак и кума Друштва, и тим поводом поклонила је заставу извезену златом, чији један део Друштво и данас чува. Краљица Наталија поклонила је Друштву клавир који је сада у Мокрањчевој кући, али са спомен-плочицом као успоменом на Прво београдско певачко друштво. У знак захвалности хору који је певао на њe-

8. „?" ПРОТИВ ЦРКВЕ
Краља Петра број 6

Целину Косанчићевог венца не чини само улица с именом славног косовског јунака, већ и улице Краља Петра, Кнеза Симе Марковића, Карађорђева и Поп-Лукина. Улица краља Петра Првог важи за једну од најстаријих у главном граду и зато јој је Коста Христић посветио неколико страница у својим сећањима у књизи „Записи старог Београђанина": „Била је то тескобна улица која се истим данашњим путем провлачила до Саборне цркве. Није мучно замислити ондашњу калдрму која није имала тротоара, него се с обе стране благо нагињала према средини и ту правила неку врсту олука којим је вода отицала у друге улице или понирала у старе турске ђезире. Дућани су били ниски са дужом настрешницом, покривени ћерамидом. Широки прозори са стакленим окнима замењивали су излоге и једном половином дизани увис. Дућани су затварани ћепенцима који су спуштани преко оних излога. Унутра, дужином дућана, тезга обојена у зелено, пред њом на поду канте са зејтином или гасом, вреће са кафом, шећером и пиринчем, бурад с усољеном рибом, а иза тезге рафови са другом робом..."

Управо у „краљевој" улици, тридесетих година претпрошлог века, по наређењу кнеза Милоша подигнута је зграда данашње кафане „?". Била је то прва кафана у модерном смислу речи, која се разликовала од дотадашњих „свратишта" и „пљуваоница" које су људи посећивали с ногу. Кафана је поклоњена Ећим Томи, народном лекару, чије је име дуго носила, да би касније постала кафана „Код пастира". Доласком новог власника, стиже и нови назив – „Кафана код Саборне цркве". Над овим именом, због „скрнављења имена храма Божијег" власти су се згрануле, а високо свештенство забранило је осталом црквеном особљу да одлази тамо. Власник кафане Иван Павловић смишљао је данима, заједно с гостима, примерно име за кафану. Фирмописац који је дошао да испише нови назив фирме, окачио је таблицу са знаком питања да означи да су предлози за ново име кафане још добродошли. Очигледно, још нико није смислио боље име за најстарију београдску кафану јер та таблица и даље стоји. Једна од ретких кафана у Београду која је, пркосећи времену, успела да закорачи у 21. век, кафана „?" сведок је многих догађаја. У њој је 1834. године Вук Караџић играо први билијар, а исте године приредио је и прво читалиште српских новина. После Другог светског рата кафана је, због близине Академије примењених уметности, углавном угошћавала студенте и професоре. У њој су се полагали испити, а једно време служила је и као галерија.

Колико год невоља кафана имала с црквом у прошлости, у њој данас стоје гусле непроцењиве вредности, поклон митрополита Амфилохија Радовића. И данас овде сви радо свраћају јер тврде да је то једна од ретких кафана која има душу. За опстанак здања заслужан је њен последњи приватни власник, Пироћанац Перкан Стојановић. Остале су запамћене његове речи, изговорене после Другог светског рата, кад су власти хтеле да сруше ову зграду: „Прво ће мене утепате, па ће' срушите ово!"

Поред кафане „?", у истоветној, касније порушеној згради, 1830. године отворио је Матеј Ивановић прву апотеку у Београду. На истом месту 25. маја 1840. године почела је да ради и поштанска експедиција, о чему сведочи спомен-табла изнад поштанског сандучета.

9. КУЋА СЛИКАНА ИСТОРИЈОМ
Угао улица Краља Петра Првог и Кнеза Симе Марковића

Саборна црква или Саборни храм архангела Михајла изграђен је на месту старе цркве из 18. века. Та мала црква је, кажу, помогла кнезу Милошу да издејствује аутономију Србима. Наиме, кад су се у фебруару 1830. године огласила звона с ове цркве, Турци су се замислили о снази покореног становништва. Шест година касније, кнез Милош почео је да зида своју нову задужбину. Кад је 1840. године завршена, Саборна црква била је понос Београђана. Иако је кнез сносио трошкове изградње, свако од Београђана може да каже да је један део звоника његов. Кад су се лила звона за цркву, распаљена је ватра која је буктала три дана. За то време становници Београда пролазили су и додавали своје прилоге у калуп с растопљеном бронзом. Неко кашичицу, неко малу пару – било је битно само да је чисто сребро. То је прво мерио стручњак и давао потврде, а дародавац је својеручно убацивао у растопљену бронзу свој дар, а све то да би звона имала „сребрнији" звук. Та иста звона Аустријанци су скинули у Првом светском рату и претопили у оружје.

Црква је освећена 1845. године и посвећена Архангелу Михајлу, кнежевој крсној слави. Шездесетих година преузела је улогу Топчидерске цркве која је до тада била средиште верског живота и седиште митрополита Србије. Колико је Саборна црква поштована и у „оно" време, говори податак да од њеног отварања па до краја прве владавине кнеза Милоша испред ње није смело да се пуши.

Пројекте за цркву радио је панчевачки мајстор Квекфелд, по угледу на српску цркву у Сремским Карловцима. Зидари су долазили из Панчева и Земуна, а за осликавање унутрашњости цркве позвана су два млада уметника из Беча. Иконостас је радио Димитрије Петровић, а иконе на иконостасу и композиције на зидним сводовима Димитрије Аврамовић. Црква је урађена у класицистичком стилу, с примесама касног барока.

Унутар цркве налазе се гробови српских владара Милоша и Михаила Обреновића, а у дворишту су сахрањени Вук Караџић и Доситеј Обрадовић. Велики значај има и црквена ризница у којој се чувају иконе и богато украшени златни радови још из 12. века.

10. ДВА ФАКУЛТЕТА
Краља Петра број 4

У згради број 2 Улице краља Петра налази се Богословски факултет – високошколска установа Српске православне цркве која наставља традицију београдске Богословије основане 1810. године. Зграда је подигнута 1923. године и првобитно је била намењена хотелу „Дубровник". У здању број 4 исте улице налази се Факултет примењених уметности – једина високошколска установа ове врсте у нашој земљи. Ова установа наставља традицију Уметничко-занатлијске школе основане 1905. године. Зграда је раније била помоћна зграда за Конак кнегиње Љубице, који се налази у улици изнад. Једно време на овом месту била је Прва београдска гимназија чији је најпознатији ђак био Светозар Марковић.

11. ГОСПОДАРЕВ КОНАК
Краља Петра број 5

Данас се Патријаршија налази у згради подигнутој 1934–1935. године по пројектима архитекте Виктора Лукомског. На том месту налазио се Господарев (или Стари кнежев) конак, у који се кнез Милош преселио тек 1841. године. Иако је ретко навраћао, кућа је

Зграда у броју 19 улице Косанчићев венац дом је 21 академског сликара. Некада су ту живели Зуко Џумхур, Јован Бјелић, Душко Ристић, Никола Граовац, а данас стварају Оља Ивањицки, Коста Брадић...

На месту данашње Патријаршије налазио се Господарев или Стари кнежев конак који је увек био спреман за долазак кнеза Милоша.

увек била спремна. „У њему је било 25 столица, један орман, велики сто и мали сто за чаше. Прибор за јело је садржао мноштво дрвених кашика и 20 сланика. Уз то је стајало 5 старих столњака, 21 салвета и 5 пешкира за руке. Виљушака нигде. У канцеларији конака седело се на јастуцима на поду, писало се седећи за малим столом, а касу је чинио сандук са даском на којој се пребројавао новац. Све у свему, чак и кнежев конак остављао је утисак источњачког изгледа старе вароши."

На главној фасади здања сада се налази грб Српске патријаршије и мозаичка композиција светог Јована Крститеља, коме је посвећена патријаршијска капела.

12. ВУКОВА ШКОЛА
Краља Петра број 7

Основна школа „Краљ Петар I" налази се у објекту сграђеном по пројекту Јелисавете Начић у стилу академске архитектуре. Зграда је подигнута на месту на коме се раније налазила школа – настављач традиције Мале народне школе из 1718. године. Овде је учитељ био и Вук Караџић, чији се лик, заједно с ликом Доситеја Обрадовића, налази на фасади школе. Сликар Стева Тодоровић први је у ову школу увео наставу физичког васпитања, а овде је 1923. године одиграна и прва кошаркашка утакмица у Београду. Тим поводом Кошаркашки савез Београда поставио је спомен-плочу у дворишту ове школе. Десно од улаза школе налази се плакета краљу Петру I Карађорђевићу, коју је поставило Друштво за неговање традиција ослободилачких ратова Србије до 1918. године.

13. КНЕГИЊИНО КОНАЧИШТЕ
Кнеза Симе Марковића број 8

Конак кнегиње Љубице је зграда у којој се рађала српска историја. У њој је живела кнегиња са четворо деце, овде је умро кнез Милан, а кнез Михаило завршио прву владавину. Кнегињи Љубици, нажалост, није испуњена жеља да живот заврши у кући коју је толико волела, јер је годину дана пре смрти протерана из ње. Данас је то музеј посвећен „великој госпођи", од чијег су дома остале једино оџаклије уз помоћ којих се грејао конак.

Конак је данас сведочанство грађанске архитектуре из прве половине 19. века. Грађен је 1829–1830. године као званична резиденција кнеза Милоша. Међутим, кнез је ретко боравио у њему јер је био преблизу турској посади, па је више времена проводио у Топчидеру. Зато се овде уселила кнегиња Љубица с децом. Од када је породица Обреновић напустила ово здање, зграда је служила разним установама. Прво је у њој био Лицеј, затим једно време Завод за глувонему децу, да би на крају просторије припале Заводу за заштиту споменика културе Србије који је темељно преправио зграду. Данас ово здање припада Музеју града Београда. Садашње унутрашње уређење не одсликава некадашњи кнегињин двор, већ изглед и начин уређења београдских кућа у 19. веку. Један део просторија опремљен је намештајем у турско-балканском стилу, а други у духу стилова који су владали у средњој Европи у 19. веку. Највећи део предмета у кући – делови намештаја, ћилими, источњачки теписи, одећа, порцелан, стакло и уметничке слике – потичу из београдских кућа, а припадали су члановима породице Обреновић или појединим грађанским породицама.

Пре више од век и по у овој згради основано је Прво београдско певачко друштво у коме је радио и Стеван Мокрањац.

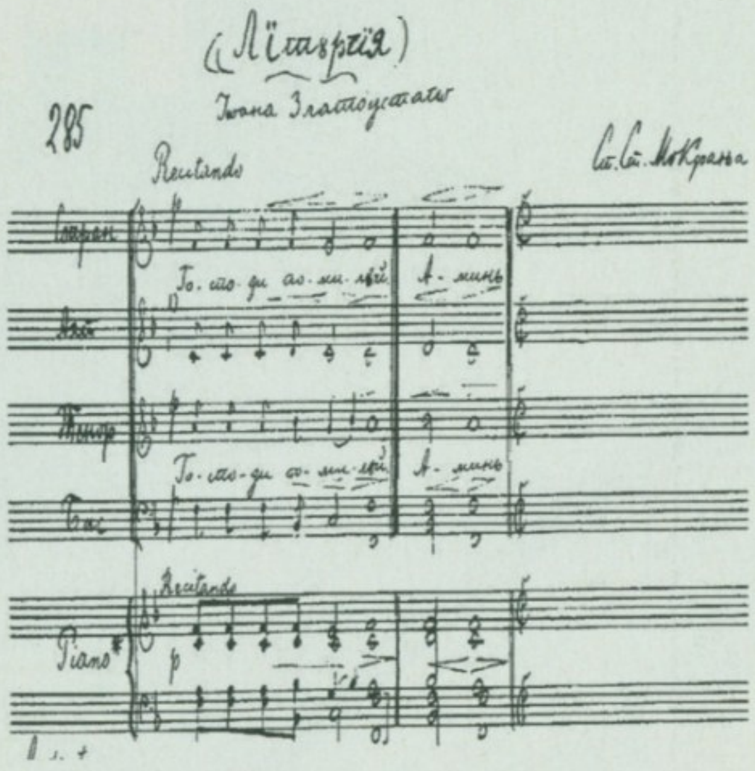

14. ГРУБЕРОВА ПЕКАРА
Поп-Лукина улица

Поп-Лукина улица остаће упамћена по првој пекари која је отворена у овом крају. Била је то радња неког Грубера који је дошао из Земуна, из насеља у коме су живели Немци. Дух овог дела Косанчићевог венца забележен је у књизи „Београд у сећањима 1900–1918": „Груберова радња је била лепа и чиста, с два-три округла мермерна сточића. Ту су нас мајке доводиле на шољу млека с бутер-кифлом. Ту су се могле добити и земичке, пересе посуте сољу и векнице за сендвиче. Грубер је имао и момке који су разносили хлеб. Момци су били опасани кецељама; носили су велике, плитке ручне корпе пуне ситног пецива, прекривене белим чаршавом. Око четири сата по подне, у време ужине, кад деца излазе из школе после двочасовне поподневне наставе, чула би се улицом пиштаљка нарочитог продорног звука. То је за нас децу био омиљени знак – иде „пек".

15. НА ВР' КРОВА – КОВАЧ
Поп-Лукина улица број 14

Кућа у Поп-Лукиној улици број 14 некада је припадала ковачу Штајнлехнеру. На кров је поставио ковача у природној величини, с кожном кецељом око врата, чекићем у руци и наковњем пред њим. Кад је кућа дошла у руке државе, надзидан је кров и, на општу жалост све деце из улице, скинут ковач. У тој кући живео је и Јован Хаџић кад је боравио у Београду ради писања закона, па се ту окупљала београдска интелигенција и тадашња опозиција.

Ђура Милутиновић остао је упамћен као први торбар и продавац књига у Београду.

Од 1847. године зграда у Поп-Лукиној улици служила је државној штампарији. Штампарију је још 1831. године основао кнез Милош, а кроз ову установу прошле су многе угледне личности: Сима Милутиновић Сарајлија, Ђура Јакшић и Анастас Јовановић...

Штампарија је позната по првим српским новинама, „Новинама сербским" које су се првих годину и по дана штампале у Крагујевцу, а онда су пресељене за Београд. Срби су имали прилику да их читају 80 година. Једно време власник „Новина сербских" био је и чувени професор Коста Вујић.

16. ПРВИ ТОРБАР И ПРОДАВАЦ КЊИГА
Поп-Лукина улица број 18

Кућу у броју 18 Поп-Лукине улице сам је саградио Глигорије Возаровић, први „књиговезац и књигопродавац" у Београду. Од милоште зван Глиша, дошао је у Бели град на наговор Вука Караџића и Доситеја Обрадовића који су запазили његову љубав према књигама. Пре него што је дошао у престоницу, Возаровић се бавио књиговезачким занатом, али је ипак почео да набавља књиге и да их продаје у својој радњи. Пошто у Београду није било издавача, књиге је набављао у Пешти и Бечу. Био је то дуг пут за сваку од књига, па је Глигорије 1832. године почео сам да се бави издавањем. Прва књига коју је штампао била је „Песма о случајној буни Срба против дахија". Наредна издања само су се ређала и Возаровићева радња постала је место окупљања образованих људи у вароши. Занимљиво је да је баш у тој књижари донета одлука да се свети Сава прогласи заштитником школске славе.

Још један човек остао је упамћен у старој чаршији по томе што је волео књигу и допринео ширењу писане речи у ондашњој Србији. Био је то Ђура Милутиновић, први торбар и продавац књига. Он се снабдевао књигама у књижари Глигорија Возаровића, где би му „прочитали књигу, а онда би он ишао кроз Београд, од дућана до дућана, излагао садржину и скупљао претплатнике". Како је Ђура био слеп, и „улицама ишао лагано с дугачким штапом у руци", Београђани су га веома поштовали и често га хватали за руку да га преведу куда је хтео.

***

У пределу Варош-капије остаје још много кућа које нису стале у овај (већ дугачак) новински текст, нити су записане у књигама и монографијама о овој улици, али зато су остале у сећању старих становника главног града. Од староседелаца Косанчићевог венца (који су посебна врста Београђана и који чине да дух старог Венца и даље живи) сазнали смо да је у броју 3 Косанчићевог венца живела породица Владислава Рибникара. У броју 6, преко пута дома човека који је основао најстарије новине на Балкану, Жика Савић поткивао је коње. Дакле, на Косанчићевом венцу заиста није било битно ко сте и одакле долазите ■

Милица Петровић
Снимио Никола Јовановић

Рекорди на земљи, води и у ваздуху

БРЗИНЕ НИКАД ДОСТА

„EARTHRACE"

Глисер необичног облика који користи биодизел, има два агрегата од 1000 коњских снага, труп дугачак 24 метра од кевлара и угљених влакана и постиже брзину од 100 километара на сат. Петорица Новозеланђана чине неустрашиву посаду коју ни техничке сметње ни ноћни судар с рибарским бродом на пучини није спречио да наставе трку и покушају да оборе рекорд из 1998. године и преплове 44.448 километара за мање од 75 дана. Следеће године, верује се, „Earthrace" биће рекордер ■

НАЈСКУПЉИ И НАЈБРЖИ АУТОМОБИЛ

„Вејрон" куће „Бугати", у продаји од марта 2005. године, има цену од 1,166 милиона евра, а на отвореном путу може да развије брзину од 400 километара на сат ■

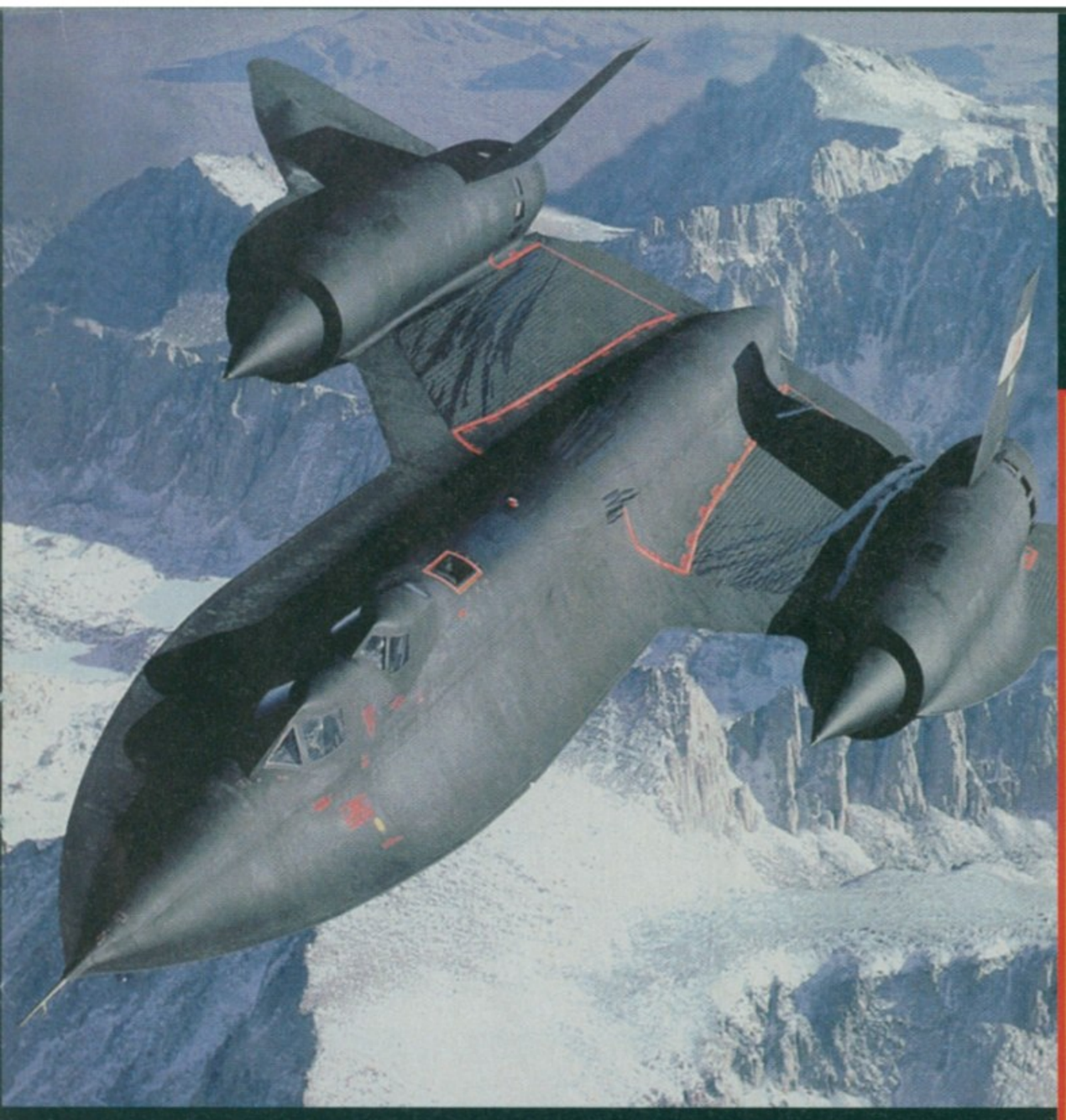

„BLACKBIRD”

Најбржи и најопремљенији војни авион, направљен 1976. године, припада америчкој флоти. Ова изузетно снажна летелица може да развије брзину од невероватних 3521 километар на сат ■

НАЈБРЖЕ САНКЕ ЗА ЛЕД

Ово је изум Енглеза Ричарда Џенкинса. Санке су направљене од угљених влакана, лагане су а постојане тако да на клизавој површини достижу брзину од 225,30 километара на сат ■

205 КИЛОМЕТАРА НА САТ ЗА САМО 3,5 СЕКУНДИ

То је брзина коју постижу вагончићи на табогану „Kingda Ka” у америчком луна-парку „Six Flags Great Adventure”. Треба бити прави пустолов па се препустити успињању на 138 метара висок тобоган и суновраћивању с њега ■

НАЈБРЖИ ЕЛИСНИ АВИОН

„Bearcat” који потиче из Другог светског рата, с мотором од око 4000 коњских снага, освојио је прво место на међународном авио-митингу 2004. године постигавши брзину од 850 километара на сат ■

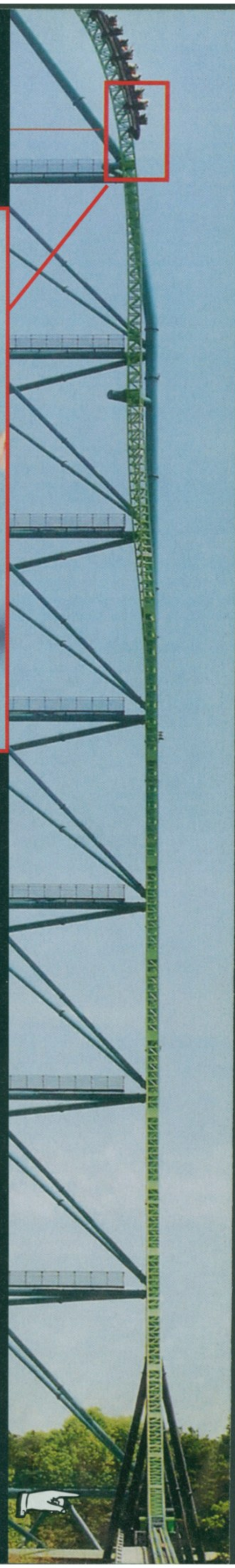

„ФОРМУЛА 1" НА ВОДИ

То је трка у којој се за титулу светског шампиона сваке године надмећу бродови који, захваљујући изузетно снажним моторима, развијају велику брзину тако да напросто лете изнад воде поскакујући по таласима ■

БРЗИНА ОД 252,40 КИЛОМЕТАРА НА САТ

Светски је рекорд који је на снежној стази забележио италијански смучар Симон Оригоне на такмичењу у Француској априла 2006. године ■

С КАНИСТЕРОМ ОД ДВАНАЕСТ ЛИТАРА КЕРОЗИНА НА ЛЕЂИМА

Мотором од 160 коњских снага уграђеним у ролшуе, брзином од 153,53 километра на сат светски рекорд у вожњи на „точкићима" постигао је тридесетједногодишњи Немац Дирк Ауер ■

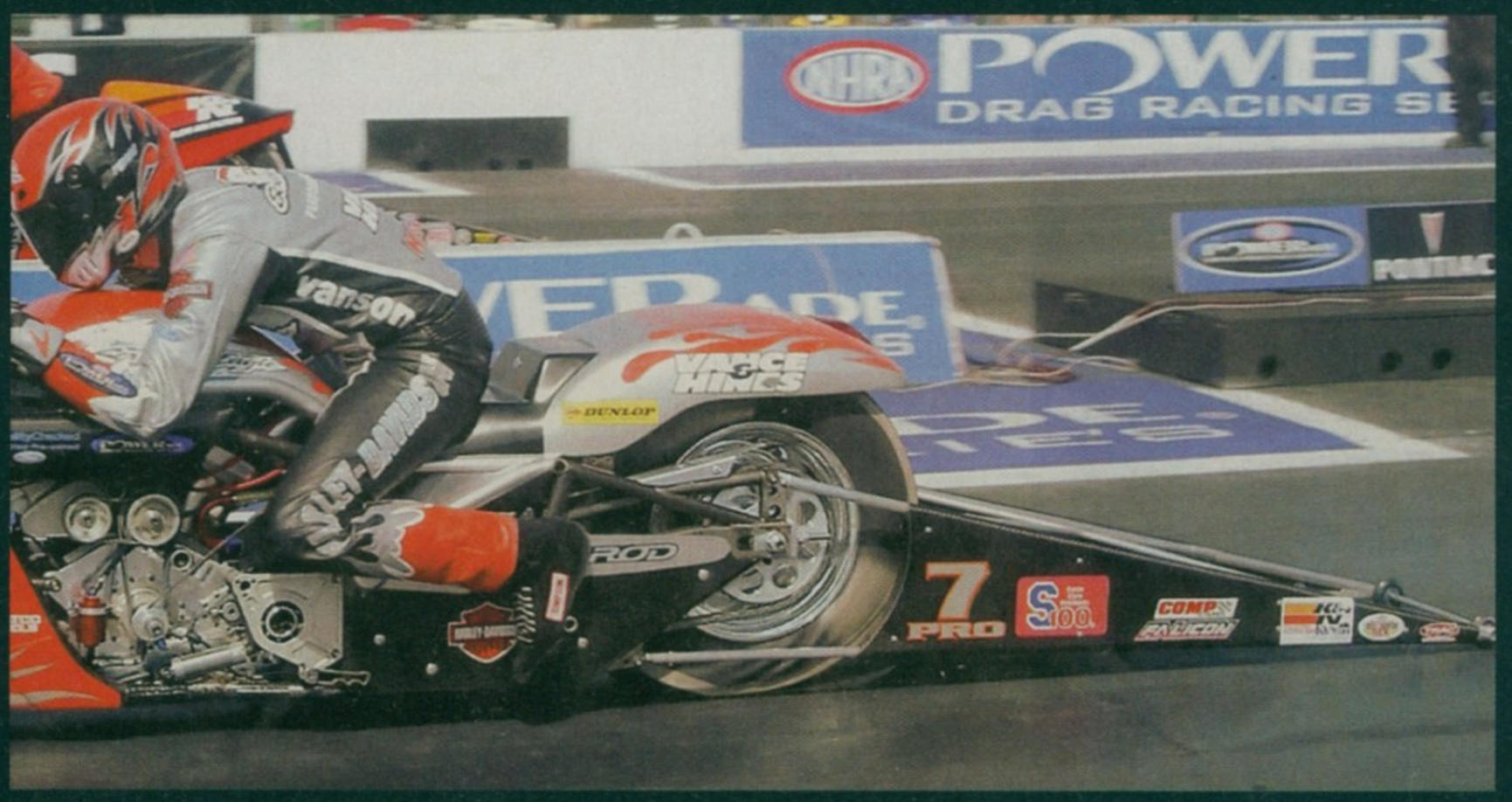

САМО 7 СЕКУНДИ

Толико је било потребно Ендруу Хајнсу, двадесетједногодишњем америчком возачу мотора „харли-дејвидсон", да пређе деоницу пута од 400 метара и постави нови светски рекорд у брзини двоточкаша ■

БРЗИНА ОД 1227,99 КИЛОМЕТАРА НА САТ

Њу је пратило пробијање звучног зида и то је светски рекорд најбржег копненог возила „Thrust SSC" забележен на пробној вожњи 1997. године у пустињи Блек рок у америчкој држави Невада ■

СНАГОМ 48 РАКЕТА УГРАЂЕНИХ У НЕКО ВОЗИЛО

На овај начин, теоретски, на тлу може да се постигне брзина од 366,930 километара на сат, а да се с 15 ракета уграђених у узглавље лежаљке стигне до 157,6 километара на сат, доказао је амерички возач Бил Копленд који се подвргао пробној вожњи у необичном возилу ■

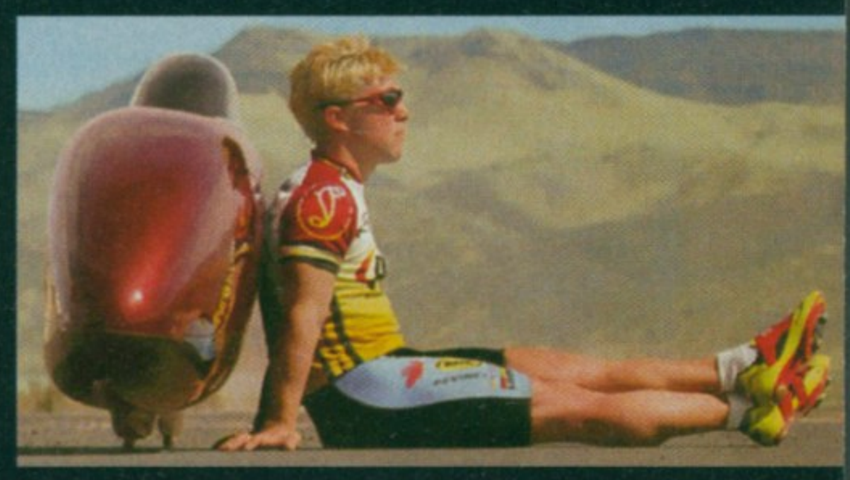

„ШИНКАНСЕН" И TGV

То су два најбржа воза на свету. Први, јапански, јури брзином од 261,8 километара на сат, а француски TGV, који је у саобраћај укључен 3. априла 2007. године, брзином од 574,8 километара на сат ■

5 СВЕТСКИХ РЕКОРДА У БИЦИКЛИЗМУ

Поставио их је Канађанин Сем Витингем возећи и до 130 километара на сат свој покривени бицикл који је сам обликовао и направио ■

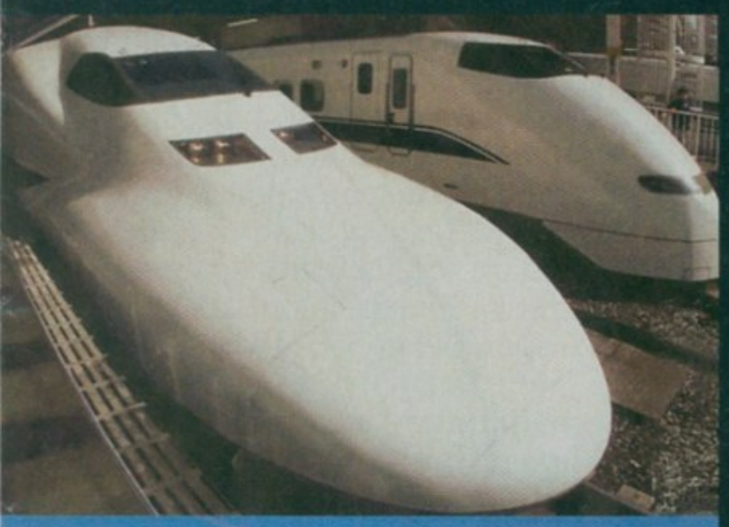

РЕКОРД У БРЗИНИ ОД 91,7 КИЛОМЕТАРА НА САТ У НЕОБИЧНОМ ЈЕДНОТОЧКАШУ

Унутар гуменог прстена постављени су и мотор од 40 коњских снага, и управљач, и папучице и седиште за возача, а рекорд је постигао Кери Меклин 2001. године у Калифорнији ■

С. Делибашић

ЛЕПШЕ ЈЕ БИТИ ПЛАВУША

„Плавуша" Гвен Стефани

Говорило се да је млада и лепа глумица Џин Харлоу умрла док је бојила косу, али то није тачно.

АКО ИМАМ НА РАСПОЛАГАЊУ САМО ЈЕДАН ЖИВОТ, БОЉЕ ДА ГА ПРОЖИВИМ КАО ПЛАВУША - ГЛАСИ НАЧЕЛО КОЈЕ ВЕКОВИМА ПОШТУЈУ МНОГЕ ЖЕНЕ. ИАКО СЕ ПЛАВУШАМА ЧЕСТО ПОДСМЕВАЈУ, ДАМЕ И ДАЉЕ ЧЕЗНУ ЗА ЗЛАТНОМ КОСОМ...

ХИДРОГЕНСКЕ

Мерилин Монро (1926–1962), платинаста плавуша за којом и даље уздишу: рођена је као Норма Џин Мортенсон и у најранијој младости није имала плаву косу.

Који ген преовладава код плавуша?
Хидроген!

***

Овај виц – један из непрегледног океана вицева о плавушама – сликовито говори о томе да се заправо не зна тачно која је жена заиста плавуша. (Да ли је, или није? Само фризер то може знати!) Јер, уз помоћ хидрогена и смеђокосе и црнке лако постају – плавуше. Осим тога, поменути виц говори и о томе шта „остатак света" мисли о плавушама. Другим речима, израз *плавуша* понекад не означава само особу женског пола чија је коса светла (у ствари, жута), већ је то одредница која обухвата интелигенцију плавокосих жена, као и друге њихове особине.

С тим у вези је још један виц о плавушама и коси:

Зашто плавуша излази гола из купатила и креће на улицу?
Зато што је опрала косу шампоном „Wash & Go!" (Опери и иди)

Било како било, многе жене од давних времена сањају о томе да постану плавуше. Древне песме и легенде говоре о девојкама злаћане косе... Плавуше или блондине (од латинске речи blondus, што значи жуто), како неки кажу, биле су необичне. Посебно у средоземним земљама. О арапском свету и Азији да и не говоримо. Тамо су плавуше биле и остале чежња мушкараца. Ако би се плавуша појавила у харему, остале жене су могле да иду на годишњи одмор!

Све за лепоту

Кроз историју жене су покушавале да посветле косу на различите начине. А то није било нимало лако. Једно од средстава за посветљивање власи било је Сунце. Даме су се немилосрдно излагале Сунчевим зрацима, претходно намазавши косу неком врстом сапуна. Нису бринуле хоће ли изгорети, добити сунчаницу или слично: само нека им посветли коса. Сате су проводиле на сунцу. Будући да тај мукотрпни начин није доносио нарочити учинак, посипале су косу поленом или жутим цветним латицама. Онда су у моду ушле перике...

Свако је могао да постане плавуша, односно да има светлу или потпуно белу косу, као што је било у моди у време Луја XV и мадам Помпадур. Тада су се

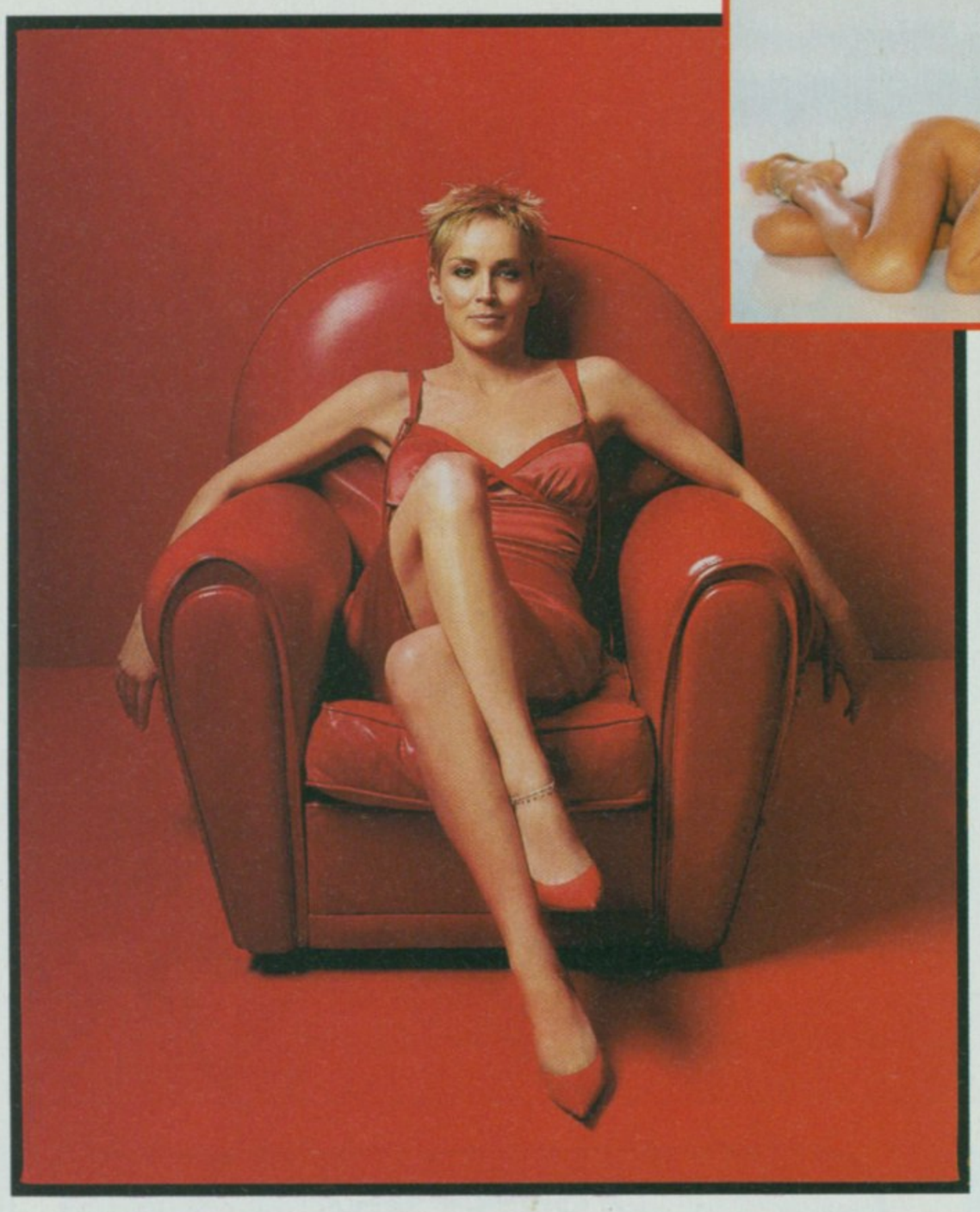

Шерон Стоун, „секс бомба" с кратком плавом косом, и Памела Андерсон с дугом.

„БОМБЕ"

појавиле прве платинасте плавуше. У ствари, у Француској пре тога није било много фризера. Богате и племените даме и господу чешљале су слуге. Али, кад су перике ушле у моду, људи су почели да унајмљују праве правцате мајсторе уметнике који су и од њихове природне косе чинили исто што и власуљар с периком. У пунђе (перике) жене су свашта стављале: кавезе с птичицама, разне фигурице (најчешће су то били купидончићи), лађице и бродове. Остало је забележено да је једна неутешна париска удовица у своју пунђу ставила малу копију надгробног споменика свог мужа. Будући да су богато украшавале косу, мазале уљима, посипале талком, у коси дама из 17. века живеле су вашке, а најчешће и црви. Глава је била претешка. Задатак парфема био је да прекрије смрад који је допирао с главе. Било како било, 1767. године у Паризу је било хиљаду и две стотине мајстора фризера!

И тако све до 1907. године кад је француски хемичар Ежен Шилер почео у свом стану у Паризу да производи боју за косу. Посао је кренуо одлично, много боље него што је хемичар могао да замисли. Јер, жене су без размишљања куповале боје у намери да постану плавуше. Ежен је решио да оснује сопствено предузеће, „L'Oreal", које постоји и данас.

По рецептури Холивуда

Ипак, посветљивање косе било је у почетку опасан задатак. Хемикалије које су фризери употребљавали биле су сувише јаке. Изазивале су главобољу, опекотине. Власи би једноставно изгореле, смежурале се, а кожа главе остајала би сва у ранама. Често се догађало да још током самог бојења косе мушторији почну да опадају читави праменови с главе. Избељивач косе правио се од пероксида и амонијака, уз додатак сапуна у праху како би боја била гушћа. Такве боје биле су у употреби све до краја тридесетих година. Лоша искуства нису утицала на одлуке жена да посветле косу. За лепоту се све трпи, гласи изрека коју припаднице нежнијег пола примењују у тешким приликама. Уосталом, одавно влада уверење да мушкарци више воле плавуше. Сасвим довољан разлог да девојке стоички претрпе муке избељивања косе!

Чини се да је за плавуше ипак највише учинио Холивуд. Девојке златне косе изгледале су неодољиво у црно-белој филмској техници. Смеђокосе су биле мање упечатљиве. Славна Ме Вест одмах је то схватила и обојила косу у плаво. Џин Харлоу (1911–1937) учинила је исто. За њом су уздисали… Будући да је умрла веома рано, у двадесет шестој години, људи су почели да говоре како је несрећна глумица преминула док је бојила косу. То, наравно, није тачно – имала је болесне бубреге. Истини за вољу, прве заводнице на филму биле су девојке плаве косе: називали су их „секс бомбама". Многе глумице су до данашњих дана поштовале начело да је боље бити плавуша будући да имају само један живот на располагању. Веронику Лејк, звезду филма „Ожених се вештицом" Ренеа Клера, и њену дугу плаву косу која је прекривала половину лица подражавале су многе жене. Најславнија плавуша можда је ипак била Мерилин Монро која, попут многих других, није била „права" плавуша, већ обојена. Уосталом, као и Шерон Стоун, Гвен Стефани, Шакира...

Амерички хемичар Лоренс Гелб 1931. године изумео је боју за косу познату под називом „колор шампон". Следећих осам година посветио је проучавању боја за косу додајући нове нијансе својим производима. Основао је фабрику и назвао је „Clairol". Иначе, реч шампон потиче од хинду израза чампо, што значи масирати или гњечити. Прве шампоне намењене особама масне, односно суве косе, и плавушама, односно црнкама произвео је 1930. године Американац Џон Брек.

Истовремено с популарношћу плавуше су, нажалост, стицале лош глас. Људи су причали како су глупе, затим да су „лаке" жене. Упркос томе, омиљеност светле косе није јењавала. Иако свесне да ће тако покварити косу, и сасвим младе девојке упорно избељују косу намерне да постану плавуше. Уверене су да им светла коса боље стоји, без обзира на то што су им очи и обрве црне.

Данашње боје за косу свакако мање оштећују власи и теме од оних старих боја. Али, чињеница је да и девојке чешће мењају нијансу косе него што је то некада био случај. Занимљиво је да се у свакој реклами за боју за косу истиче како је нешкодљива. Наводно, после бојења коса постаје још лепша, мекша, гушћа! Онај ко је бојио косу, свакако зна да то није тачно. Уосталом, упорност сличних рекламних тврдњи наводи на помисао да о благотворном деловању боје за косу не може бити ни говора. Боје оштећују косу без обзира на то да ли потичу од каквих природних састојака биљног порекла или – из лабораторије.

Занимљив је податак да су у новије време и мушкарци почели да боје косу у плаво. Иако је бојење косе посебно омиљено међу политичарима (и овдашњим, такође) ретко који се усуђује да посветли косу. Покушавају да се приближе својој природној боји и увере гласаче да су још млади ■

Мирјана Оњановић

Послови у циркусу

КАКО ХОДАТИ ПО РАЗАПЕТОМ УЖЕТУ?

Две кључне ствари за успешно бављење послом акробате који хода по разапетом ужету, јесу налажење тежишта и навикавање на велике висине. Под уобичајеним околностима, усвајање ових вештина захтева године вежбања, али Жан Франсоа Гравел, познатији као Шарл Блондин – најчувенији ходач по ужету у историји – научио је све то за свега шест месеци. У чему је тајна његовог успеха? Петогодишњи Гравел обрео се 1829. године у школи за акробате која је шегрте бирала из француских сиротишта и приморавала их да изводе опасне акробације на вашарима и другим окупљањима. Премда му је детињство било као у Дикенсовим романима, Блондин је временом постао најчувенији и највештији ходач по ужету. Био је посебно познат по томе што је смртоносне акробације изводио без заштитне мреже. Тако је 1859. године први пут по разапетом ужету прешао преко Нијагариних водопада. Наредних година понављао је овај подвиг уносећи увек нешто ново – везивао је очи, држао врећу на глави, а једном је чак на пола пута застао и спремио себи омлет ■

КАКО ГУТАТИ МАЧЕВЕ?

Савет број 1:
Нађи стрпљивог учитеља
Премда већина људи гутање мачева повезује с циркузантима, ова вештина стара је више од 4000 година, а потиче из Индије где су дубоко религиозни људи на тај начин исказивали јачину сопствене вере. Тек касније су Римљани, Кинези и Јапанци усвојили вештину и од ње правили представу. Верски аспект овог обичаја и данас постоји у индијској држави Андра Прадеш, где се гутање мачева преноси с оца на сина ■

Савет број 2:
Тежити савршенству (или смрти)
Не постоји осредњи гутач мачева. С обзиром на то да чак осам унутрашњих органа може да се повреди током гутања мача, смртоносна је и најмања грешка ■

Савет број 3:
Држати правац
Колико год опасно било, гутање мача лакше је и безбедније кад је сечиво потпуно право. На прсте једне руке могу да се наброје акробате у целом свету које су у стању да гутају закривљена сечива. Најбољи су Американци Деј Ендрус и Бред Бајерс који су у стању да прогутају сечива закривљена под углом од 90 степени ■

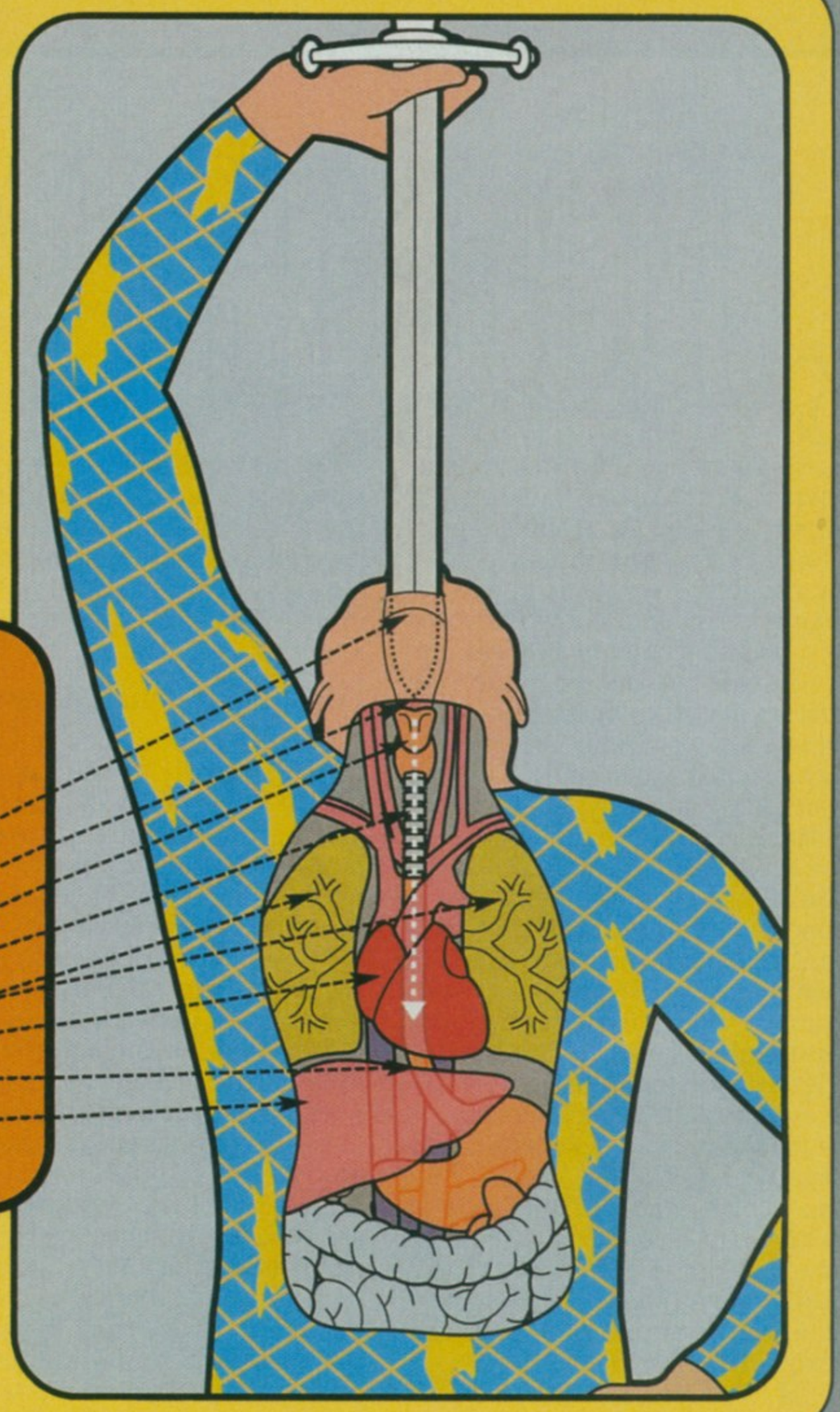

КАКО ХОДАТИ ПО ВАТРИ?

Шта треба радити за успешан ход по ватри? Па, као прво, не треба ходати по ватри. Ово није мудровање, већ техничко објашњење. Упркос називу вештине, ходачи по ватри заправо корачају по ужареном угљевљу прекривеном пепелом. Свако ко би заиста ходао по ватри, завршио би с тешким опекотинама. Угаљ је добар проводник топлоте, а пепео добар изолатор, па успорава пренос топлоте. Ако се хитро корача по угљу прекривеном пепелом, стопала не би требало да буду опечена. Да би боље дочарали утисак опасности, ходачи по ватри изводе своју тачку у вечерњим часовима кад сјај ужареног угља у тами све чини опаснијим него што јесте ■

КАКО УКРОТИТИ ТИГРА?

Поступак А: Грубо, као Исак ван Амбург

Човек који је крочење дивљих звери учинио омиљеним у Америци тим необичним послом почео је да се бави 1833. године кад је његовог дотадашњег газду, чувара тигрова, појео управо тигар. Зато је кротитељска техника Исака ван Амбурга почивала на грубостима. Обучен као древни гладијатор, цитирајући делове Библије о надмоћи човека над зверима, Ван Амбург је улазио у арену наоружан ћускијом и бичем и немилосрдно тукао лавове, тигрове, леопарде и пантере с којима је радио ■

Поступак Б: Нежно, као Гинтер Гебел-Вилијамс

Ма колико свирепа била, Ван Амбургову кротитељску технику користили су сви остали дресери читав један век, све док у арену четрдесетих година прошлог столећа није ступио Гинтер Гебел-Вилијамс. Кад му је било 13 година, мајка га је оставила међу циркузантима и напустила. Разумљиво неповерљив према људима, Гинтер је развио нарочиту везу са животињама, посебно с великим мачкама. Користећи знатно нежнији приступ, хранио је звери комадима меса уместо да им прети и туче их. Његова техника ипак није била безопасна. Током каријере, Гинтер је зарадио ожиљке од зуба и канџи по целом телу. Сем тога, његови мачкасти другови избили су му све зубе (и две протезе после тога) ■

КАКО ЖИВЕТИ ПОД ВОДОМ?

Ако и послушамо рака Себастијана из „Мале сирене” и његову песму о животу под морем, не треба изгубити из вида неколико ствари:

1) Чврсти зидови

Подводно станиште мора бити херметички затворено да вода не би продрла у њега. Међутим, ваздух у херметички затвореним објект има тежи да избије на површину воде. Да водени дом не би био изнад површине мора, него испод, његова тежина мора надјачати потисне силе које га гурају ка површини. Ваздух под притиском у унутрашњости дома покушаваће и даље да се пробије горе, сада по могућству кроз таваницу. Зато подводни дом мора да буде истовремено и тежак и чврст да би опстао у морској дубини ■

2) Ваздух

Више од пет минута без кисеоника може човеку да оштети мозак. Подводна станишта која су до сада грађена углавном су упумпавала ваздух с површине или користила филтере с хемикалијама за пречишћавање ваздуха који је већ унутра. Аустралијски истраживачи раде на изградњи подводног станишта названог „BioSUB” које ће користити алге за прераду кисеоника и биће прво самостално подводно станиште коме неће бити потребна никаква помоћ са стране, односно површине ■

3) Средства

Пара покреће свет и изнад и испод морске површине. Кад је Жак Кусто градио своје прво подводно станиште „Коншелф” 1962. године, добио је новац и од француске владе и од француских нафтних предузећа. И једни и други били су заинтересовани за начине искоришћавања природних извора у великим морским дубинама.

За подводно станиште „Тектит” које је грађено после тога, новац је давала Наса јер је потребно наћи исте начине за одржавање живота на великој морској дубини као и за свемирска пространства. Поступци пречишћавања ваздуха, производње хране и одвода отпада могу се испробати и побољшати под водом за мање новца него што би коштали огледи у свемиру.

Они који нису могли да нађу тако велике платише, морали су да се окрену самим становницима, односно гостима. Први подводни хотел на свету, „Жилов подводни кућерак”, отворен је 1986. године надомак Ки Ларга на Флориди. Једно ноћење у овом хотелу кошта чак 250 долара ■

107547

ТА ДИВНА СТВОРЕЊА

НАОШТРЕН ЗА БОРБУ

Крила су сигуран показатељ одрастања ових инсеката. Премда се крећу претежно скоковима захваљујући снажном одразу задњих ногу, крила им добро дођу у случају напада паука, птице или неке друге грабљивице. Ова врста, Heteronotus maculatus, има још једно корисно оружје у виду неколико оштрих шиљака који му избијају из тела. Ако одрасла јединка уме да се одбрани, може да живи неколико месеци ■

Инсекти из реда Membracidae одавно привлаче пажњу својим необичним и задивљујућим облицима тела. На свету има око 3200 различитих врста ових биљоједа. Најчешће се срећу у тропским и областима умерене климе Северне и Јужне Америке, Аустралије, Азије и Африке. У Европи су откривене само три врсте

САМОХРАНЕ МАЈКЕ

Мужјак неповратно напушта женку после парења. Кад она положи јајашца, остаје да брине о њима док се не излегу. Неке врсте полажу једну масу у којој је неколико туцета јајашаца, а друге полажу више гроздова. Јајашца су прекривена пенастом белом материјом која се стврдне око њих и образује заштитну „школьку" у којој се јајашца развијају. После неколико недеља из њих се излежу нимфе које се хране биљним соком. Мајка ће остати да брине о њима још неко време док не одрасту ■

ЗАЈЕДНИЦА

Већина ових инсеката живи усамљеничким животом. Изузетак је Lophyraspis muscaria, на овој слици окружен мравима. Припаднике ове врсте редовно тетошу пчеле, осе и мрави и штите их од грабљивица. Заузврат, они их снабдевају слатком материјом, такозваним медним капима. Инсекти их боцкају својим антеницама подстичући их да луче медне капи ■

МАСКИРАНИ

Често инсекти необичног изгледа, као ови припадници подврсте Cladonata, имају најбоље могућности за опстанак. Успевају да се преруше у парчиће коре, гранчице и друге делове дрвета и тако се сакрију од грабљивица. Докле год су непомични, подједнако су неприметни. Неки инсекти, као жуто-црни Anchistrotus maculatus, превише су живописних боја да би били неприметни. У случају напада задњи део тела инсекта отпадне пружајући му прилику за бекство ■

ВРЕМЕ ЈЕ ЗА РУЧАК

За разлику од многих инсеката који се хране једни другима, не презајући чак ни од припадника сопствене врсте, Membracidae су искључиво биљоједи. Биљни сок пружа довољно хранљивих састојака и има га у непресушним залихама. На овој слици Membracis flaveola користи своју цевасту вилицу да пробуши лист и посрче сок крећући се од дрвета до дрвета. Нажалост, тим путем може да пренесе и заразу међу дрвећем ■

Снимио Патрик Ландман

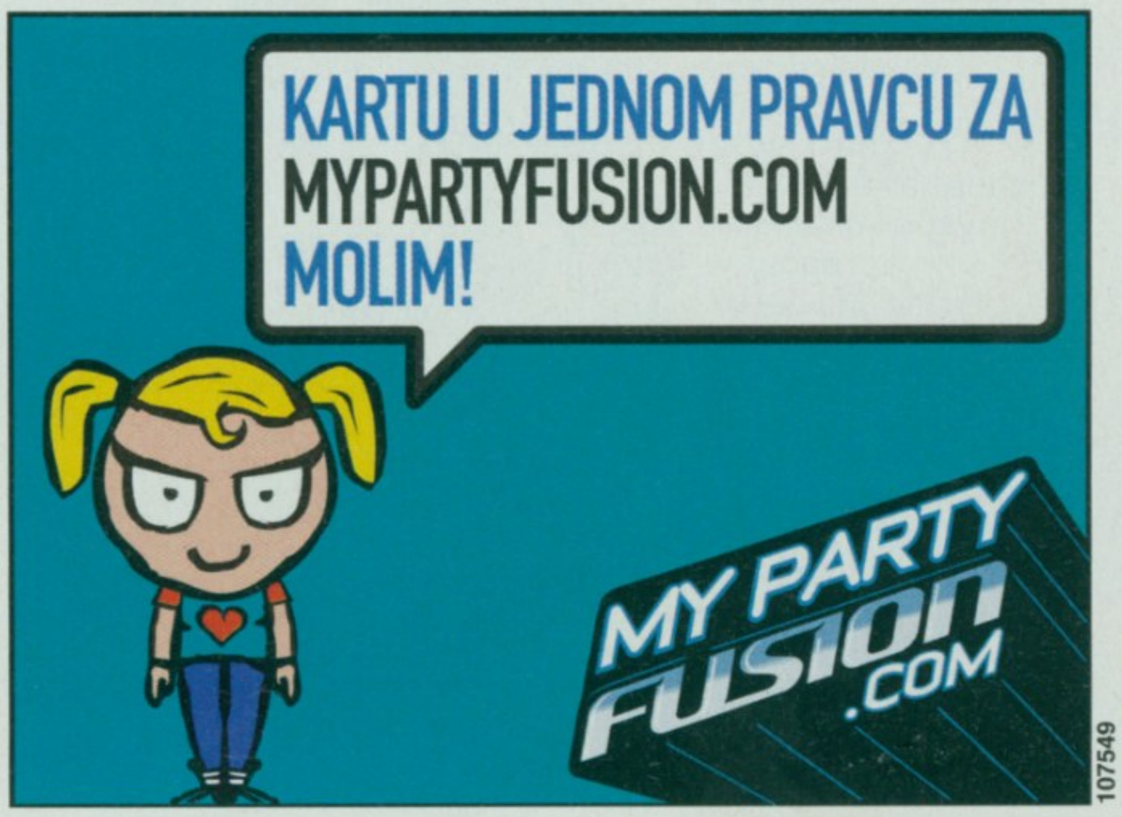

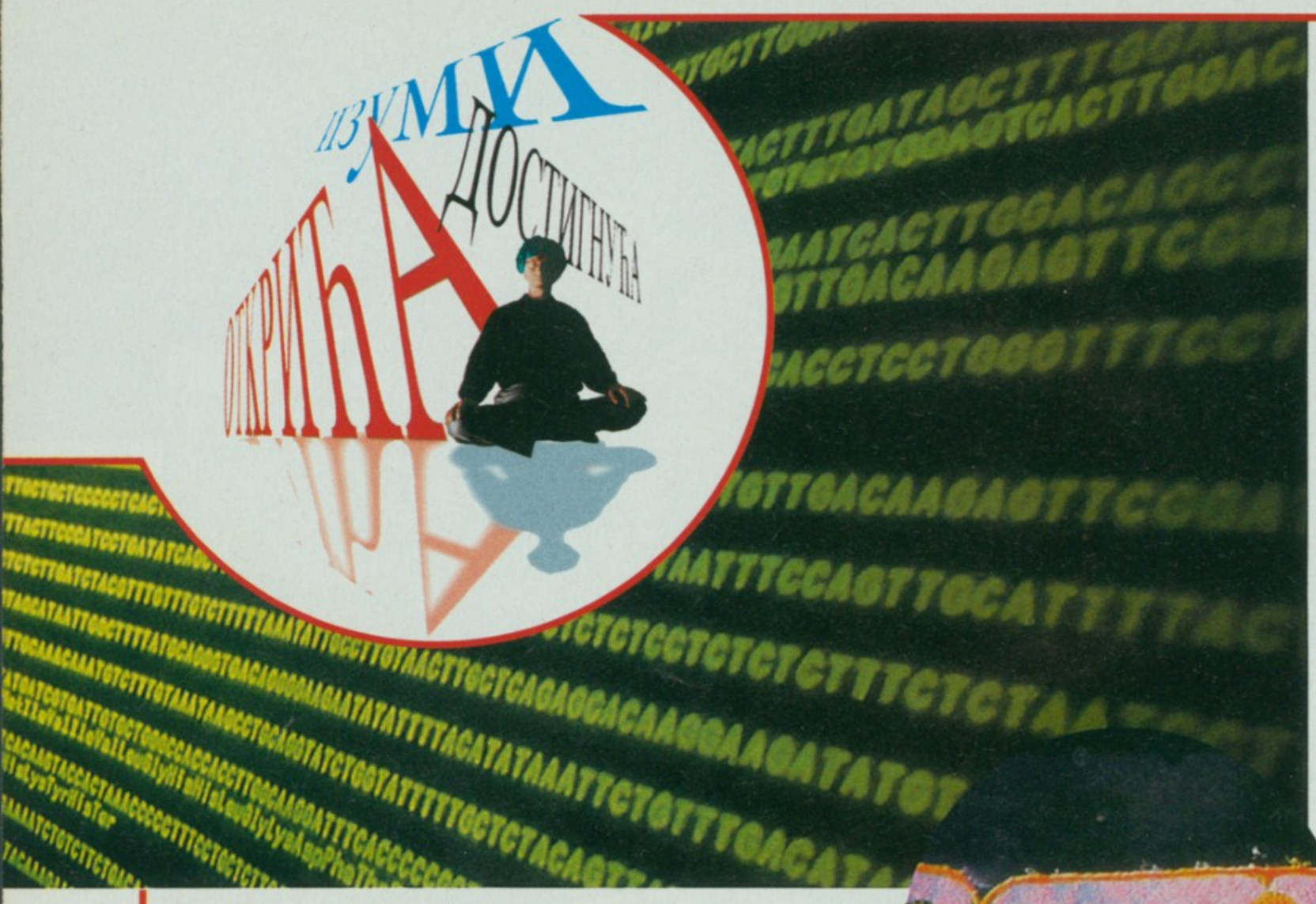

МАШИ РУЧИЦАМА!

Истраживачи немачког Института за телекомуникације Фраунхофер направили су рачунарско огледало које купцима спортске опреме показује како им стоји одећа и обућа, без пресвлачења. Уместо да стане пред право огледало, особа стаје испред видео-екрана, а камера га снима. У тај снимак умећу се тродимензионални прикази производа на одговарајућа места у слици. „Адидасова" продавница у Паризу прво је место где је овај нови систем примењен. То је технолошки најбоље опремљена радња на свету, а у њој се користи још једна новост с Фраунхофер института, названа инфопростор. У питању је рачунарски мени који се појављује на екрану, али корисник не мора да додирује екран или користи миша да би се кретао кроз понуђено. Треба само да покаже прстом. Нарочита камера на таваници прати корисников прст и у истом тренутку израчунава његов положај и усмереност. Податак се прослеђује менију на екрану. Немачки истраживачи сматрају да су ова два производа показала да нам убудуће за руковање рачунаром неће бити потребан миш нити додаци као што је нарочита рукавица повезана с рачунаром ■

БАКТЕРИЈА КАО МЕДИЈУМ

Јапански научници успели су да уметну поруку у бактеријску ДНК и касније је прочитају. Ово истраживање води према новој генерацији органских рачунара, верује Јошијаки Охаши с токијског Кејо универзитета. Он и његове колеге уметнули су најпознатију Ајнштајнову једначину, $E = mc^2$ и годину кад је објављена (1905) у геном бактерије Bacillus subtilis. Податак је прво бинарно кодиран, а потом уграђен у вештачке низове ДНК и убризган у бактерију. Неколико дана касније научници су, испитивањем генетске секвенце организма, поново могли да прочитају податак.

Засад поступак ишчитавања податка траје данима. Међутим, у приликама

кад брзина није толико важна, или је битнија трајност података, овај поступак може да буде од користи. „Подаци смештени на ДНК могу да опстану више од сто милиона година", тврди Охаши.

На сваку бактерију могуће је сместити два мегабита података (или 1,6 милиона слова) и пренети их будућим генерацијама. Верује се да подаци могу да се сместе и у ДНК биљака, воћа и инсеката, а нарочито бубашваба које могу да опстану и у најгорим условима живота ■

ЛАСЕРОМ ПРОТИВ АСТЕРОИДА

Недавно је приказан још један начин за супротстављање астероидима чија би путања могла да се укрсти са Земљином. Доктор Ричард Форк и његов тим с Универзитета Алабама у Хантсвилу предлаже да се у сусрет опасном астероиду пошаље роботизована летелица из које би ласерски уређај напајан Сунчевом енергијом усмерио импулсе ка стени и постепено јој променио путању. „Ово је најјевтинији начин да

се 'свемирским реморкером' опасни астероид одвуче на другу страну", каже доктор Форк. Кад се нађе на неколико километара од астероида, летелицу би у орбити око њега задржала гравитациона сила стене. У наредних неколико месеци, ласер би слао мање импулсе који би у збиру утицали на астероид и променили му путању ■

ЗВЕЗДА ВЕЧЕРИ

Ова морска звезда је међу новооткривеним врстама.

НОВИ ЖИВОТ НА АНТАРКТИКУ

Најмање 30 нових врста морског живота откривено је током недавне експедиције на Антарктик. Спроведено као део Међународне поларне године, истраживање се одвијало у леденим водама које су постале доступне након што су се одломили огромни делови ледника и пали у Веделово море. Током десет недеља, међународни научни тим могао је да попише 1000 врста морских животиња. Распарчавање ледника Ларсен А и Б дебелих 100 метара, које се збило 2002. године, омогућило је новим животињским врстама да се ту населе ■

ЏИНОВСКИ ШКАМПИ

Дужине више од 10 центиметара, овај антарктички љускар један је од највећих амфипода у области.

СТАРИ ЗНАНАЦ

Кад је подморница на даљинско управљање вршила попис морског живља, наишла је и на антарктичког октопода за кога се зна одраније.

МАЈМУНСКА ПОСЛА

Научници су открили да загрљаји умањују напетост код мајмуна. Проучавали су такозване паучасте мајмуне (Ateles geoffroyi) и установили да је загрљај који траје свега неколико тренутака од кључне важности за примиривање припадника различитих чопора кад се сретну.

Истраживање је спроведено у шумама мексичког полуострва Јукатан. „Закључили смо да је грљење обред којим мајмуни спречавају сукобе, јер након измене загрљаја нема ни трунке насртљивости међу њима", каже вођа подухвата, приматолог Филипо Аурели с ливерпулског Универзитета Џон Мурс.

Мајмуни се деле у одвојене чопоре да би лакше долазили до хране. Окупљају се кад треба да се одбране од нападача, да поделе неки неочекивано обилан извор хране или, једноставно, да се друже и играју.

Примећено је да мајмуни често прислоне образе, „љубећи се у празно", или њушкају пазухе једни другима. Понекад се дешавало да се само један пар мајмуна загрли при сусретима, као да су у питању представници оба чопора. Међутим, научници немају довољно података да би из овога извукли неки одређен закључак.

И други примати често долазе у физички додир да би се поново упознали. Тако се врста бонобо мајмуна упушта у тренутно парење приликом сусрета, у циљу смањивања напетости ■

ТАЊЕ ОД НАЈТАЊЕГ

Најтањи материјал на свету – слој угљеника дебљине свега један атом – настао је као последица истраживања научника на Универзитету у Манчестеру. Материјал се зове графин. За дебљину власи људске косе било би потребно 200.000 слојева графина. Можда ће се нови материјал користити уместо силицијума у рачунарској технологији ■

(НЕ)ЗГОДНО ПИТАЊЕ, ЗГОДАН ОДГОВОР

Редовно купујем ваш часопис и заиста сам презадовољан садржајем. Међутим, имам једно незгодно питање. Наиме, постоји ли нешто против нежељене ерекције? Заиста ми ово незгодно физиолошко стање ствара неприлике.
С поштовањем,
НЕНАД

Кад је неко дечак и то у годинама кад се развија, онда постоји мноштво „незгодних" питања на која би можда могли да одговоре родитељи или школски лекар. Али, будући да нису „згодна", онда је „Забавник" можда и најбоље решење! Истина је, у пубертету се ерекције догађају често, на погрешном месту и у погрешно време, али – имај то у виду – не само теби, већ и осталим дечацима. Због тога нема разлога да се стидиш јер си различит од других. Буди уверен да се то дешава безмало свим твојим вршњацима, само је питање да ли је то тема за разговор с друговима или није. Реч је, наиме, о хормонским променама које су у току, а хормони, иначе, што је добро знано, изазивају и сексуалне жеље. А у младости, размишљања о сексу не остављају наше мисли на миру... Најважније од свега јесте то да су све те промене потпуно природне.

Али, хајде најпре да видимо шта значи ова физиолошка промена. Израз ерекција потиче од латинске речи erectio, што значи уздизање, подизање. Као физиолошки појам, ерекција подразумева набрекнуће, односно кружење мушког полног органа. То је биолошка појава одговорна за опстанак сисара, па и човека. Без ерекције не би било избацивања семене течности, дакле ни трудноће, па сходно томе ни рађања новог живота. Ради лакшег разумевања, ерекција изазива један рефлексни лук са средиштем у крсном делу кичмене мождине, а укључује и вид, чуло мириса, осећања, сећање... што значи да у том „послу" учествује велики део мозга. „Сигналима" који стижу путем нервног система, део мушког полног органа – corpora cavernosa – испуњава се крвљу. У самом пенису нерви тада производе азотни оксид, што је заправо хемијски одговор који уједно одржава ерекцију. Тешко је раздвојити све

РАУЛ ИЗ „ФРУВИТЕ"

Обожавам музику и плес, а посебно уживам слушајући „Со Саби бенд". Волела бих да сазнам нешто више о фронтмену бенда Раулу Алберту Дијасу.
МИЛА
Београд

Раул Алберто Дијас рођен је у Бисау, главном граду мале западноафричке државе Гвинеје Бисао. У Србију је дошао давне 1982. године као стипендиста хемије на Природно-математичком факултету и одмах је заволео Београд који је постао његов други дом.

Од тада, пуне двадесет четири године, Раул није био у свом завичају и, како каже, све ове године осећа носталгију за својим најмилијима и пријатељима. Ипак, Раул не заборавља матерњи, креолски језик – мешавину шпанског, португалског и афричких – па је већина песама „Со Сабија" баш на креолском језику.

С обзиром на то да је одувек био наклоњен музици, Раул је још као тинејџер у Гвинеји био оснивач два бенда – „Јовенс де Белем" (у преводу с креолског „Млади из Белема") и „Туада ди пубис" (у преводу с креолског „Глас народа").

Наклоност и љубав према музици сачувао је и у Београду. Као студент хемије, у жељи да споји два народа, основао је бенд „Југословенско – афричко пријатељство". Године 1995. окупио је „Бага Бага бенд" (у преводу с креолског „Термити"), по ком је постао познат публици.

Ипак, потпуно остварење својих музичких жеља Раул је нашао у бенду „Со Саби" који успешно предводи већ осам година.

„Со Саби" на креолском језику значи „Лепо вама, лепо нама", а музика овог бенда је несвакидашња мешавина афро, латино, реге звука, која мами на веселу игру и уживање. До сада су издали три албума, а с последњег албума, „Сабура", што у преводу с креолског значи „Ух, то је тако добро", посебно су се издвојиле веселе песме „Бадјуда" (у преводу „Девојка") и „Мешај, мешај".

Недавно, Раул се нашао и у споту „Фрувите" за егзотични напитак „Hello! Tropicano". Уз веселу песму „Мешај, мешај", позива на добру забаву и егзотичну игру уз освежавајући коктел ■

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК
13. 7. 2007.

надражаје и рефлексе, али чињеница да се ерекција дешава најчешће ноћу, или пред јутро, говори да надражаји тада долазе и од пуне мокраћне бешике! Јер, понекад се ерекција јавља и без јасног „узрока", односно, због нечега што надражује сам поменути „центар" у крсном делу кичмене мождине.

Такозвана нежељена ерекција честа је у годинама одрастања: ова појава има везе с хормонским развојем, размишљањима, занимањем за супротни пол, а делом и за сопствено тело. Временом, број дневних ерекција полако ће се смањивати. Јављаће се само у сну, или у раним јутарњим часовима. Било како било, можеш да сачекаш са доручком док ерекција не прође, а знај да ће проћи. Као „лек" против ерекције која може да се догоди на нежељеном месту и у нежељено време, јесте размишљање о стварима које нису сексуалне природе. О оценама, на пример. Ако ни то не помаже, покушај да покријеш доњи део стомака: стави ранац у крило или новине да би прикрио „догађања". И „Забавник" може бити од користи ■

ДОПИСУЈТЕ СЕ, ЉУДИ!

Имам једанаест година, одличан сам ученик, тренирам карате и имам бели појас са две црте. Желим да се дописујем са свим читаоцима „Политикиног Забавника" који га читају као и ја од малих ногу.
Дамир Ивковић, Улица Пенезићева бб, 35237 Ресавица

Илустровао Добросав Боб Живковић

ЧИЈИ САМ ЈА?

Не сумњам да сте некад о својој личности помислили – на кога сам ја то, на кога личим? Присетих се поређења из дечаштва: глава посве дедина, има очи мамине, ма исти ујак, опет ће неки. Они школованији поменуше генетику, те претке из мрака прошлости ка којима и моја пажња одлута, те покушах да прорачунам колико укупно њих директно утиче на моју ДНК спиралу, то јест на мене. Претпоставих 25 година живота јединке као време кад се продужавала врста приновом у породици те, склон рачунским радњама, позвах у помоћ геометријску прогресију (2 на N-ти минус 1, где је N број генерација до посматране године) и блага ме језа обузе. Ма, невероватно, у чуду се питах, је л` могуће да је од Косовског боја (1389) наовамо било укупно 33.554.431 мојих директних предака размештених у 25 генерација (знате оно мама ми и тата ми плус њихове тате и маме, плус дедови и бабе, плус њихови чукундеде и чукунбабе, те до на унапред одређеној години за прорачун сви они заједно). Рачунато до смене првог у други миленијум, имао сам укупно 1.099.511.627.775 предака. А још даље у мрак прошлости, базајући до времена кад је Исус из Назарета започињао мукотрпни ход хришћанству, више ни цифру нисам умео да изговорим јер чак укупно 1.208.925.819.614.630.000.000.000 мојих директних предака кроз 80 генерација беше. О онима пре наше ере нисам смео ни да помислим и СВИ ОНИ одреда неког трага у мени оставише да будем какав јесам.

А углавном се трудимо да на „себе саме личимо". Колико ли успемо у томе? Упознах с рачуницом комшију, шали склоног занесењака као и ја што сам. Разрогачено ме погледа иза својих пепељарастих диоптрија, те луцидно упита:
– А шта ако је неко од набројаних био, којим случајем, стерилан, то јест јалов?
Стварно, шта онда, затекох се у чуду ■

Светислав Стојановић

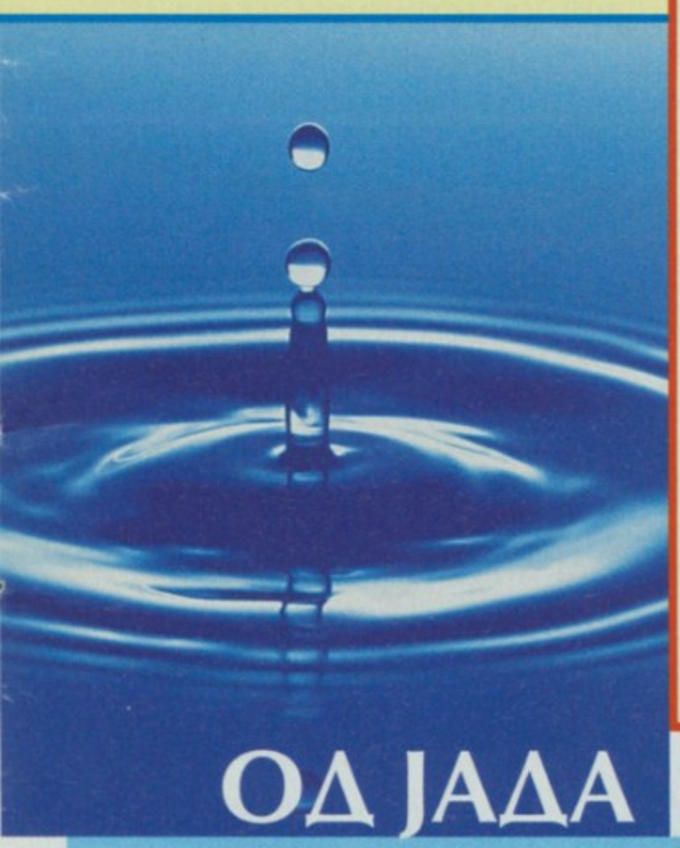

ОД ЈАДА ДО ЈОДА!

Сви желимо да будемо лепи, паметни и успешни, а лекари тврде да смо на добром путу да то и остваримо уколико поред амбициозности, добре воље и труда свакодневно уносимо довољне количина јода.

Научно је доказано да недовољним уносом јода ризикујемо да нам се „бистрина", односно коефицијент интелигенције смањи и до 15 поена! То значи слабо школско постигнуће и оштећење радне способности. Деца добијају слабије оцене у школи и не постижу успех и њихов општи друштвени и материјални положај је лошији. Одраслима недостатак јода омета радне способности и вештине, често су превремено пензионисани, отпуштени или не налазе запослење, а као најтежа последица недостатка јода јавља се кретенизам – ментална заосталост. Такође је примећено да су нације с великим бројем становника код којих је примећен недостатак јода и економски и војно слабије.

Дневне потребне количине су око 150 микрограма што одговара двема кашичицама соли. Уколико из здравствених разлога не смете да користите со и уколико, с друге стране, нисте превелики љубитељ рибе и морских плодова који су богати јодом, ваш чудотворни напитак за успех може бити и минерална вода која садржи природно растворен јод ■

107551

ЦРНО-БЕЛА АФРИКА

У неком друштву сам чуо да у Африци не живе само црнци и Арапи, да има и белаца, па бих хтео да ми то потврдиш.

МИЛОШ МИШИЋ
Сврљиг

У Африци живе припадници великог броја народа и племена. Јужни обод Сахаре приближна је граница између такозване црне и беле Африке. У црној Африци већину становништва чине негроиди, од којих су најбројнији Банту и суданski црнци. Посебне и малобројне скупине чине патуљасти и примитивни Пигмеји, Бушмани и њима сродни Хотентоти који живе у прашумама, пустињама и сушним степским крајевима јужне половине континента.

У северним деловима Африке живе припадници хамитских и семитских народа који припадају белој раси нешто тамније пути. Хамити су се ширили из подручја између Нила и Црвеног мора, а семитски Арапи су од 7. века почели да продиру у северну Африку из југозападне Азије. Проширили су ислам и арапски језик и асимиловали староседеоце Бербере и делимично црнце источног Судана.

У појединим деловима Африке живи и много странаца. Највише је досељеника или њихових потомака из некадашњих европских колонијалних сила и радника и трговаца из јужне Азије. Белци Јужноафричке Републике потомци су холандских и британских колониста и одбеглих хугенота (протестаната) из Француске и Немачке крајем 17. и почетком 18. века ■

КОСТИМИ, КОСТИМОГРАФИ И КОСТИМЕРИ

Пишем ти по други пут с надом да ћеш сада да објавиш моје питање и да ћеш, наравно, да ми одговориш. Дакле, занима ме која је разлика између костимографа и костимера. Да ли, на пример, костимограф може да ради посао костимера или тај посао мора да буде одвојен? И још једно кратко питање: где се учи за костимографа и костимера?

МАРИЈА МАРКОВИЋ
Београд

Костимограф (фр. costume, грч. grapho) припада оној врсти уметника који цртају костиме за позоришне представе, али и за оперу, балет, филм и телевизијске емисије. Костимер (од француске речи costumier) брине да, кад изађу из кројачке радионице, костими буду спремни за представу или снимање филма, али и о чувању истих који су, по правилу, смештени у фундусу – гардероби одређене позоришне, филмске или телевизијске куће. Код нас се уобичајено зову гардероберi.

Уобичајено је да костимограф заврши факултет примењених уметности, одсек костимографија, мада увек има изузетака. Костимеру, односно гардероберу није неопходно високо образовање, мада ни ту нема правила ■

Забавникове логичке загонетке

РЕШЕЊА

1. ТРИ ПРИЈАТЕЉА
Ако је Миле учитељ, Жиле је професор, а ако је Жиле професор онда је Гиле учитељ. Добијамо, дакле, очигледну контрадикцију. Зато закључујемо да ни Миле ни Гиле нису учитељи. Значи, учитељ је Жиле. Даље није тешко закључити да је Гиле наставник, а Миле професор ■

2. ОДНОС ПОВРШИНА
Тражени однос је 1 : 4 ■

3. ИГРАЛИШТЕ
Пре повећања површина је P = ab. Нова површина P1 = 1,2a1, 3b = 1,56ab = 1,56P, што значи да је површина повећана за 56 одсто ■

4. МИША И ФОТОАПАРАТ
Фотоапарат је коштао 240 евра ■

5. ПОРОДИЦА ПЕТРОВИЋ
Прво се превезу мајка и кћерка. Кћерка се врати чамцем, потом се отац превезе на другу обалу, а мајка се врати сама. Затим се мајка и кћерка заједно превезу на другу страну реке, и тако даље ■

6. БРОНЗАНИ ДЕЛФИН

$$\left(\frac{20}{48}+\frac{20}{75}+\frac{20}{90}\right)\cdot X = 1,$$

одатле је X = $1\frac{17}{163}$ сати ■

7. УПИШИТЕ БРОЈЕВЕ!

2	×	5	+	2	=	12
+		+		×		×
20	–	6	×	3	=	2
:		–		–		:
5	–	10	:	5	=	3
=		=		=		=
6	+	1	+	1	=	8

8. БРОЈ СТАНА
Пети улаз, трећи спрат, стан лево ■

9. ТРИ КУГЛИЦЕ
Куглица A је плава, B – црвена и C – бела ■

10. КОШАРКАШКА ЛОПТА
У прве две радње, после промене цена, лопта ће коштати 24x/25 динара, а у трећој x динара. Према томе, најскупља ће бити у трећој радњи ■

11. КАКО ДОБИТИ НУЛУ?
780 + 119 + 245 – 124 – 364 – 656 = 0 ■

12. ЗБИРКА КАСЕТА
Како је 1/5 касета празна, а 1/7 касета је с рок музиком, то значи да је број касета дељив са 5 и 7, па према томе и с 35. Једини број у скупу (50, 51,...,100) који је дељив са 35 јесте број 70. Према томе, Душан има 70 касета ■

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ћир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941);год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)- . - Београд : Политика Магазини, 1939-1941;1952- (Београд : Политика АД). - 30 cm

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник (Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

ИЛУСТРОВАНА ИСПУЊАЉКА
Патка (панда, ракун, петао, мачка, коала) ■

МУЗИЧКИ АНАГРАМ
Тамбурашки оркестар ■

КРИПТОГРАМ
Леопард (узимају се слова која су у називима између два иста слова) ■

УКРШТЕНЕ РЕЧИ
„Остварени снови", стругати, тенор, танк, сандолина, Иво, вепар, Алан, н, виола, Ам, потрк, оми, ЛР, адресар, Исак, оке, к, Заратустра ■

КОМБИНОВАНА УКРШТЕНИЦА
Сплавар, путер, Кипар, ара, Иријан, реп, додо, Јован Стерија Поповић, ас, ски, Рија, ала, рок, „Покондирена тиква", о, ћелав, аха, слистити, Оки, Црнотравци, Сава, стони тенис, аа, отказ ■

УКРШТЕНИЦА
Венеција, Бред, реп, гондола, ведар, Ир, Ули, вика, камионет ■

ИСПУЊАЉКА
Црвени багрем (цртанка, Квентин, паничар, комбајн, педигре, Полифем) ■

АСОЦИЈАЦИЈЕ
Лист (А. биљка, Б. риба, В. композитор, Г. нога) ■

ИНДИРЕКТ
Преградак (пре града „К") ■

С. Б.

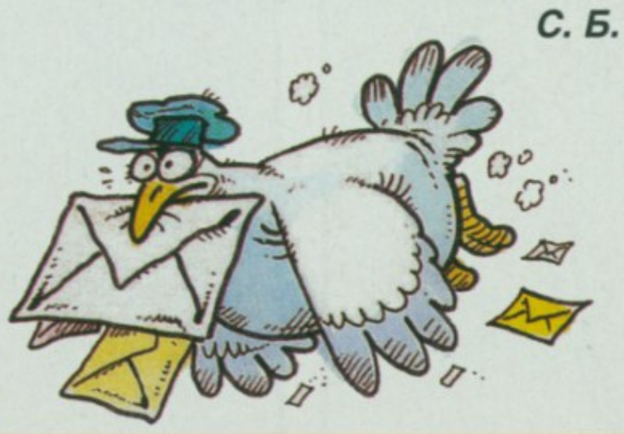

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК **БРОЈ 2892**

YU ISSN 0032-339X
Први број „Политикиног Забавника" изашао је 28. фебруара 1939. године

Генерални директор Срђан Јанићијевић
Заменик генералног директора Вернер Херић
Директор Матијас Вајмер
Главни и одговорни уредник Зефирино Граси
Издаје ПОЛИТИКА Магазини ДОО
Штампа ПОЛИТИКА АД
Графички уредник Горан Војиновић
Редакција Слободанка Делибашић, Јасна Лукић, Петар Милатовић, Мирјана Огњановић, Јова Радовановић, Весна Ракић, Весна Софреновић
Техничка редакција Бранислав Вукомановић, Зорица Милошевић, Јелена Попадић, Митра Тиљев
Секретаријат Зорица Филиповић
Редакција „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК" *Македонска 29, 11001 Београд, П. фах 124*
Телефони секретаријат 330-1452; 330-1456; техничка редакција 330-1454; централа 3373-111; претплата 330-1617
Огласни сектор Македонска 29, 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
1 месец 387,00 дин. 3 месеца 1.160,00 дин. 6 месеци 2.317,00 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке АД Београд: 205-97096-91
Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK АД Београд је: 265-1100310005857-35
Претплату слати уз обавезну назнаку: *ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК".*
Обавештење о претплати можете добити на тел. 330-1617

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност осталих валута. *Полугодишња/авионом*: I група – Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка: 126 EUR. III група – Америка – Аустралија: 132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR
(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT AM MAIN DE: DEUTDEFF
Korisnička banka: 100 9363029 0000
RAIFFEISENBANK, Resavska 22, Beograd
SWIFT CODE: RZBSRSBG
Korisnik: RS35265100000002543779
POLITIKA MAGAZINI DOO Beograd

II DRESDNER BANK AG Frankfurt am Main, Germany SWIFT CODE: DRESDEFF
Korisnička banka: KOMERCIJALNA BANKA AD, Beograd, Sv. Save 14
Serbia
SWIFT - BIC: KOBBRSBGXXX
Korisnik: RS35205002000984500033
POLITIKA MAGAZINI DOO, Beograd
Makedonska 29, Beograd

Код уплате обавезно навести:
Претплата на лист Забавник
Копију уплате и адресу послати на:
ПОЛИТИКА Newspapers and Magazines – 11000 Београд, Булевар деспота Стефана 24/I, Србија или на факс ++ 381 11 330-1234

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.co.yu
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

НАСЛОВНА СТРАНА
РОЈ ЛИХТЕНШТАЈН

„ПРАШУМСКИ ГЛАСНИК”

ЦРТА И ПИШЕ
РОБЕРТО ТОТАРО

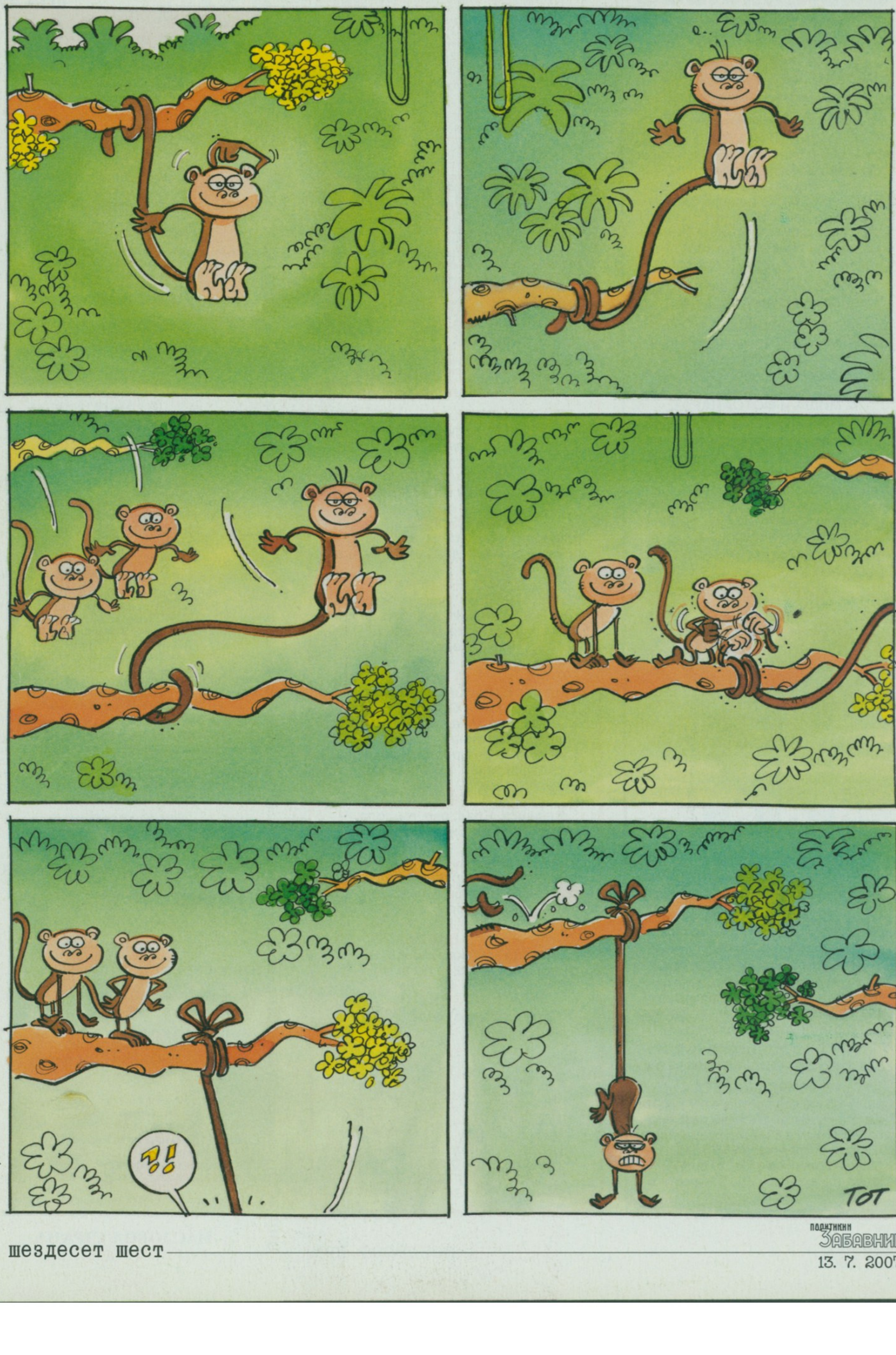

© SAF, 2007

РЕКЛИСУ О ОСВЕТИ

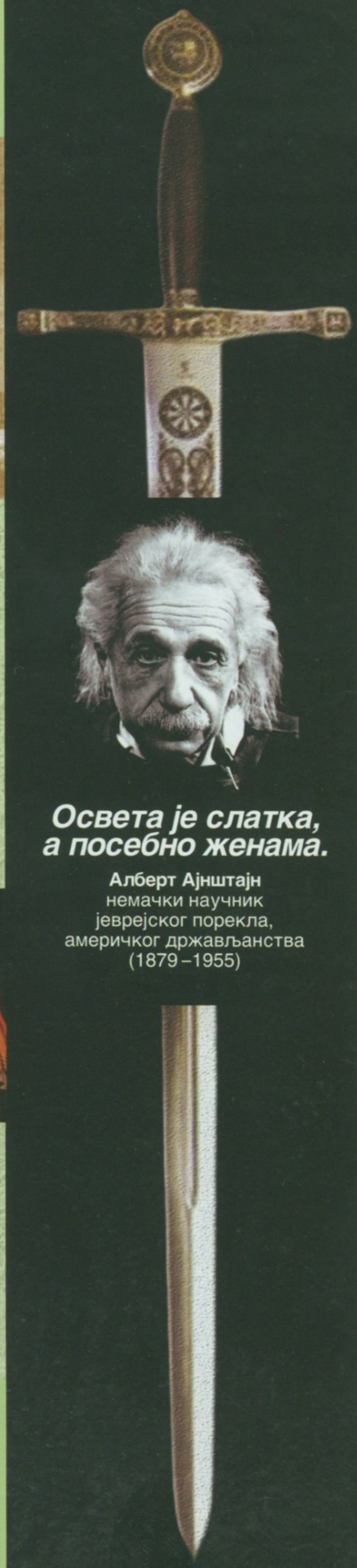

У освети, као и у љубави, жена је већи дивљак од мушкарца.

Фридрих Ниче
немачки мислилац
(1844–1900)

Добро живети, најбоља је освета.

Џорџ Херберт
енглески песник
(1593–1633)

Освета је јело које се служи хладно.

Народна изрека

Жене обично имају спремну освету.

Молијер
француски
драмски писац
(1622–1673)

Ко дуго уме да чека, тај своју освету и дочека.

Народна изрека

Освета је једна врста дивље правде.

Френсис Бејкон
енглески филозоф и државник
(1561–1626)

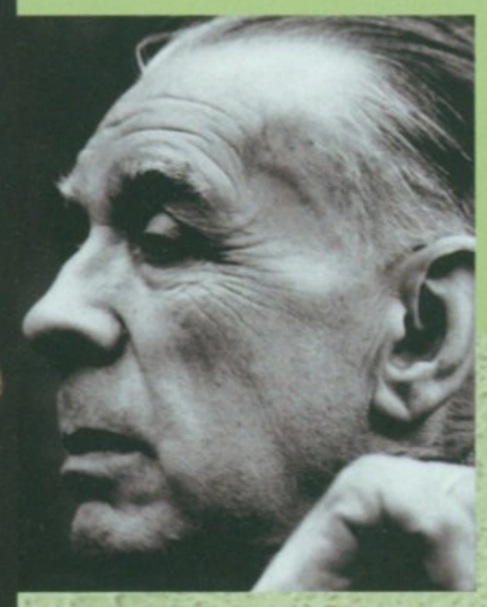

Не разумем освету.

Хорхе Луис Борхес
аргентински
приповедач
(1899–1986)

Нема боље освете од оне коју други изврше над твојим непријатељем.

Чезаре Павезе
италијански књижевник
(1908–1950)

Освета је слатка, а посебно женама.

Алберт Ајнштајн
немачки научник
јеврејског порекла,
америчког држављанства
(1879–1955)

Освета историје страшнија је од освете најмоћнијег човека.

Лав Толстој
руски писац
(1828–1910)

Мржња без жеље за осветом, то је као семе које је пало на гранит.

Оноре де Балзак
француски писац
(1799–1850)

Илустровала Светлана Кнежевић

ГАРФИЛД

BY JIM DAVIS

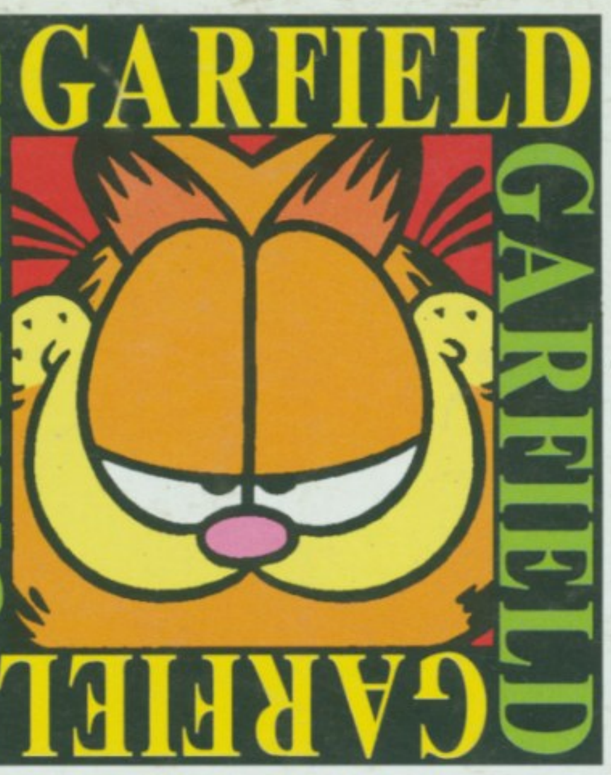

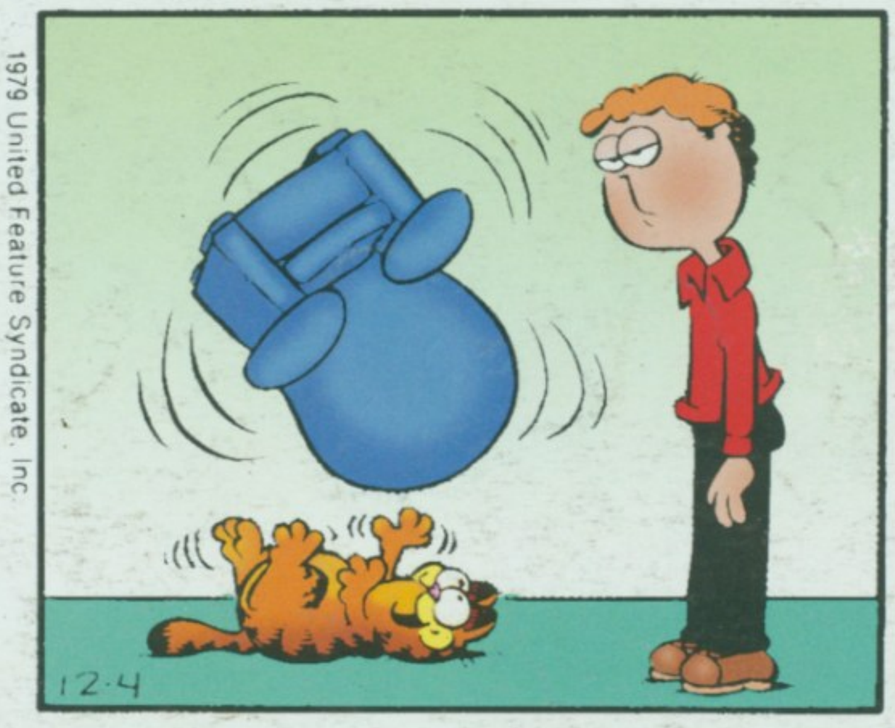

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК
13. 7. 2007.